

PRAVIDLA KATALOGISAČNÍ
PRO STÁTNÍ VĚDECKÉ KNIHOVNY.

Část I.

Pravidla katalogu základního.

I. aea 11

PRAVIDLA KATALOGU
ZÁKLADNÍHO

(LÍSTKOVÉHO ABECEDNÍHO SEZNAMU JMENNÉHO)

s dodatkem

O POPISU SPISŮ DROBNÝCH.

Sestavil

Ph. Dr. Jaromír Borecký,

ředitel Veřejné a universitní knihovny v Praze.

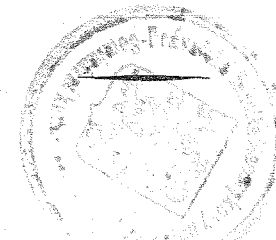

Přílohy:

I. PŘEPISY CIZÍCH PÍSEM.

II. VZORCE NÁZVOVÝCH OPISŮ.

*Schváleno výnosem ministerstva školství a národní osvěty
ze dne 14. února 1924, čís. 11.696.*

V PRAZE 1925.

VYDÁNO NÁKLADEM STÁTNÍM.

Tiskem
Státní tiskárny
v Praze.

Koupi od Jy Komárka za Kč 60
inv. č. 5040.

ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA
PRÁVNICKÉ FAKULTY UJEP
STARÝ FOND
Č. inv.: *0.322*

PRAVIDLA KATALOGU ZÁKLADNÍHO (LÍSTKOVÉHO ABECEDNÍHO SEZNAMU JMENNÉHO)

A) Část obecná.

Lístkový abecední seznam jmenný jest seznam pořízený na lístcích podle jmen původců, a není-li jich (anonyma), podle názvu děl.

§ 1. Výměr pojmu.

Poněvadž tento seznam tvoří základ všech ostatních prací katalogizačních, nazývá se katalogem základním a náleží ke katalogům hlavním.

Anonymním nazýváme dílo: a) jehož původce není v názvu uveden, i když jest jinak znám (vyšetřením, podpisem předmluvy nebo doslovu, kryptogramem a pod.); b) hromadné, souborné (časopisy, noviny, knihovny, sborníky atd.). Srovnej též o dílech společných § 51.

§ 2. Anonyma.

Lístkový abecední seznam jmenný pojímá veškerý poklad knihovní, pokud jednotlivé jeho součásti nevyžadují zásadně jiného způsobu katalogisace. Tak budou vyňaty rukopisy, listiny, učebné pomůcky (globy, vědecké přístroje a pod.), předměty rázu museálního (sbírky kamejí, autografů, pečetí a pod.) a výtvarná díla plastická, z obrazových originály; z tiskopisů (tiskovin) t. zv. s p i s y d r o b n é, jež nutno katalogisovati reálně.

§ 3. Rozsah.

Poznámka: Správám knihoven jest dbáti, aby poklad knihovní, pokud není původu historického nebo nevzniká z ustanovení tiskového zákona o volných (povinných) výtiscích, nevybočoval z rámce daného posláním knihoven.

Veškerý poklad knihovní, jak vymezen byl v § 3., lze sice shrnouti, zvláště v knihovnách menších, v jednotný lístkový abecední seznam jmenný, při velkém množství různého materiálu bude však lépe dělití jej podle látky na skupiny, a to tím spíše, že popis některých druhů přece jen liší se v podrobnostech a co do formy nevyžaduje ani nutně stejného rozměru lístků. Jest i oprávněna obava, že by některý z těchto druhů, na př. dissertace, vysokoškolské spisy, hudebniny (hlavně písně

§ 4. Rozdělení.

a písničky), jednotlivé listy map a grafik, zaplavil jádro seznamu jmeného — vlastní materiál knižní.

Skupiny, jež se tu vyskytují, a na něž lístkový abecední seznam jmenný může býti dělen, jsou:

- I. Knihy, čítaje v ně i prvotisky, habilitační spisy, výroční zprávy středních škol.
- II. Dissertace.
- III. Vysokoškolské spisy.
- IV. Hudebniny.
- V. Díla výtvarná (grafika).
- VI. Mapy.

Dělením tímto základní katalog učiní se přehlednějším, předejde se jeho přeplnění a usnadní se zpracování jeho formy svazkové.

Složení knižního pokladu jednotlivých knihoven a jejich zařízení rozhodne samo, zdali a které z těchto skupin mají býti zavedeny. Jde-li jen o málo děl některého druhu, lze je sloučiti se skupinou hlavní, což platí zejména o dissertacích, o hudebninách, o grafikách i mapách formy knižní.

§ 5.
Vzájemné odkazy skupin.

Stává se, že některá díla přesahují ze skupiny jedné do skupiny druhé. Tak na př. některé doktorské these francouzské a belgické i některé dissertace německých škol technických (skupina II.) mají ráz, tvar i rozsah publikací knižních, nebo ve spisech universitních (skupina III.) obsaženy jsou významné stati vědecké neb řeči inaugurační, přesahující svým obsahem rámec obvyklé výroční zprávy. V takových a podobných případech dlužno spisy tyto vykázati nejen v dotčené skupině, ale i ve skupině I., knižní, jež jest skupinou hlavní. Odkaz děje se tím, že titulní kopie, ať hlavní, ať odkazové, napíše se tolikrát, do kolika skupin jest třeba je zařaditi. Při tom jest při uvedených thesích a dissertacích celkem lhostejno, do které skupiny dílo jest fakticky zařaděno, zda mezi dissertace, kam přísluší druhem, nebo mezi knihy, kam náleží svým zevním rázem, lišícím se od obvyklé sešitkové formy dissertací německých, které od světové války 1914—1918 obsahují často pouhé syllaby.

§ 6.
Prvotisky.

Prvotisky katalogisují se způsobem dvojím: 1. pro speciální seznam prvotisků obsírně, s celým vědeckým aparátem odborného badání, jehož základem je Hainovo „Repertorium bibliographicum“, s šetřením pravidel mezinárodních; 2. pro abecední seznam jmenný stručně, jen pokud třeba jest k jeho účelu, k evidenci celého pokladu knižního.

§ 7. Popis.

Popisem rozumí se opis názvu (titulu) díla a záznam všech podstatných údajů, sloužících k přesnému knihopisnému i knihovnímu jeho určení.

Popis děje se na lístcích trvanlivým inkoustem, v případech používání psacího stroje trvanlivým barvivem pásky. Tužky užívati dovoleno jest pouze k dočasným poznámkám pro vnitřní službu.

Lístky, jichž užívá se pro abecední seznam jmenný, buďtež přiměřené velikosti, z papíru výborné jakosti, zaručujícího jejich trvanlivost, a přehledné úpravy, aby vynikly bibliograficky důležité údaje popisu. Formát a úprava budiž stálá a jednotná pro celý abecední seznam jmenný neb aspoň pro jednotlivé jeho skupiny.

Přípustno psáti na obou stranách lístků, a nedostačí-li ani to, u děl rozsáhlejších a členitějších, zejména pokračujících, berou se lístky dvojitě, neb sešívá se takových lístků několik.

Poznámka: Ve veřejné a universitní knihovně pražské užívá se lístků v malém kvartu zšíří 20 cm, zvýší 15 cm ze silného ručního papíru. Lístek opatřen jest na přední straně pro přehlednost tlustou vodorovnou čarou, vedenou 1.5 cm pod vrchním okrajem, a dvěma vytečkovanými kolmicemi, od obou okrajů 0.8 cm vzdálenými, z nichž levá vztyčí se jen k tlusté příince, pravá ji přetíná a sahá až k samému hornímu okraji. O lístcích skupiny IV., V. a VI. na přísl. místě.

Některé knihovny užívají též t. zv. formátu světového 12.5×7.5, který svými rozměry hodí se spíše pro titulní kopie tištěné, na př. pro záznamy bibliografických ústavů.

Lístky abecedního seznamu jmenného, obsahující opis názvu (titulu) díla, nazývají se titulními kopiemi (názvovými opisy). Hlavní zásadou opisu jest věrnost a uživatelnost. Za účelem věrnosti budiž opis pořizován přímo z popisovaného díla i s event. chybami tisku; prameny druhotné přípustny jsou jen v případech, kdy u díla název chybí. V příčině uživatelnosti vyžaduje se, aby opis pořizován byl písmem obecně známým, a je-li psán ručně, normálním, bez individuálních zvláštností a čitelným. Je-li dílo psáno neb označeno písmem, jehož znalost nelze obecně předpokládati, třeba je název přepsati (transkribovati) do písma latinského; opis stává se tu přepisem, jenž řídí se pravidly vědecké transkripce. (Viz blíže §§ 21. a 27.)

§ 8. Lístky.

§ 9. Titulní kopie, její výměr. Opis a přepis.

Titulní kopie obsahuje jako podstatné součástky popisu tyto údaje:

1. název (titul) díla;
2. heslo (záhlaví), t. j. slovo abecední zařadění lístku určující, jímž jest jméno původcovo, po př. některého z původců a jiných pracovníků na díle, u děl anonymních slovo dané stylisací názvu podle pravidel pro popis jednotlivých skupin; podle toho rozeznáváme heslo jmenné a heslo anonymní; při odkazech (viz § 12.) vstupují hesla k sobě v poměr hesla hlavního, hesel vedlejších nebo i podhesel: hlavním heslem jest heslo lístku hlavního, vedlejším heslem jest heslo odkázané na heslo hlavní, podheslem heslo odkázané na heslo vedlejší. Heslo člení se na části (viz § 14.);

§ 10. Údaje titulní kopie.

3. údaje tiskářské (vydavatelské), impressum:
  - a) místo vydání (tisku),
  - b) jméno nakladatele (vydavatele, komisionáře, tiskaře),
  - c) vřočení;
4. údaje úpravní (o vnější úpravě):
  - a) stránkování, výčet příloh (map, obrazů a pod. mimo text),
  - b) počet svazků, řad (serií), dílů a pod.,
  - c) formát, t. j. rozměr podle přeložení archu nebo podle výšky hřbetu, u archu nepřeloženého pak podle výšky i šířky v centimetrech,
  - d) vazba, její druh;
5. knihopisná (bibliografická) poznámka; jí rozumí se všeliký údaj, jehož potřebí jest k doplnění popisu, aby vystihl všechny typické zvláštnosti díla nebo dotyčného výtisku jeho; tudíž i ty údaje, které nejsou přímo z jeho názvu nebo z něho samého čerpány;
6. údaje knihovní, t. j. ony, jichž vyžaduje služba knihovní:
  - a) značka (signatura),
  - b) číslo inventární,
  - c) způsob nabytí (koupě s udáním jména prodejce a ceny, dar, výměna, povinný výtisk),
  - d) podpis popisujícího úředníka,
  - e) jakékoliv ostatní poznámky pro vnitřní službu, jako ukazatel třídění věcného (na př. velké a malé písmeny podle přijaté soustavy klassifikační), záznamy o provedeném zápisu do seznamů svazkových (číslo svazku a stránky dotyčného seznamu nebo jen virgule a pod.), poukaz na odborné katalogy, do nichž má býti dílo odkázáno a j. v.

Poznámka: Většina údajů uvedených pod bodem 6.e. píše se toliko tužkou, po př. barevnou, viz § 67.

§ 11. Název a jeho druhy. Titulní list.

Název čili titul díla jest jeho pojmenování, jak uvedeno jest na díle samém, buďto na titulním listě, t. j. listě zvláště tomuto účelu věnovaném, aneb na jiném význačném místě díla (v rámečku, v rohu, jako nadpis nebo podpis a pod.). Jiná pojmenování mimo dílo se vyskytující, po př. i běžná (na př. Musejník místo Časopis Českého Musea) nepřicházejí při zdělávání abecedního seznamu jmenného v úvahu. Název nutno však někdy doplniti (viz dole pod 1.) aneb utvořiti (viz § 24.)

U děl úpravy knižní (knih, atlantů, hudebnin, obrazových alb a pod.) název díla uváděn bývá zpravidla na titulním listě. Toliko u starších prvotisků není ještě titulního listu a název díla čerpá se ze začátku nebo z konce knihy, z tak řečeného incipit nebo explicit (kolofón, též u knih orientálních).

Rozeznáváme název (titul) díla v širším a v užším slova smyslu. V užším slova smyslu rozumí se jím pojmenování díla včetně se jmény autorů, vydavatelů, překladatelů, ilustrátorů atd., ale bez impressa a údajů úpravních i doplňků, jako motto, doporučení, poznámky o konfiskaci neb interpellaci a j.

Název v širším slova smyslu zahrnuje všechny údaje titulního listu. V tom případě pojmy „název (titul)“ a „titulní list“ stávají se souvztahnými a mohou býti metonymicky zaměňovány. U některých knih moderních nutno čerpati doplňky titulu z t. zv. tiráže (údaje vydav. a pod.) v zadu knihy.

Název (titul) díla dělí se podle své obsažnosti a podle úpravy a umístění titulního listu na:

1. hlavní, jenž obsahuje nejúplněji název v širším slova smyslu nebo název souborný, společný celému dílu (u knihoven, sbírek, sebraných spisů a pod.). Kde není vlastního titulu, bere se z incipit (ze záhlaví, název počátkový), z explicit (název koncový), nebo též z údajů předmluvy, doslovu, po př. se nahrazuje i z jiných míst textu (na př. z normy, ze stránkového nadpisu a pod.);
2. vedlejší, přinášející údaje názvové jen částečně a rozlišující se na:
  - a) patitul, jenž nachází se na prvním místě hned za obálkou a obsahuje jen zkrácený název v užším slova smyslu, vynechávaje z něho zpravidla i jména autorů (překladatelů atd.);
  - b) předtitul, který předchází titul hlavní, bývá často ozdobný, rytý, barvotiskový a pod. a údaje na něm zkráceny, ať s impressem nebo bez něho;
  - c) obálkový, jenž neshoduje se vždy s titulem hlavním;
  - d) rubový čili zadní, t. j. název, který se vyskytuje na rubu map, tabulek a podobně překládaných děl listových;
  - e) název spodní, t. zv. norma uvádějící obyčejně zkráceně název na první stránce každého tiskového archu dole pod textem;
  - f) název svrchní, uvádějící v t. zv. živém záhlaví často vedle nebo místo názvu neb obsahu jednotlivých částí knihy (kapitol a pod.) též název celku;
3. souběžný (paralelní), podávající název díla současně v jiném nebo v jiných jazycích buďto na témže nebo na samostatném listě titulním;
4. vztahující se pouze k části díla; vyskytují-li se uvnitř knihy, ať na samostatném listě, obyčejně bez impressa, nebo jen v nadpisu oddílu, jmenují se názvy vnitřními nebo též mezními a zvy. Název zvláštní bývá s názvem souborným v mnoha případech na společném titulním listě, může se však též vyskytnouti v živém záhlaví.

Seznamové (katalogové) lístky dělí se na hlavní a pomocné. Lístky hlavní, hlavní titulní kopie, jsou základní lístky abecedního seznamu jmenného, jichž účelem je podati úplný a zevrubný popis díla se všemi jeho podstatnými znaky.

Lístky pomocné jsou zatímní, odkazové a přehledové.

Zatímní jsou lístky náhradní, jež pro stálou úplnost lístkového abecedního seznamu jmenného musí býti do něho zařaděny ihned, jakmile z jakékoli příčiny lístek hlavní byl z něho vyňat, anebo, jako u děl pokračujících, nemohl býti do něho ještě definitivně zařaděn. Jsou jen opisem, po př. zkráceným, lístku hlavního; o jejich úpravě viz blíže § 69.

Odkazové lístky čili prostě odkazy jsou lístky zprostředkovací, jež vytýkají a s lístkem hlavním, po př. i mezi sebou spojují důležité součásti názvu v užším slova smyslu, a to názvu hlavního i zvláštních. Podle toho rozeznáváme:

1. odkaz názvový (titulní), jenž nastupuje a) při změně názvu (titulu) a při názvech zvláštních (titulech separátních), b) při názvech souběžných (titulech paralelních); odkazuje vždy na lístek hlavní;

2. odkaz slovní, jímž se odkazují jednotlivá hesla z názvu hlavního na heslo dotyčného lístku hlavního (heslo vedlejší na heslo hlavní) a z názvů zvláštních na hesla těchto (podhesla na hesla vedlejší);

3. odkaz klíčový (passepartout), jenž je pouhý odkaz z hesla na heslo bez všelikých údajů názvových; odkazuje pseudonym na jméno pravé, jména vedlejší na jména hlavní, změny jmen, zvláště u žen provdáním, přídomky šlechtické, jednotlivé části jmen složených, ale též různá znění jména, pravopisné změny a všechny odchylky ve jméně, někdy i tiskovými chybami zaviněné, různé přepisy jmen a pod., též všechny změny a nepravdivosti hesel anonymních.

(O úpravě lístků odkazových viz §§ 70—74.)

Přehledové jsou lístky, které mají za účel podati přehled děl, jež knihovna má z větších souborů a jichž buď pro zlomkovitost nebo pro přílišnou disparátnost obsahu i úpravy nestaví pod heslo dotyčné sbírky, nýbrž jednotlivě. Aby umožněno bylo kdykoliv zjistiti, zvláště míní-li se sbírka doplniti, co z ní v knihovně jest obsaženo, napíše se pro ni titulní kopie v podobě lístku hlavního pro díla pokračující, ale jen stručně, v hlavních obrysech, na př. bez udání redaktorů, vydavatelů, bez vrocení počátku sbírky a pod., ovšem jen pokud by krácení toto nebylo na úkor identifikaci díla. Signatura se nevyznačí na svém obvyklém místě, nýbrž přijde až k zvláštním názvům jednotlivých svazků, které však nebude vždy možno uváděti v postupu řadovém, nýbrž jak do knihovny přicházejí, jen s přibližným odhadem přírůstků, zvláště u sbírek velmi rozsáhlých, kde by číselně přesné ponechávání mezer do předu vyžádalo si zbytečně mnoho místa. Příkladem různorodého obsahu může sloužiti „Edition M. U.“, jež vedle hudebnin obsahuje též spisy

o hudbě, nebo „Umělecké snahy“, které jsou nejrozmanitějšího obsahu (i pohlednice) a formátu. Přehledové lístky lze zařídit také pro díla, jež vydávána jsou sice samostatně, ale mají společného vydavatele, zpravidla některou učenou neb osvětovou společnost, a ve většině případů též stejný tvar, a jsou obecně známy jakožto publikace dotyčného vydavatele. (Na př. „Kosmos-Bändchen“.) Viz § 70, pozn. 2.

Název v užším slova smyslu dělí se na:

1. vlastní název, který jest věcným pojmenováním díla a sluje též názvem věcným nebo názvem povýtce (kat' exochén);
2. podnázev, který rozvádí a po případě blíže určuje název věcný a dělí se na:
  - a) název souřadný, uváděný obyčejně výrazy „čili“, „aneb“, „t. j.“ a pod.,
  - b) doplněk názvový, který vysvětluje účel díla, načrtává jeho obsah, často vytýká též jeho přednosti (zvláště mnohohlubně a chlubně v starých spisech), označuje druh díla (básně, román, drama, essay, úvaha, pojednání, dissertace, habilitační spis, inaugurační řeč atd.), okolnosti a dobu vzniku a pod.;
3. údaje autorské, t. j. jméno spisovatele neb spisovatelů, skladatelů, malířů, ilustrátorů, vydavatelů, překladatelů, opravovatelů, úpravců atd.;
4. osobní údaje, t. j. přídavky k jménu původcovu neb ostatních pracovníků na díle, jako jsou titulatury, označení stavu, povolání, vyznamenání, sídla, země, rodu a pod.;
5. podnět, t. j. z jaké příčiny, na čí počest, v čí prospěch, z popudu které osoby fyzické nebo právnické a pod. dílo vydáno;
6. přídavky, které zaznamenávají přílohy, dodatky, rejstříky, tabulky, mapy a obrázky;
7. vydání, t. j. údaj, o který, kolikátý a jaký (zda nezměněný, opravený, rozšířený, přepracovaný, obálkový, stereotypní, anastatický, obralový) otisk díla jde; údaj, kolikátý tisíc, přichází v úvahu jen tehdy, jde-li skutečně o nové vydání, a nikoliv o pouhý rozdělený tisk téhož nákladu. Poslední okolnost, není-li v tisku změn, bývá někdy těžko zjistiti; vodítkem může tu býti doba vydání dotyčných tisíců a drobné změny ve vnější úpravě, materiálu, ceně (laciná vydání pozdějších tisíců). Bedlivý pozor jest však věnovati tiskovým dvojnίκům, najmě podloudným, zvláště u bohemik.

Údaje odstavců 5. (podnět), 6. (přídavky) a 7. (vydání) náležejí do názvu v užším slova smyslu i tehdy, kdy jsou na titulním listě od něho odděleny, nebo i když musí býti doplněny z jiných míst díla. Pokud se zaznamenávají v opisu názvu, rozhodují pravidla části zvláštní.

P o z n á m k a: Jiné záznamy po př. na titulním listě ještě se vyskytující, jako motta, hesla, citáty, věnování, doporučení, žehnání, schválení a dovolení (nihil obstat, imprimatur), poznámky týkající se zákazu, konfiskace a interpellace, výsady, nápisy vignet a tiskařských značek, výhrady práv autorských a nakladatelských (ač zpravidla podobné údaje bývají na rubu titulního listu neb na konci knihy), údaj ceny, značka mezinárodního třídění desetinného náleží jakožto doplňky spolu s impressem a údaji vnějšími do pojmu názvu v širším slova smyslu.

Heslo skládá se:

1. z heslového jmenovatele čili z hesla v užším slova smyslu, t. j. slova zvoleného k řadění do abecedního seznamu jmenového; u hesel jmenných jest to jméno nebo příjmení původcovo zpravidla v jazykovém tvaru původním, pokud neplatí ustanovení zvláštní (viz §§ 40., 42., 49.), ale vždy v prvním pádě nebo v pádech nominativ logicky zastupujících (jména šlechtická řízená předložkami, jména občanská z pádů předložkových vzniklá neb užívaná v druhém pádě množného čísla, původní to patronymika); u anonym prvé podstatné jméno názvu vyskytující se v nominativě neb ono význačné jméno podstatné, jež má býti podle pravidel části zvláštní do nominativu převedeno (viz § 52), a není-li ani onoho ani tohoto, prvé slovo názvu vůbec;

2. z heslového určovatele, jímž jest u hesel jmenných jméno křestní, předejmení, označení původu, rodu, povolání, šlechtický přídomek, charakteristické přízví a pod.; u hesel anonymních vše, co předchází prvé podstatné jméno v nominativě se vyskytující nebo do nominativu převedené, a není-li ho, slovo nebo slova bezprostředně grammaticky závislá na prvním slově, zvoleném za heslového jmenovatele, po př. i celá věta;

3. z doplňku heslového, jímž jest u hesel jmenných vše, co přispívá k bližšímu určení původcovo za účelem rozlišení stejných jmen; u hesel anonymních jsou to pro dílo charakteristické přímětky, vzaté buď z něho samého nebo z knihopisných pomůcek.

Vše bližší viz v části zvláštní.

Jednotkou knihopisnou jest dílo, ať úplné či neúplné, ať o jednom, několika či mnoha svazcích neb řadách (seriích).

Jednotkou knihovní jest naproti tomu každý svazek, ať samostatný, ať složený z jednotlivých částí téhož díla neb i z několika děl různých, vazbou spojených.

Tak duplikáty, t. j. výtisky díla úplně totožné (z téhož vydání, bez sebe menších rozdílů) jsou sice jednotkou knihovní, ne však knihopisnou, a přívazky, ať jsou to díla již nakladatelem nebo teprve v knihovně z jakýchkoli příčin dohromady svázaná, tvoří každý zvlášť jednotku knihopisnou, jednotkou knihovní však nejsou.

Počet děl společně s počtem svazků podává teprve správný výčet knihovního pokladu.

Ona díla, která teprve vycházejí ať periodicky či neperiodicky, nazýváme díly pokračujícími. Do knihovny řadíme z nich jen uza-

vřené části, nedokončené části a sešity teprve tehdy, když se zjistí, že od pokračování jest upuštěno, aneb že nedojde k němu v době dohledné, a dílo samo je příliš důležitě, než aby, třeba jako zlomek, nebylo zařadeno do knihovny k používání.

P o z n á m k a: K popisu děl pokračujících, zvláště členitějších, řadových (seriových), ročníkových a pod. doporučuje se užívatí lístků rastrovaných, aby zápis jednotlivých svazků neb ročníků byl přehledný. Nejsou-li lístky rastrovány, nalinkuj si popisující úředník potřebné obdélníčky sám, neboť tabellární přehled svazků (ročníků) jest velmi užitečný a názorný.

Rozsah díla dán jest u děl jednosvazkových počtem stránek, u děl několikasvazkových počtem svazků. Rozdělení díla vytýká se výčtem jednotlivých svazků, dílů, částí, sešitů a pod., při čemž se zachovává jejich pojmenování původní. Údaje tyto nazývají se údaji rozdělovacími (členicemi). K výčtu stránek druží se výčet tabulek, obrazů, map, plánů a všelikých jiných příloh mimo text.

Potřebí-li v opise názvu na titulní kopii kráťiti, označí se takové výpustky třemi tečkami: . . . , a to, ať se kráťiti na začátku, uprostřed textu neb na jeho konci. Výpustky nesmějí se dítí na úkor srozumitelnosti ani logické a mluvnické spojitosti.

Nutno-li do názvu, ať v širším či v užším slova smyslu, cokoli přidati, označí se takovéto vsuvky závorkou, buď kulatou, je-li doplňující údaj vzat z díla samého, nebo hranatou, čerpán-li doplněk z pramene jiného. Závorky, vyskytující se již v názvu díla, ať jsou tvaru jakéhokoli, přepisují se na titulní kopii v daném tvaru s připojením dvou teček u každé jejich polovice: (: :), [: :], < : >, vyjímaje formule matematické, fyzikální, chemické a pod.

O závorce vinuté viz § 35.

Při pořizování abecedního seznamu jmenného jest dbáti, aby udržována byla jednota i zásad i vnější formy.

V prvé příčině jeví se nepřipustno zaměňovati princip jmenný s principem věcným (nominální s reálním), k čemuž mnohdy zavdávají záminku anonyma.

V druhé příčině nutno přesně dodržovati všech předpisů, daných pro abecední seznam jmenný, a případy nepředvídané řešiti po bedlivé úvaze v duchu obecných zásad a ve shodě s obdobnými pravidly zvláštními abecedního seznamu jmenného.

P o z n á m k a 1.: Některé instrukce popisné (anglické, americké, částečně i „Pravidla“, vydaná drem Zdeňkem Tobolkou s hlavním zřetelem na knihovnu Národního shromáždění a na její specifický účel, v § 62.) připouštějí za hesla anonymní i hesla věcná. Výhoda zdánlivě větší praktičnosti ruší se však nejistotou, vznikající pro hledání smíšením obou základních zásad katalogisačních, jmenné a věcné. O výjimce, kterou činí některá grafická, zvláště fotografie, viz v pravidlech skupiny VI., která proto, jakož také, aby drobnostmi svými nezaplavovala hlavního katalogu, má zpravidla své zvláštní oddělení v lístkovém i ve svazkových abecedních seznamech jmenných. Z týchž příčin jest také lépe a radno, ač nezávazno, když t. ř. spisy drobné, jež nutno katalogisovati věcně, přes příbuznost svou se

§ 14.
Části hesla.

§ 16. Rozsah a rozdělení díla. Údaje rozdělovací (členic):

§ 17. Výpustky a vsuvky. Závorky.

§ 18.
Jednotnost katalogisace

§ 15.
Jednotka knihopisná a jednotka knihovní.
Díla několika-svazková a pokračující.
Přívazky.
Duplikáty.

skupinou I. (knižní) tvoří skupinu pro sebe, mimo abecední seznam jmenný; o ní pojednáno jest — právě jen pro onu příbuznost — sice již při těchto pravidlech seznamu jmenného, nikoli teprve při popisu věcném, avšak v dodatku.

P o z n á m k a 2.: Aby žádané přesnosti mohlo býti dosaženo, a to i ve formálních podrobnostech, zdajících se na první pohled malichernými, pedantickými, potřebí práci popisujících podrobovati přehlídce. První a hlavní přehlídku koná zkušený, v popise dokonale vycvičený úředník, jemuž svěřeno rozdělení práce popisné a řízení popisu; úředníci zapisující do seznamů svazkových a úředník zařadující lístky abecedního seznamu jmenného povinni jsou upozorniti revisora popisu na eventuelní odchylky, které — po většině vysvětlitelné časovou vzdáleností práce neb subjektivním výkladem předpisů v případech složitých — stávají se zřejmy teprve, když se titulní kopie sejdou místně. Vrchní, druhá přehlídka náleží k pracím zvlášť představenému příslušejícím. Kde ji pro rozsáhlost administrativy nemůže sám pravidelně vykonávati, ustanoví, nevzdávaje se práva povšechného dozoru a konečného rozhodování ve věcech popisu, superrevisora z řad staršího úřednictva nad celou prací popisnou, zápisnou i řadičí. V tom případě buďtež závady hlášeny superrevisorovi. Přímý styk při závadách obzvláště vážných zůstává ovšem vždy vyhrazen představenému.

B) Část zvláštní.

(Popis jednotlivých skupin.)

1. Popis knih.

Když byla kniha inventarisována a opatřena značkou (signaturou), přistoupí se k jejímu popisu. Zpravidla děje se tak s knihou již vázanou. Forma popisu řídí se jednak povahou knihy, jednak druhy titulních kopií, jichž si povaha ta vyžádá, a jež podmiňují různý způsob, jakým jest na nich rozvrhnouti údaje názvu v širším slova smyslu.

Popis začíná se zpracováním lístku hlavního, na jehož základě podle potřeby teprve zdělávají se lístky pomocné. Na lístku hlavním přikročí se nejdříve k opisu názvu v užším slova smyslu, pak poznamenává se počet stránek nebo svazků díla, údaje tiskařské, druh vazby. Potom vrátíme se k heslu, k značce a k formátu, načež přijdou na řadu knihopisné poznámky, u děl mnohosvazkových a pokračujících výčet částí, změny v názvu, obsah určený názvy zvláštními (separátními), konečně způsob nabytí, číslo inventární, podpis popisujícího úředníka a eventuelní záznamy týkající se katalogisace věcné (reálné), heslové i soustavné, nebo vnitřní služby vůbec (zápisu do katalogů svazkových a pod.)

Opis názvu budiž přesný, i co do interpunkce, a na hlavním lístku zevrubný. Podrzuje se zpravidla latinka, fraktura (švabach) a písmo řecké.

Ostatní písmena se přepisují podle přijaté vědecké transkripce. Veliká a malá písmena v začátcích slov dodržují se přesně podle titulu; rovněž přesně dodržují se zkratky (abbreviatury) a spojené písmeny, spřežky (ligatury), uvedených tří druhů písem. Je-li celý název psán velkými písmenami, neb i jen jednotlivé jeho části, řídíme se normálními pravidly o užívání velkých a malých písmen v jazyku, v němž je titul psán, po způsobem, jehož užito v knize (na př. užívání malých písmen u některých spisovatelů německých a dánských). Velká písmena v chronogramech se podržují a přepisují se — jakož vůbec římské číslice — tiskacími majuskulami, ale jen potud, pokud z jakékoli příčiny je nutno chronogram neb římské číslice vůbec ponechati v názvu v užším slova smyslu. Při názvu v širším slova smyslu viz § 34. o vročení. Písmena německá opisují se kurrentkou. Při opisu řeckých majuskulí minuskulami dlužno doplniti přízvuky a předechy; nemá-li jich minuskulní text řecký, nedoplňují se ani v opise.

Rozdílu v typech přípustných písem (cicero, garmond, borgis, petit, kursiva, proložené písmo a pod.) se v opise nedbá. Užito-li v názvu několika druhů písem, opisují se přípustná přesně, ostatní se přepisují.

Chyby tisku označují se vykřičníkem v hranaté závorce [!] nad do-
[!] [!]

tyčným slovem nebo písmenem; na př. Braný, Cechy.

Písmo budiž jasné, přiměřeně veliké, s mírným sklonem a stínováním, bez zbytečných příkras.

P o z n á m k a 1.: V nových knihovnách československých, i v starších, jejichž abecední seznam jmenný se nově pořizuje, doporučuje se zachovati v opise názvu též písmena slovanská, vyjma glagolici, a to i při knihách rumunských, tištěných kyrillicí. I tu bylo by ovšem přesně opsati veškeré zkratky a spřežky (spojená písmena).

P o z n á m k a 2.: Na listcích typu, zavedeného ve Veřejné a universitní knihovně pražské (v dalším pro krátkost: pražská úprava), píše se název tím způsobem, že prvá řádka začíná se těsně u levé vytečkové kolmice a končí se, je-li vyplněna, těsně u pravé kolmice, 1,5 cm pod tlustou vodorovnou čarou. Další řádky jsou od sebe vzdáleny 1 cm.

V názvu přípustno jest krátiti, zvláště na listcích pomocných, ale jen potud, pokud tím netrpí ráz doby a slohu, logická a mluvnická spojitost (viz § 17).

Výpustky rozeznávají se:

1. pravidelné, pravidly stanovené (nařízené);
2. volné, ponechané volnému uvážení popisujícího (subjektivní).

Ad 1. Výpustky pravidelné jsou:

I. V názvu v užším slova smyslu:

1. z doplňků pod názvu (§ 13., odst. 2 b): udání obsahu jednotlivých částí v hlavním názvu, pokud obsah ten jest patrný z titulů jednotlivých dílů nebo zabíhá do přílišných podrobností; při spisech habilitačních a slavnostních vše, co nesouvisí přímo s vlastním obsahem vědeckým nebo věcným, při čemž i účelové označení druhu (Habilitationsschrift, řeč inaugurační a pod.) v kontextu se vypouští a dává se

§ 22.
Výpustky.

§ 19. Kdy přistoupíme k popisu.

§ 20. Pořad popisu.

§ 21. Opis názvu.

na prvé místo knihopisné poznámky; avšak vytčení druhu slovesného (básně, drama, essaye, román atd.) ponechává se vždy na svém místě.

2. z o s o b n í c h ú d a j ů (§ 13., odst. 4.): titulatury, pokud neslouží k rozlišení stejnojmenných autorů, z kterých příčiny připouštějí se označení stupňů hodností akademických, na př. Ph. Dr., J. U. Dr., Ing., Dr. Techn., baccalaureat a pod., někdy též titul professorský (prof.), docentský (doc.) a pod., pokud mohou přispěti k zmíněnému účelu, a z ustáleného zvyku obyčejně, stojí-li před jménem vlastním; jiné titulatury, zvláště obřadné (ceremonielní), obšírné a mnohomluvné, vypouštějí se vždycky; označení původu, na př. Aleš Balcárek, Moravan; odkaz na známá díla autorova (na př.: napsala Harriet Elizabeth Beecher-Stowe, spisovatelka „Chaloupky strýce Toma“), pokud ovšem takovýto přídavek nezastupuje vynechaného jména původcova; udání zaměstnání a povolání autorova atd.;

3. p o d n ě t (§ 13., odst. 5.), ale jen pokud příčina a určení spisu necharakterisují příznačně povahy jeho (jako činí na př. podurčení: slavnostní spis, pocta podaná, Mélanges, Mémoires, Festschrift a pod. s připojeným jménem oslavencovým).

II. V názvu v širším slova smyslu:

1. názvy úřadů, ústavů, společností nebo spolků spis vydávajících, uvedené před vlastním titulem; o jejich umístění na titulní kopii hlavní viz § 23.;

2. věnování, motta, žehnání, privileje, koncesse, licence, výhrady autorského práva, provozovací práva atd.;

3. cena knihy; označení materiálu, na němž jest kniha tištěna a jiné podobné doplňky titulu v širším slova smyslu, které, třeba-li jich, znamenají se v knihopisné poznámce.

Ad 2. Výpustky volné na lístku hlavním dějí se jen s největší opatrností, poněvadž první zásadou jest, že hlavní titulní kopie má podávatí co nejvěrnější a nejúplnější obraz titulního listu. Na lístečích pomocných dovoleno krátiti více, zejména v podnázvu, a to nejen v jeho doplňku, nýbrž i v názvu souřadném, § 13., odst. 2. a, b.

Chybí-li v názvu v užším slova smyslu některá z podstatných jeho částí, t. j. z oněch částí, které nejsou podrobeny pravidelné výpustce, dlužno je doplniti buďto z knihy samé nebo z jiných pramenů. Děje se tak v s u v k a m i, jež vkládáme do kontextu názvu na místě, kam náležejí, v hranatých nebo kulatých závorkách (viz § 17.). Vsuvky tyto týkají se zvláště vlastního názvu (věcného), údajů autorských, přídavků (příloh, na př. tabulek, map, plánů) a vydání, někdy i podnázvu (srv. § 13., odst. 1., 3., 6., 7., event. i 2. a, b. Nejčastěji nastává nutnost doplňování při názvu v širším slova smyslu v údajích tiskařských (srv. § 10., odst. 3.) u knih nejstarších, kde na př. název vlastní (věcný) jest bráti často z incipit, ostatní části názvu pak doplniti z explicit nebo kolofónu, a u knih moderních, kde poslední dobou vešlo ve zvyk uváděti důležité součásti názvu teprve v tiráži na konci knihy.

Vsuvky dějí se, pokud vůbec možno, jazykem titulního listu.

Názvy úřadů, ústavů, společností nebo spolků dílo vydávajících, pokud uvedeny jsou samostatně před vlastním titulem (srv. § 22.), jsou-li k porozumění jeho nezbytny, připisují se na příslušném místě v kulaté závorce, v kulaté a jediné i tehdy, vyžádá-li si mluvnické spojení tvarových změn.

Na př. napsáno-li na titulním listě knihy v tomto pořadu:

Umělecko-průmyslové museum obchodní a živnostenské komory v Praze. Zpráva kuratoria za správní rok . . . ,

aby jednak opis názvu neztratil přehlednosti, ale aby také nestal se nesrozumitelným, uvede se na titulní kopii takto:

Zpráva kuratoria (Umělecko-průmyslového musea obchodní a živnostenské komory v Praze) za správní rok . . .

Ale není-li k porozumění názvu vsuvky takového nezbytně potřebí, nebo přiči-li se taková inverze stavbě dotyčného jazyka (na př. v jazycích agglutinujících, připínavých), píšeme zmíněná udání do knihopisné poznámky.

Na př. z titulu: Ministère de l'instruction publique et des beaux-arts. Catalogue général des livres imprimés de la Bibliothèque nationale, název ministerstva, na jehož podnět a náklad dílo vychází, uvede se až v knihopisné poznámce.

Řadové číslo vydání díla pro svou důležitost musí býti vždy v názvu vytčeno, i když není v něm samém označeno, jakmile vysvítá buď z textu samotného neb z jiných pramenů. Mění-li se číslo vydání u jednotlivých svazků téhož díla, uvede se změna v poznámce knihopisné nebo při přehledném výčtu jednotlivých svazků, pokud dotyčný svazek nemá svého zvláštního názvu; má-li jej však, uvede se číslo vydání v jeho kontextu.

Chybí-li interpunkce, doplní se v hranatých závorkách, pokud toho vyžaduje srozumitelnost.

P o z n á m k a: V odstavci druhém předepsaná kulatá závorka klade se výhradně místo eventuelních hranatých závorek pro slova a koncovky, jichž vyžádá si mluvnické spojení, a které nejsou v názvu uvedených ústavů, úřadů, společností a spolků, z té příčiny, aby přílišným střídáním obou druhů závorek nestal se obraz názvového opisu přílišně neklidným, a že v mnohých případech jest i těžko, ne-li nemožno, přidané koncovky rozlišiti od slov tak, aby původní název po odmyšlení si hranaté závorky vystoupil v nezměněné podobě původní (na př. v jazycích slovanských jsou toho příčinou střídnice hlásek jerových).

Neúplné názvy doplňují se v jazyce dotyčného názvu způsobem, jak určeno v §u předešlém.

Chyby v názvu, pokud nejsou chybami tisku, o jejichž označení viz § 21., odst. 3., opravují se rovněž řečí názvu, buďto v kontextu jeho v hranaté závorce, nebo, třeba-li výkladu a odůvodnění, po případě udání pramene, v knihopisné poznámce.

Scházející název nahrazuje se, jak vysvětleno při názvu hlavním (§ 11., odst. 4., 1.).

§ 24. Neúplné, chybné a scházející názvy.
Scházející titulní list.

Není-li vůbec, odkud jej čerpati (na př. není-li zkráceného názvu v normě nebo v živém záhlaví, neb schází-li i začátek knihy), nastane nutnost název podle obsahu knihy utvořit. Děje se tak, pokud možno, v jazyce knihy, z krajní nutnosti ve vnitřním jazyce úředním, hlavně výrazy vystihujícími literární druh, jako: romance, fabliau, dialogus, traktát atd. Název takový sluje utvořený název (fingovaný). Při scházejícím začátku jest uvést v knihopisné poznámce prvý řádek oné stránky, jež ve výtisku se vyskytá na místě prvním.

Je-li titulní list vytržen, hledíme jej nahraditi z přístupného jiného úplného výtisku, třeba v jiném vydání.

Název takový uvede se v hranaté závorce, a v knihopisné poznámce se vytkne, odkud je název opsán. Tam uvede se též případ, bylo-li při scházejícím listu titulním k uvedení názvu díla nutno pro nedostatek úplného výtisku jiného upotřebiti spolehlivých pramenů bibliografických. Názvů takto získaných, doplněných, opravených, nahrazených i utvořených, užívá se pak ovšem nejen na lístku hlavním, nýbrž v příslušné formě, o níž na svém místě, i na lístečích odkazových.

P o z n á m k a. Doporučuje se chybějící titulní list doplniti také do knihy samé, možno-li, věrnou kopií z úplného výtisku.

§ 25. Překlad názvu.

K titulům psaným v jazycích odlehlých — mimo jazyk řecký, latinský, jazyky románské, germánské a slovanské — přidává se překlad do jazyka vnitřně úředního v hranaté závorce, a to i tehdy, je-li v názvu připojen překlad některého jazyka jiného, neb do některého z jazyků uvedených, třeba i vnitřně úředním, ale nepřesně.

§ 26. Názvy souběžné.

Je-li název díla podán na témže listu titulním v několika jazycích, opíše se na hlavní titulní kopii všechny tyto názvy souběžně v témž pořádku, v jakém za sebou následují na titulním listě. Je-li třeba překladu, vsouvá se ihned za dotyčný název původní. Za název hlavní čítá se z nich ten, který odpovídá jazyku knihy neb jazyku majícímu v knize převahu. Není-li tohoto kriteria, pokládáme za název hlavní název první, nejvzdálenější od začátku textu.

Totéž platí i tehdy, když každý ze souběžných názvů má svůj vlastní list titulní. Název zvolený v tomto případě za hlavní vezme se za základ opisu, ostatní uvedou se (v pražské úpravě 1 cm) pod údaji tiskařskými (vydavatelskými) těsně od levého okraje (v pražské úpravě od levé kolmice) slovy: S e s o u b ě ž n ý m n á z v e m : (po př.: S e s o u b ě ž n ý m i n á z v y), načež následuje v uvozovkách jeho (jejich) opis.

§ 27. Přepis.

Kromě přípustných tří (po příp. čtyř) nejběžnějších písem (srv. § 2. a pozn. k němu) všechna ostatní, i ta, která jsou jen částečnou jejich modifikací (písma keltská, písmo gotské, koptické a pod.) přepisují se podle pravidel, jež s příslušnými tabulkami vydána v příloze.

V přepise přípustny jsou zkratky i doplňky v stejné míře a způsobu jako při opise.

Na konci přepisu, pokud se týče jeho překladu, připojí se v hranaté závorce zkratka jazyka nebo písma, z něhož přepisováno (na př. ar. = z arabštiny); děje se tak proto, aby bylo zřejmo, že bylo přepisováno z písma původního, a že přepis nebyl již v názvu samém.

Je-li název podán na titulním listě již v přepise, opíše se ovšem věrně, ať se přepis shoduje s přijatou transkripční soustavou čili nic. Není-li však přesný, uvede se v hranaté závorce správný přepis podle soustavy.

Jestliže jsou jen části názvu hlavního uvedeny v písmě původním, přepisují se i tyto. Zkratka označující písmo původní klade se za poslední slovo, je-li takových částí více, až za poslední úryvek takto psaný, pokud se týče, za jeho překlad.

Když pořízen opis názvu, následuje na lístku hlavním na řádce vzdálené 2 cm od poslední řádky titulu, těsně u levé vytečkované kolmice (používá-li se lístků typu Veřejné a universitní knihovny pražské), buďto výčet stránek (údaj stránkovací, paginační), buďto výčet svazků a jejich rozdělení.

§ 28. Rozsah a rozdělení děl knižních.

Údaje stránkovací řídí se přesně knihou. Jde-li o dílo jednosvazkové, přijdou na místo shora uvedené. Zachovává se rozdíl číslic římských a t. zv. arabských. Jiné druhy číslic (řecké, pův. arabské, hebrejské, sanskrtské a podobné číslování) se přepisují t. zv. arabskými, ale přidá se za přepisem v hranaté závorce zkratka, označující původní písmo, je-li toho potřeba k rozlišení při několikerém číslování; na př.

§ 29. Stránkování.

IV—357—208 [hebr.] ss.

Jak z příkladu vidno, oddělují se jednotlivé číslice krátkými pomlčkami, a zkratkou pro stránku jest s., pro stránky ss. Jsou-li v knize stránkovány listy, nebo provedeno-li stránkování sloupců, jsou příslušná označení: l., ll., sl.

Stránky, jež v knize počítány nejsou, uvedou se římskými číslicemi v hranaté závorce, při čemž za prvou stránku počítá se teprve stránka následující za titulním listem (při několika za posledním). Prázdné stránky na konci knihy a stránky knize z obchodních zájmů s reklamami, návěstími a pod. přidané a s obsahem knihy nesouvisící se nepočítají.

Chybné stránkování se opraví v hranaté závorce a před opravou číslic napíše se: spr. = správně.

Stránky uvádějí se v tom pořadu, jak jdou za sebou v knize. Po stránkách přichází výčet příloh (přil.), tabulek (tb.), plánů (pl.), map (mp.), podobizen (páb.), obrazů (obr.) mimo text a j.

U separátních (zvláštních) otisků, jež mají původní stránkování celého díla, sečteme stránky, položíme čísla v hranaté závorce napřed, načež v kulaté následuje stránkování původní s označením stránek v tomto pořadu:

[64 ss.] (ss. 199—262).

Má-li separát stránkování obojí, původní i separátní, odpadne hranatá závorka při stránkování zvláštním. Je-li stránkování dvojité, jako při textech a paralelních překladech, uvádíme úhrnnou paginaci nejdříve jednu, pak druhou i s eventuelními rozdíly v druhu číslic; paginace stránek levých předchází před paginací stránek pravých.

Označeno-li stránkování jen signaturami (archovými značkami), ať jsou vyznačeny číslicemi nebo písmenami (často různých druhů: velkými, malými, latinkou, kurrentkou, písmem řeckým neb slovanským), spočítají se listy a uvedou se v hranaté závorce. Za tímto úhrnným číslem uvedeme z archových značek v kulaté závorce první a poslední, i když tyto třeba teprve vypočítí; na př. [168 II] (1—21); [310 II] (A₁—Nn₆); [242 II] (A₁—T₄, a₁—k₆). Ke zjištění počtu archů poslouží též ve knihách starých t. ř. k u s t o s (custos, réclame), upozorňující u paty poslední stránky a r c h u (výhradně tam, na rozdíl od kustodů na každé neb každé druhé stránce) první slabikou na začáteční slovo archu následujícího. Je-li sazba sloupcová, uvede se v hranaté závorce počet sloupců. Střídají-li se sloupce se sazbou celostránkovou, uvede se stránkování úhrnné, ale po něm připomene se: z toho tolik a tolik sloupců; na př.:

[952 II., z toho 8 sl.]

U děl několikavazkových rozepisujeme stránky stejně podrobně, píšíce jejich výčet na téže řádce, kde specialisujeme svazky, viz § 30., ale za vrocením. Viz též §§ 61., 68. Stránkování n e t r ž i t é vyznačí se u jednotlivých svazků stránkováním d í l ě í m jako u separátů, na př. Vol. II. 1921. ss. 240—365. Mají-li svazky své zvláštní názvy, píše se stránkování až za nimi s ponecháním krátké mezery za vrocením, po př. za údajem formátu, na rozlišenou od těchto čísel číslicemi drobnějšími.

U děl několikavazkových uvádí se místo stránek počet svazků. Výčet svazků zapisuje se na témž místě hlavní titulní kopie jako u děl jednosvazkových stránkování. Označení ponechá se v řeči knihy, na př. sv., Tomes, partes, Bde, voll. Není-li na knize rozdělení pojmenováno, užije se zkratky [sv.]: 2 [sv.]. Je-li kniha jinak vázána, než jest její původní rozdělení, označuje se tímto způsobem: 4 Tomi ve 2 [sv.].

Aby rozdělení bylo z titulní kopie úplně zřejmé, rozepíší se jednotlivé svazky buďto (1 cm) pod obvyklým místem údajů stránkovacích, nebo, při dílech složitějších, při velkých řadách časopisů, v části rastrované (viz § 68), v obou případech společně s údaji roku, tabulek, map a pod., či konečně u děl s n á z v y z v l á š t n í m i v části pro obsah určené, vždy s označením svazků před těmito tituly.

Údaje tiskařské (vydavatelské) píší se na hlavní titulní kopii na téže řádce co rozsah a rozdělení díla (viz § 28.) tak, aby zaujímaly asi prostředek na této řádce (jež jest v pražské úpravě vzdálena 2 cm od poslední řádky titulu.) Jsou-li údaje tiskařské většího rozměru, začneme po nejtěsnější mezerce za údajem rozsahu a snažíme se vpraviti je do jednoho řádku, ale tak, aby na něm vpravo ještě zbylo místo pro údaj

vazby; při tom jest hleděti, aby čtoucímu údaje v sebe nesplývaly. Proto raději budeme psáti údaje stránek neb svazků, jsou-li rozsáhlejší, na dvě řádky pod sebe, jen abychom údajům tiskařským zachovali střed. Nevystačíme-li ani potom pro údaje tiskařské jednou řádkou, dokončíme i je na přidané řádce spodní, na níž začneme však pokračovati teprve za údajem místa, aby náležitě vyniklo.

V údajích tiskařských jdou za sebou: a) místo vydání neb tisku, b) jméno nakladatele (tiskaře atd.), c) vrocení. Po jméně místním dělá se čárka (komma), po jméně nakladatele (tiskaře) před vrocením nikoli. Jak a pokud údaje tiskařské se píší na listcích pomocných, viz §§ 60.—63., 69.—71.

Místo vydání neb tisku klade se v té řeči a v tom mluvnickém tvaru, jichž užito na knize. Příklad: V Praze, Praha, V Prahe, V Češskoj Pragě, W Pradze, U Zlatnom Pragu, V Pragi, Prague, Prag, Prágában. Je-li míst vydání více, běře se hlavní sídlo nakladatelství. V případech důležitých uvedou se další místa v knihopisné poznámce. Jsou-li údaje pouze dva a druhý určuje blíže první, na př. Praha-Karlín, Praha-Smíchov, uvedou se oba, odděleny od sebe krátkou vodorovnou čárkou. Je-li nakladatelů několik, uvedeme hlavního, v případě, že nelze ho určit, na titulu předního, neb jména těch, jež uznáme z jakékoliv příčiny za důležité, s připojením zkratky, u děl cizojazyčných: etc., u děl psaných jazykem českým: atd.

Při posuzování důležitosti přihlížíme i co se týče sídla, i co se týče jména nakladatelství především k území ČSR. Uveden-li místo nakladatele (vydavatele) pouze tiskař, jehož tiskárna jest však jinde, než kde byla kniha vydána, uvede se místo tiskárny za jménem tiskařovým, na př. Praha, typ. Zápotočný v Rokycanech 1921.

Jméno tiskařovo uvedeme ve všech případech, kdy jméno nakladatelovo uvedeno není, nebo je-li kniha vydána nákladem vlastním. Je-li spisovatel sám svým nakladatelem a vydavatelem, vyznačí se to v knihopisné poznámce slovy: Nákladem vlastním. Vydá-li knihu některý spolek, sdružení, učená společnost, akademie a pod. a není-li již uveden v názvu spisu, zaznamenáme v impressu sice jen tiskaře, ale jméno spolku (společnosti a pod.) pojmem do knihopisné poznámky. Jméno nakladatele i tiskaře uvádí se zpravidla v prvému pádě, leč by stanovení jeho bylo buď obtížné pro nepřístupnost jazyka neb neurčitost mluvnického tvaru (nákladem F. Janka — Janek? Janko? Janke?), buď proti zvyklosti knihopisné terminologie (Typis Regiis, typ. Impr. de Monsieur). Za nakladatele platí jméno firmy, nikoli jméno dočasného majetníka, a to i tehdy, když firmou jest jméno společnosti, družstva nebo pod.; jména společníků uvádějí se jen tehdy, když jsou součástí zapsané firmy (Bursík a Kohout, Hejda a Tuček). Blížíší určení nakladatelských firem jako: akc. spol., spol. s r. o., grafická společnost atd., zpravidla se vypouštějí, ponechávající se jen tehdy, když podnázvy tyto slouží k rozlišení dvou nakladatelství stejného jména a názvu.

§ 30.
Rozdělení.

§ 31. Údaje
tiskařské.

§ 32. Místo
vydání.

§ 33. Nakla-
datel (vyda-
vatel), tiskař,
komisionář.

Komisionář uvádí se jen tehdy, není-li znám ani nakladatel ani tiskař. Rok vydání píše se vždy číslicí arabskou; je-li na díle užito číslic římských, poznamenáme za přepis číslicí arabskou v hranaté závorce příslušnou zkratkou tuto okolnost: na př. 1557 [řím.]. Podobně činíme při chronogramech, jež nutno vždy rozluštit: na př. 1620 [chron.]. Při písmech, která užívají jednotlivých písmen své abecedy jako číslic, přepisují se tato písmena číslicemi arabskými i v případě, že jinak v opisu přípustno jest zachovati písmo původní (písmo řecké, po př. slovanská). Je-li rok udán v jiné éře nežli křesťanské, uvede se buď úplný název éry neb srozumitelná její zkratka za číslicí, a v hranaté závorce přidá se letopočet křesťanský: na př. 1286 higr. [1869/70]. Výjimku tvoří revoluční éra první republiky francouzské, jejíž léta píše se i na titulní kopii číslicí římskou, a která již sama o sobě dostatečně jest označena slovem „an“ před touto číslicí; na př.: Paris, C. Pougens an VII [1799]. Není-li již v přepisu názvu samého neb z udání éry zřejmo, z jakého písmena číslice jsou přepsány (na př. když jest název sestaven ze dvou neb několika písem), přidáme za dotyčnou číslicí v hranaté závorce, při udání éry až za tuto, označení dotyčného písma, podobně, jako jest tomu při stránkování, viz § 20.

Opravy vročení přidávají se v hranaté závorce s poznámkou: s p r. (správně); na př. 1892 [spr. 1891].

P o z n á m k a: Pro přepočtení cizího letopočtu třeba věděti, je-li z éry zakládající se na slunečním, měsíčním nebo lunisolárním roku, a kdy dotyčná éra se začíná. K přepočtení letopočtu stejného druhu slouží rovnice: $C = x \mp m$ aneb $C = x \mp (m + 1)$, při čemž x znamená rok cizí éry, C éru křesťanskou, m začátek cizí éry; hořejší znamení platí, připadá-li začátek éry před éru křesťanskou, dolejší znamení, připadá-li do éry křesťanské; mají-li x a C stejná znamení (kladná nebo záporná), užívá se pro dobu před Kristem vzorce prvního, pro dobu po Kristu vzorce druhého; avšak jsou-li x a C nestejně označeny, platí vzorec první pro dobu po Kristu, vzorec druhý pro dobu před Kristem. Ovšem doba před Kristem může v knihovně přijíti v úvahu jen při rukopisech. — K přepočítávání ér měsíčních třeba bráti v úvahu nejen začátek éry, ale i délku jejího roku. Pro přepočet hidžry (hedžry) hodí se nejlépe formule H. H. Wilsona v jeho „Glossary of Terms“:

$$h - \frac{h \cdot 2977}{100} + 621 \cdot 569 = C, \text{ při čemž } h \text{ znamená rok hidžry, } C \text{ letopočet křesťanský.}$$

Poněvadž rok hidžry spadává do dvou roků letopočtu křesťanského a zpravidla není známo vydání knihy podrobně až na měsíc, přidáváme k vypočtenému začátku hidžry v letopočtu křesťanském ještě následující rok letopočtu tohoto, do něhož dotyčný rok hidžry přechází. Na př. 1269 higr. [1852/3]. Tých vzorec může sloužiti též k přepočtení perské éry Jezdegerdovy, připočte-li se 10 let, neboť éra tato začíná se právě o tolik později, t. j. 16. června 632. Až do roku hidžry 1300 (1882/3) možno použití přepočtů dra. Ferd. Wüstenfelda „Vergleichungs-Tabellen der Muhammedanischen und Christlichen Zeitrechnung. Leipzig 1854“, anast. otisk 1903, kde též uvedena dosti podrobná literatura chronologická. Z českých stájí: Josef Emler, Rukověť chronologie křesťanské (1876).

Předstírané údaje upozorní na sebe často jmény strojeného rázu, uměle tvořenými, nebo symbolického, allegorického neb satirického významu, na př. Hlupákov, Kocourkov, „Gedruckt im Fliegenstall zu Altennarren, durch den Culkus, Schalkus, Winkalbus in Narrweiden“, Noto-

pyrgi ad Moenum, Saint-Pourcain, chez Tansin Pas Saint, Im Reiche der Menschheit, Megalopoli, Aretopoli, Hierapoli, „In monte parnasso, Typis Musicis“, „Cairo, gedruckt unter den Pyramiden“. Někdy jméno místa zdánlivě správně stane se podezřelým bližším určením neb zřejmě jinotajným jménem tiskaře nebo nakladatele, na př. „Romae in porta Angelorum“, „Freistadt, Christoph Leberecht“, „Hamburg, auf Kosten der Gelehrtenrepublik“. Častá jsou označení všeobecná: En Hollande, In der Schweiz, Germaniae, Ostindien, Germanien und Bojoarien. Ve spisech polemických, ať náboženských, ať politických, též zednářských, bývají předstírána i jména skutečných měst a vyžadují, zvláště ve století XV. až XVIII., značné opatrnosti. Bývají to zejména: Kolín n. R. (zvláště připojena-li firma P. Marteau), Paříž, Londýn, Řím, Amsterdam, Štokholm, Filadelfia a mn. j. Pomůckou jsou tu spisy: J.—M. Quérard: La France littéraire, zvláště vydatnou Emil Weller: Die falschen und fingierten Druckorte, velmi často bude však popisujícímu pátrati v prameňech původních. Je-li zjištěno, že místo, nakladatel i snad rok jsou předstírány, ale nepodařilo se zjistiti údaje pravé, připojíme k dotyčnému údaji v hranaté závorce zkratku „fing.“, na př. „Paradoxes métaphysiques... trad. de l'angl. (d'Ant. Collins), Eleutheropolis [fing.] 1754.

Nedůvěřujeme-li správnosti bibliografických pomůcek stran některého údaje, dáme za jméno neb datum domněle vyšetřené otazník, a to na d údaj v příslušné závorce, aby rozlišen byl od otazníku vyjadřujícího po př. pochybu pomůcky samé. Na př. Reims, Jean Mouchar [Bâle?] značí pochybu pomůcky (Weller); Au Sorget, par

Jean Tourge [Lyon] značí pochybu popisujícího. Otazník klade se též ke kterémukoliv údaji i na titulním listě uvedeného impressa, o němž popisující pochybuje; v tom případě stavíme jej v hranaté závorce hned z a pochybným údajem. Týkala-li by se pochyba celého impressa, učiníme tak až za vročením, ale celý údaj sevráme po stranách v i n u t ý m i závorkami, na př. {Coloniae, Bern. Gualterus 1630.} [?]

Schází-li některý z údajů tiskařských, vyšetří se a uvede se v hranaté závorce, vzat-li z knihy, uvede se závorkou kulatou, při čemž údaj z konce knihy vzatý označí se značkou: nkci = n a k o n c i (v jinojazyčných bibliografiích: ad calc.). Nemožno-li některý neb žádný z těchto údajů zjistiti, píšeme: B. m. (t. j. Bez místa), b. n. (t. j. bez nakladatele), b. t. (bez tiskaře), b. r. (bez roku); B. m. t. r. (t. j. Bez místa, tiskaře i vročení).*) V každém případě, byť i nebylo možno zcela přesné zjištění, připojuje se aspoň přibližný odhad, třeba jen století, v hranaté závorce. Vycházelo-li dílo v sešitech neb částech po několik let a na titulním listě jest vytištěn pouze rok ukončení, přidáme na titulní kopii před něj rok vydání prvního sešitu neb části buď v kulaté nebo hranaté závorce, podle toho, byl-li na sešitu onom, jehož obálku, pokud možno, přivazujeme, uveden, či víme-li o něm ze záznamů jiných. Obdobně počí-

*) V cizích instrukcích užívá se nejčastěji v těchto případech zkratk latiných: S. l., s. ed. n., s. t. n., s. a., S. l. t. a.

náme si i v případě opačném, že jest na titulním listě pouze rok počáteční. Označení změn v impressu viz v § 60.

§ 36. Vazba.

Způsob vazby vyznačuje se na hlavní titulní kopii na téže řádce s údaji rozsahu a tiskařskými, těsně u pravé vytečkované kolmice. Děje se tak zkratkami:

k. (kožená); pk. (polokožená); p. (plátěná); pp. (poloplátěná); plp. (poloplátěná s nalepeným štítkem místo zlacení); t. (tuhá); pt. (polotuhá); tbr. (tuhá brožura); pap. (papírová); brož. (brožováno); pro zvláštní vazby a úschovy: pg. (pergamentová); ppg. (polopergamentová); fr. (francouzská); sv. k. (ze sviňské kůže); saf. (safiánová); zám. (zámišová) a pod.; lát. (látková); brok. (brokátová); sam. (sameťová) a pod.; lip. (lipská); angl. (anglická); lepor. (leporello); kt. (karton); krab. (krabice); pouzd. (pouzdro).

Vazby nejednotné (kombinované) a ozdobné vytčeny jsou ve svých jednotlivostech snadno srozumitelnými zkratkami, na př. pg. se sv. k. (pergamen se sviňskou kůží); p. s pg. rohy (plátěná s pergamenovými rohy); pg. se sv. hřb. (pergamenová se sviňským hřbetem); pk. se sp. (polokožená se sponami); pk. s látk. (polokožená s látkou); pk. se dřv. (polokožená se dřevěnými deskami); k. se zl. oř. (kožená se zlacenou ořízkou); tl. k. (tlačená kůže); hdv. s drah. (hedvábná s drahokamy) atd.

Důležitější podrobnosti vazby, na př. zlatá ořízka s tlačenými obrazy neb ornamenty, u vazeb zvláště skvostných jméno kniháře, jež rovněž u knih starých, třeba i méně výpravných, dlužno z historických důvodů uvést všude, kde zachovala se o něm povědomost, zaznamenávají se v knihopisné poznámce.

Změny ve způsobu vazby označují se ať v rozdělení díla řádkovým neb rastrovaném, ať teprve při názvech zvláštních (viz §§ 30., 61., 68) v kulaté závorce vždy až za údaji stránek. Je-li však rozsah díla vyznačen toliko hromadně, a mění-li se druh vazby v takovýchto případech střídavě neb toliko u některých příloh (na př. jde-li o atlas, tabulky a pod.), možno různost označiti hned pod údajem prvním: k.

pouzdr.

§ 37. Heslo.

Nejdůležitější částí titulní kopie a popisu vůbec jest heslo, poněvadž podle něho dílo řadíme do abecedního seznamu jmenného. K volbě jeho dlužno přistoupiti po zralé úvaze, neboť na jeho správnosti závisí rychlé a spolehlivé hledání díla. Pro tuto svou důležitost píše se písmem co nejznatelnějším na nejpatrnějším místě titulní kopie, totiž v záhlaví, nebo, jak se též říká, lístek se jím ohlavuje. Záhlaví u typu lístků, touto instrukcí položených popisu za základ jeho formálního uspořádání, jest vyhrazeno místo nad vodorovnou čarou, a heslo začíná se v něm psáti u levého okraje. Heslo jest psáti vždy písmem latinským, i nutno tedy hesla přepisovati latinkou i v těch případech, kdy povoleno jest pro opis názvu písmo jiné. Na prvním místě stojí heslový jmenovatel, jenž se vyznačí písmem největším a nejsilnějším; o něco menšího písma a méně

stínovaného použije se pro heslového určovatele, po němž, odděleny od něho i od sebe navzájem krátkými pomlčkami, následují písmem drobnějším doplňky. Poněvadž části hesla nevyskytují se v názvu zpravidla v tom slovosledu, jehož vyžaduje pořadí jejich v hesle, nastává nutnost přestavení (inverse) na př. Miroslav Tyrš — Tyrš, Miroslav; Národní listy — Listy, Národní. V. též § 42. Písma užívá se co možná širokého, jen u hesel delších, na př. u jmen arabských, dovoleno, počínaje určovatelem, psáti těsněji.

Jméno mohou tvořiti tyto základní, typické části:

1. jméno osobní (předejmení, jména křestní);
2. jméno rodové (příjmení, jméno původové, s nimiž může býti totožné i jméno šlechtické, uvedeno jsou jen příslušnou částicí nebo stupněm šlechtictví), které může býti také dvojité;
3. přídomek šlechtický (predikát);
4. doplněk, označující ponejvíce stav, hodnost, zaměstnání.

Příklady k 1. a 4. Adam bakalář; Konrad der Pfaff; k 1. a 2. Fr. Lad. Čelakovský; Siegfried Kapper; Jan z Příbramě, Petr Chelčický; Albrecht z Gutštejna, Fr. Lad. baron Rieger; Marcelino Menéndez y Pelayo; k 1., 2. a 3. Smil Flaška z Pardubic a z Rychmburka; k 1., 2. a 4. Sanctus Thomas Aquinas.

O jiných částech ještě se vyskytujících (jako u jmen muslimských) na jich místě.

Nejčastěji tvoří jméno původcovo jeho jméno rodové (příjmení), řidčeji jeho jméno osobní (předejmení, jméno křestní). Heslo jmenné — až na stanovené výjimky — klade se v jazyce původním.

Původcem (autorem, spisovatelem) díla jest ten, kdo dílo vytvořil (sepsal) buď zcela neb aspoň z podstatné části, kdo dal dílu definitivní formu neb kdo, dav podnět k němu, převzal zároveň za ně před veřejností mravní odpovědnost.

Za autora platí též:

1. hodnostáři církevní a svěští, jejichž jménem uveřejněny jsou bully, breve, dekrety, encykliky, posláni, kurrendy, pastýřské listy, zákony a nařízení, pokud uvedeni jsou v názvu aneb jejich enuntiaci slynou v literatuře pod jejich jménem; vydavatelé jednotlivých zákonů, též látky se týkajících, s vlastním vysvětlujícím textem;
2. sestavovatelé zpráv nějaké korporace nebo spolku, pokud jejich autorství bezpečně z tiskopisu vysvítá; visitátoři heraldických a církevních visitací;
3. sestavovatelé slovníků; školních čítanek a chrestomathí, příkladův a vzorcův; sbírek citátův a průpovědí, nápisův; záznamce interviewu;
4. zpracovatelé bibliografií, katalogů knih, rukopisů, starožitnin, přírodovědeckých, zeměpisných, výstavních a jiných; sestavovatelé rejstříků (registrů) a repertorií;

§ 38. Heslo jmenné.

§ 39. Původce, autor, spisovatel.

5. zpracovatelé a doplnitelé rukopisných pozůstalostí nebo jakéhokoliv materiálu, autorem samým slohově neupraveného; ti, kdož dílo jiného původce úplně přepracovali;

6. proroci Starého, evangelisté a autoři apoštolských listů Nového Zákona;

7. Anonymus, zpravidla s doplňkem původovým nebo stavovským.

Příklady: 1. Carolus IV. — imperator. Aurea bulla ... Moguntiae 1549. fol.; Josephus I. — imperator. Nowé Práwo Vtrpné a Hrdeľnj ... w Praze 1708. fol.; Lehmann, Heinrich. Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Gesetzbuches ... Leipzig 1919. 8°.

k 2. Hall, Joseph-Lord Bishop-Exeter. Articles to be enquired ... in the general and Triennial Visitation. London 1638. 4°.

k 3. Jursa, Jan. Čítanka pro školy obecné. V Praze 1899—1905. 8°; Hora, František Alois. Sbířka vzorců mathematických pro studující škol středních. 2. vyd. V Praze 1881. 8°; Herzer, Jan. Českoněmecký slovník ... V Praze 1909—1916. 4°; Flajšhans, Václav. Živá slova. Sbířka slavných výroků, citátů, hesel, průpovědí atd. V Praze 1915. 12° [8°]; Wilmanus, Gustav. Inscriptiones Africae latinae ... Berolini 1881. fol.;

k 4. Truhlář, Josef. Katalog českých rukopisů c. k. veřejné a universitní knihovny Pražské. V Praze 1906. 8°; Donebauer, Fritz. Beschreibung der Sammlung böhmischer Münzen und Medaillen des Max Donebauer ... Prag 1888-1890. 8°; Schulz, Václav. Ukazatel k prvním padesáti ročníkům časopisu musea království českého ... V Praze 1877. 8°;

k 5. Nejedlý, Zdeněk, Otakara Hostinského esthetika ... V Praze 1921—... 8°;

k 6. Isaias — Propheta. Poslednj věcy na nebi i na zemi ... W Praze 1816. 8°; Marcus-Evangelista-Sanctus. Fragmentum Pragensis Evangelii S. Marci ... Pragae 1778. 4°; Paulus-Apostolus-Sanctus. Epistolae ... Halle 1910- 8°;

k 7. Anonymus Ravennas. Ravennatis Anonymi geographiae libri quinque. Lugduni 1722. 8°.

Jiné případy plynou snadnou úvahou z pojmu autorství, jak shora vymezen. Tak jsou samozřejmě autory pisatelé dopisů, padělatelé starých památek, pokud zřejmě jsou usvědčeni (Macpherson, Chatterton), vypravovatelé národních pohádek, kteří dávají vypravovanému slovesnou formu, sestavujíce po případě jednu pohádku z nejlepších motivů několika variantů (Erben, Němcová, Kulda, Mikšíček, Tille-Říha), kdežto ony, kteří podávají písemné záznamy slyšeného materiálu (Polívka, Kubín), dlužno pojímati jako vydavatele.

Tradiční výjimku z této soustavy činí jméno Homérovo, jež přes rozmanité fáze otázky homérské udržuje se pro jednoduchost, nabyvši téměř významu kolektivního. (Viz § 49 B. Jazyky klassické 1.)

Poznámka. O původství dissertací viz oddíl B 2. „Popis dissertací“.

Jméno osobní (křestní, předejmení) stane se heslem jen tehdy, nebylo-li vůbec jména rodového (příjmení), není-li toto nikterak zjištělno, na př. u většiny svatých, kněží a mnichů, troubadourů, skaldů, minnesängerů, nebo bylo-li příjmení zatlačeno v obecném užívání jménem osobním, na př. Dante (místo Alighieri), Franciscus-Salesius-Sanctus (místo Sales), François de, Clemens-Beatus (místo Dvořák nebo Hofbauer, Jan).

Vládcové, členové panovnických rodin evropských a papežové uváděni jsou rovněž svým jménem osobním (křestním) neb jménem přijatým po volbě neb nastolení. Jména tato, rovněž jako jména svatých, biskupů a arcibiskupů a jména řeholní, píší se latinsky. Kdežto rodová jména biskupů a arcibiskupů i řeholníků a řeholnic snažíme se vypátrati a činíme je pak hlavními hesly, jména latinská ponechávajícetoliko v odkaze, jména ostatních zde uvedených zůstávají vždy v latinské formě jména osobního, a eventuelní jméno rodové, jako u papežů, kteří před svou volbou byli již spisovatelsky činní, se odkáže (Pius II.-Aeneas Sylvius Piccolomineus-Enea Silvio de Piccolomini). Jména dynastií národních a moderních se nelatinští (Petar II. Petrovič Njeguš).

Jména osobní v heslovém jmenovateli píší se přijatým pravopisem moderním, podstatné odchylky pravopisů starších se odkazují. Hypokoristika se zachovávají.

Příklady: Václav-děkan na Horách Kutných; (Wáclaw se odkáže). Jíra-poustevník; (nikoli: Jiri-poustevník).

Je-li jmen osobních více než jedno, platí za heslového jmenovatele prvé z nich, na př. ze jmen Jean-Hippolyte bude heslovým jmenovatelem jméno Jean. Dlužno však v těchto případech býti opatrným a rozlišovati je přesně od případů, kdy jméno původně křestní stalo se již příjmením, jako Petr, Jaroslav; Jindřich, Arnošt; Ernst, Otto; Friedrich, Ernst; u francouzského spisovatele, nazývajícého se Jean Paul, bude heslovým jmenovatelem prvé z těchto jmen osobních, německý spisovatel Johann Paul Friedrich Richter zvolil si pseudonym Jean Paul, kde jméno Paul převzalo úkol příjmení a bude tedy v tomto pseudonymu heslovým jmenovatelem: Paul, Jean.

Jména osobní (křestní) jako heslový určovatel uvádějí se zpravidla v úplných tvarech původních. Toliko u příjmení příliš často se vyskytujících (Novák, Novotný, Dvořák, Svoboda, Kaufmann, Mayer, Müller) lze užití pro rozlišení zkratky nebo znění jména osobního, jak ho užívá sám autor, na př. Arne, Arno; Hanuš, Hans, Giambattista; Hynek; Srul (Israel) atd.

Předejmení uvádějí se dále v pořadu, jak jsou zapsána v matrice křestní nebo občanské (u příslušníků náboženství mosaického doby předjosefinské v matrikách synagogálních, u osob bez vyznání v seznamu bezkonfesijských). Rozdíly v pořadu vyskytují se často u jmen

§ 40. Jméno osobní jako heslový jmenovatel.

§ 41. Jméno osobní jako heslový určovatel.

autorů říšskoněmeckých, neboť v Německu bývá poslední jméno křestní doma užívaným: Schiller, Johann Christoph Friedrich von. V takovýchto případech k usnadnění hledání radno jest jméno v obvyklém znění odkázati na jméno úplně. (Schiller, Friedrich von.)

Pravopisu užívá se běžného: Tomek, Václav Vladivoj (nikoli: Wacslaw Wladiwoj).

§ 42. Jméno rodové jako heslový jmenovatel.

Jméno rodové stává se povětšinou heslovým jmenovatelem a stojí pak v čele hesla; staví se stejně jako jméno osobní a ostatní dodatky do záhlaví v prvním pádě, zpravidla ve znění běžném, u žen ve tvaru obvyklém v jazyku spisovatelčině.

V jazycích, které jména osobní kladou před jméno rodové, naznačíme obrácení tohoto pořadu tím, že je jako heslového jmenovatele oddělujeme od jmen osobních, tvořících heslového určovatele, čárkou (kommou). Tato odpadá u jmen, jejichž slovosled obrácení takového nevyžaduje, na př. u jmen maďarských.

Příklady: Palacký, František (ne Palacky, Franz); Šafarík, Pavel Josef (ne Šafarík, tím méně Schaffarik); — Preissová, Gabriela; Jesenská, Růžena; Verbická, Anastasja; Pavlova, Anna; Baškircova, Marja Konstantinovna; Zaleska, Julia; Kochowna, Tekla; Rodziewiczowna, Marya; Demetrovič Zofka; Martin, Alice; Calkins, Mary; Schueller, Mauritia (nikoli Schuellerin); Janitschek, Maria (nikoli Janitschkova); — ale Petöfi Sándor.

Neshoduje-li se běžné znění mluvnicky nebo pravopisně s tvarem jména rodového, užitým na titulním listě, jest vždy dáti přednost znění běžnému, t. j. onomu, které ustáleno jest v pomůckách bibliografických, literárně-historických, neb stavem, k němuž dospěl mluvnický a pravopisný vývoj dotyčného jazyka.

Příklady: Vocel, Jan Erazim (ne Wocel); Hájek z Hájku, Tadeáš (ne Hagek z Hagku, Tadaeass); Doucha, František (ne Daucha, František); Havlíček, Karel (ne Hawljček, Karel).

Toliko u rodových jmen spisovatelů moderních ponecháváme pravopis, kterým sami sebe na díle uvádějí, a kterýžto způsob ve většině případů shoduje se s tvarem jména, jak vedeno jest v matrikách, a jak povinen jest nositel jeho nazývati a psáti se před úřady.

Příklady: Auředníček, Otakar, ne Ouředníček ani Ůředníček; Rzach, Alois, nikoli Řach.

Úředně povolená změna jména rozhoduje též o volbě heslového jmenovatele, ať jde o jméno změněné úplně či jen v některých hláskách nebo pravopise. Změna ta však nedotkne se již zpětně děl, jež byla vydána a do knihovny zařaděna před úředním povolením. Žádoucí unifikaci lze provést v případech, když životní činnost dotyčné osoby jest již uzavřena, nebo když díla její dostala se do knihovny teprve po změně jména.

Příklad: Herič, Fran; dříve Heric, Fran.

U jmen, jež dlužno bylo by přepisovati podle daných transkripčních pravidel, kde však není nám možno zjistiti, jak jméno zní v původním jazyce a písmě, ponecháme, třeba jen zatím a do zjištění, jméno tak, jak na knize psáno, neb jak sám autor v jazyce, jehož ke spisu použil, se podepíše. Různosti snažíme se sjednotiti.

Příklady: Barsegjan, Emranik; Arsumanjan, Rafael; Suzuki, Nobuyoshi.

Jména šlechtická, pokud jsou totožna s jménem rodovým, lišice se od něho pouze označením šlechtictví, ať již přidanou částicí (partikulí), jež jest ve většině jazyků předložkou, ať titulem, nebo pokud neznámé jméno rodové pouze zastupují, též jména původová, šlechtickým se podobající, ale označující vlastně jen, odkud spisovatel pochází, stavějí se do záhlaví stejně jako prosté jméno rodové, u jazyků ohýbacích toliko s tím rozdílem, že místo prvního pádu nastupuje pád předložkou řízený. Předložka sama, je-li slabiková, se píše, rovněž jako titul šlechtický: šlechtic, rytíř (cavaliere, chevalier), svobodný pán (baron), podhrabí (vicomte), hrabě, kníže, vévoda atd., až za poslední jméno osobní; záleží-li však pouze z jedné písmeny nebo mění-li při tvaru slabikového grammatickou formu hesla, klade se malou začáteční písmenou před dotyčného heslového jmenovatele.

Příklady: Pražák, Otakar svobodný pán; Beethoven, Ludwig van; Keyserling, Eduard Graf von; Schwarzenberg, Karl, Fürst von; z Lobkowitz, Jiří kníže; ze Žerotína, Karel; ale též: z Rokycan, Jan.

V heslovém určovateli jméno rodové na titulní kopii hlavní a na odkazových lístečích názvových a slovních vyskytá se zřídka. Bývá to v případech, kdy zatlačeno jest slávou jména přijatého (Voltaire, Marie François Arouet de; místo: Arouet de Voltaire, Marie François; viz § 46. o pseudonymech) a u některých jmen dvojitých, zvláště ženských (viz blíže § 48.). Z příkladů starořímských: Cicero, Marcus Tullius. V odkazech klíčových případ tento nastává hlavně u jmen šlechtických, na př. z Lešehradu, Emanuel Lešetický šlechtic (odkaz klíčový na: Lešetický šl. z Lešehradu, Emanuel).

Přídomky šlechtické, pokud podle § 42. nemají funkce jména rodového, uvádějí se v heslovém určovateli a to obyčejně hned za heslovým jmenovatelem, spojeny jsou s ním příslušným označením hodnosti, částicí, předložkou nebo spojkou. Jméno osobní jde nejčastěji za přídomkem, odděleno od něho čárkou, po př. — je-li přídomků více — za přídomkem posledním, ač označení hodnosti vyskytá se někdy také teprve za ním. V té příčině zachovává se vždy pořad původní, a jím řídí se nutná přestavení (inverse) slovosledu, při čemž rozumí se, že vše, co následuje za čárkou, v původním pořadí heslovému jmenovateli předchází.

§ 43. Jméno rodové jako heslový určovatel.

§ 44. Přídomky šlechtické.

Částice, předložky a spojky označující šlechtictví, jakož i jednotlivě stupně hodností vypisují se vždy nezkráceně. Tak: hrabě, kníže, hrabia, książę, von, zu von und zu, van den, Graf, Freiherr, Marquis, Ritter, Baronet, Duke, Knight, Marquess, Prince, Sir, Esquire a pod.; nikoli: hr., kn., hr., ks., v., z., v. u. z., v. d., Gf., Frh., Marq., R., Bart., Bt., D., Kt., Knt., M., P., S., Esq. a pod.

Příklady: H r u b ý z Jelení, Řehoř; z L o b k o w i c z na Hasištejně, Bohuslav; H a r a n t z Polžic a z Bezdruzic, Křištof; S l a v a t a z Chlumu a z Košumberka, Vilém hrabě; E t t e l šlechtic z Hvozdomilu, Josef; J a n i s z o w s k i z Janiszova, Erazm Lucyan Piotrowin; S c h o t t van Zuylen, Willem; R i t t e r von Rittersberg, Johann; B i s m a r c k Herzog von Lauenburg, Otto Eduard Leopold Fürst von; C a s a n o v a y de Parella, Josef de; M a i s o n de Maisonneuve, Guillaume; T a l l e y r a n d - P é r i g o r d prince de Bénévent, Charles Maurice de.

Doplňek hesla jmenného slouží k bližšímu určení jména. Zvláště jde o případy, kdy známe jméno jen kuse, v dobách starších často jen jméno osobní, v době novější zhusta opět jen příjmení, nebo kde nutno jména stejná rozlišiti.

Doplňkem dostává se tu heslu obyčejně jména místního, označujícího rodiště nebo působiště spisovatelovo, a to podle literární zvyklosti (W a l t h e r von der Vogelweide). Není-li takového doplňku, poznamenáme aspoň národnost, zemi neb dobu, tuto třeba i jen přibližně, po případě přezdívku, zárodek to pozdějšího příjmení, bývá-li k osobnímu jménu v pramenech charakteristicky připojována, hlavně však snažíme se vyšetřiti stav, povolání, hodnost, oddělice údaje takové od hesla krátkou pomlčkou.

Příklady: A d a m — bakalář; B a r t o š — písař; A d a m de la Hale — le Bossu; M a r t i n — von Troppau; B e r n a r d u s — Noricus; P e t r u s — dominicanus XIV. saec.; H e n r i c i, ... — Privatdozent für Otiatrie und Laryngologie in Rostock; M a n i g u e t, ... — ingénieur-architecte.

Jen v případech, kdy doplňky, vyjma ony označující stav, staly se stálým přímětkem, vždy nerozlučně provázejícím jméno, neoddělujeme jich od hesla jmenného, píše se bezprostředně za ně. Ostatní snad se vyskytující doplňky oddělují se ovšem opět pomlčkou.

Příklady: P e t r u s Lombardus; J a c o b u s de Polonia; C o s m a s Pragensis; H o n o r i u s Augustodunensis; H e r m a n n u s Contractus; P e i r e Cardenel; H e n r i c u s Lettus — sacerdos Papendorfensis; C o n s t a n t i n u s Africanus — monachus Casinensis; P e t r u s de Ebulo — poeta lat. XII. saec.; L a n d u l f u s senior — clericus Mediolanensis. Ale: A n a s t a s i u s — bibliothecarius; B i l i n a, Jan — mladší.

Všeliké takové doplňky píš se jazykem hesla, jenom u jmen hod-

nostářů církevních a osob stavu řeholního, i když původní nelatinská jména jejich jsou eruována, ponecháváme doplněk v jazyku latinském.

U jmen panovníků a členů panovnických rodin přichází do doplňků označení jejich hodností, území, jemuž vládou, nebo rodu, z něhož pocházejí, u jmen panovníků a hodnostářů církevních přistupuje jako doplněk kromě toho ke jménu, a to bezprostředně za ně, také ještě řadové číslo, psané číslicí římskou, a, mají-li nějaké přízví, i toto; u jmen biskupů a arcibiskupů mimo to i jejich poslední působiště.

Nejběžnější tituly latinské bývají: imperator (bez bližšího označení země značí císaře římsko-německé), imperatrix, rex, regina, dux, ducissa, magnus dux, magna ducissa, archidux, archiducissa, marchio, marchionessa, princeps, filius neb filia principis, principessa, heres imperii neb regni, papa, episcopus, archiepiscopus, abbas, diaconus, archidiaconus, presbyter, prior, canonicus, scholasticus, monachus, monacha, cancellarius, coenobita, sacerdos a pod.

Příklady: F r i d e r i c u s II. — imperator; C o n s t a n t i n u s VII. Porphyrogenita — imperator Romanus; C a t h a r i n a II. — imperatrix Russiae; L u d o v i c u s XIV. — rex Franciae; A u g u s t u s — dux Saxoniae; M a r g a r e t h a — archiducissa Austriae; F r i d e r i c u s P i u s — Comes Palatinus Rheni; B e n e d i c t u s XIII. — papa; A g o b a r d u s — archiepiscopus Lugdunensis; S c h o e b e l, Emanuel [Johann Baptist] — episcopus Litomericensis; L u c a s — Apostolus — Sanctus; F r a n c i s c u s Assisias — Seraphicus — Sanctus; C a t h a r i n a Senensis — Sancta; J a c o b u s — de Clusa; F r a n c i s c u s — a Jesu Maria; M e g e n f r i d u s — monachus Fuldensis; H r o s w i t h a — monacha Gandersheimensis.

Na rozlišení jmen stejných užívá se v první řadě doplňků, jichž druhy shora uvedeny, a k nimž přistupují, zvláště kde není jmen osobních, často též doplňky naznačující věk nebo ascendenci a descendenci (senior, junior, starší, mladší, otec, syn, père, fils). Kromě nich můžeme použiti též titulů, ale jenom pokud označují stav (povolání).

Titulatury jako: Excellence, Jasnost, Jeho Milost, Magnificenci, Spectabilis, Reverendus, Durchlaucht, Erlaucht, Honourable, Altesse a pod., ať vyskytují se v jakémkoli jazyku, se vůbec nikdy do hesla nepiší. Zpravidla nepřihlíží se též k titulům: pán, paní, slečna (ať vyskytují se v kterémkoli jazyku neb i zkratce, jako M., Mme., Mlle., Mr., Mrs. a pod.), professor, doctor (phil., jur. atd.), magister, cardinalis, abbé, pater, frater, fra, soror, pañdit, šāstr, śrī, rabbī, šajh, mīrzā a pod., leda by jich nezbytně třeba bylo k bližšímu určení kusého hesla jmenného nebo k rozlišení pohlaví a stejnojmennosti.

Užívá-li žena celého jména svého choť, jeho příjmení se jménem osobním, ba někdy i s titulem, stavějí před ně toliko označení: Mme., Mrs., Frau a pod., píše se tento doplněk obvyklou zkratkou do hesla, a to

hned za příjmení ještě před jménem osobním a bez oddělovací vodorovné čárky, poněvadž v přirozeném pořadí musí v tomto případě státi na prvním místě. Takováto ženská jména zůstávají heslem hlavního lístku jen potud, pokud není eruováno skutečné osobní jméno vdané autorky.

Příklady: N o v o t n ý, Josef — rolník; N o v o t n ý, Josef — Th. Dr.; Č e r m á k, Josef — prof. theol. (nar. 1826); Č e r m á k, Josef — právník (1861—1895); Č e r m á k, Josef — redaktor; Č e r m á k, Josef — pokladník „Včely Podládevské“ v Ďáblicích; Č e r m á k, Josef — celní úředník v Praze; N o v o t n ý, František — (1768—1826); N o v o t n ý, František — (1839—1879); N o v o t n ý, František — (nar. 1864); N o v o t n ý, František — pseud.; J o a n n e s Antiochenus — Malalas; J o a n n e s Antiochenus — kronikář VII. stol.; J o a n n e s Antiochenus — patriarcha (1081—1118); J o a n n e s Antiochenus — patriarcha Constantinopolitanus (565—577); J o a n n e s Parisiensis — canonicus S. Victoris; J o a n n e s Parisiensis — pater ordinis S. Dominici (XIV. saec.); J o a n n e s — monachus Cisterciensis; J o a n n e s — monachus Hierosolymitanus; J o a n n e s — monachus Maioris Monasterii; J o a n n e s — monachus Laurentii Leodiensis; J o a n n e s — monachus S. Vincentii prope Vulturum fluvium; R i v o i r e — père; R i v o i r e — fils; R a y n o l d, B. . . — Mlle.; R o s e — Mlle. — pseud.; R o b e r t, Mme. Paul (vlastně: R o b e r t, Berthe, rodem: R u t t é, Berthe de).

Jakmile doplňky vyšetřením úplného jména stanou se zbytečnými, odpadnou.

Příklad: B i o t t o t, . . . — colonel; když podařilo se vyšetřiti: B i o t t o t, [Louis Victor].

Jména nepravá, pseudonymy, a na roveň s nimi stojící jména básnická neb spisovatelská vůbec, jména válečná (vojenská) a vůči obecnstvu přijatá, zvláště divadelní, obé t. zv. n o m s d e g u e r r e, jest v hesle hlavního lístku nahrazovati jmény pravými, jejichž vyšetření (eruování) klade se popisujícímu úředníku za přední jeho povinnost. Nepravá jména jest vésti i nadále v evidenci a v tom směru katalog lístkový stále doplňovati a opravovati. Za tím účelem jest radno zaříditi při něm katastr nevyšetřených pseudonymů, po př. též rejstřík pseudonymů, jež byly zjištěny studiem a informacemi úředníků knihovny i jiných zájemců, a to i do předu, i když jde o díla v knihovně dosud nezastoupená. Katastry tyto možno spojití s katastrem dosud nevyšetřených děl anonymních (viz §§ 2. a 51.).

Dílo pseudonymní nebo podepsané jménem autora nepravého (nastrčeného, ať bez vědomí spisovatele pravého, ať s jeho svolením), nestává se tím, že není možno — třeba jen dočasně — prave autorství vyšetřiti, anonymním, ani když se ví, že jde o tyto případy, avšak rozluštění je se nepodařilo. Ponechávajíc pseudonym neb jméno nepravé v hesle, přičiníme k pseudonymu poznámku: *pseud.* a za jméno fingo- vané: ? (otazník).

Pseudonymy (zvláště jména básnická), které se tak proslavily, že spisovatelé je nosící známi jsou v literatuře jen pod tím jménem, ba které i pro život občanský často úplně — až na jednání čistě úřední — zatlačily jméno rodné, podržují se, a se jménem pravým zachází se podle pravidel platných pro odkazy.

Příklady: V r e h l i c k ý, ne: Frída; K r á s n o h o r s k á, ne: Pechová; S v ě t l á, ne: Rottová ani Mužáková; B ř e z i n a, ne: Je- bavý; B e z r u č, ne: Vašek; D a n t e, ne: Alighieri; M e t a s t a s i o, ne: Trapassi; d' A n n u n z i o, ne: Rapagnetta; M o l i è r e, ne: Po- quelin ani Poquelin; V o l t a i r e, ne: Arouet; B e a u m a r c h a i s, nikoli: Caron; d' A l e m b e r t, nikoli: Leroux.

Hranice této zásady jsou celkem pohyblivé, a lze ji uplatniti přede- vším jen u jmen nejslavnějších, v literatuře nejběžnějších a v užívání ustálených. Předem však vyňaty jsou z ní případy:

1. Ona nepravá jména, která jsou volena ze jmen odtažitých, ze srostitých jména obecná, z vlastních naznačující národ, kmen, zemi, místo nebo bydliště, pokud jich spisovatelé nepoužívají pouze jako nově zvoleného příjmení za účelem utajení jména pravého, nýbrž chtějí jimi zároveň označiti obsah spisu, jeho tendenci nebo ráz (satirický, žertovný a pod.).

Příklady: Universal, V é r i t é, L i b e r t é, S t r ý č e k Pravdomil, Corsaire, Caran d' Ache, Kopřiva, Pyšišvor, Řetkvička, Ušáček, Pseudonym, Laicus, Mysteriophilus, Rippenknacker, Aldebaran, Slovanka, Polka mlada, Šu- mavan, Krakowczyk, Anglo-California.

Někdy sahají spisovatelé pro pseudonym po slavných jmenech vlast- ních jiných spisovatelů, vynikajících osobností z mythologie i historie a postav z děl světových literatur, lišíc se od původních nositelů jména různými přívlastky, jež na první pohled prozrazují jméno jakožto ne- pravé, na př.: Lumír, Nabucodonosor Junior, Junius, Cassius, Caliban; i v takovýchto případech vyšetří se vždy podle možnosti jméno pravé, jež zůstane pak heslem hlavního lístku, byť i pseudonym tento byl velmi znám a proslulý.

2. Užívá-li spisovatel pseudonymu pouze pro jednotlivý případ (ad hoc) nebo pseudonymů několika, neustáliv se na žádném význačěji, nebo píše-li vedle pseudonymu i pod svým jménem vlastním;

Příklady: Č e c h, Svatopluk, nikoli Rak, S. ani Vraný, J., Rouček, A. nebo Doubrava, J., Stára, J., Kazda, J. atd.; Č e r n ý, Adolf, nikoli: Rokyta, Jan; B e y l e Henri, ne: Stendhal ani Colonel, Salviati, Lisio, Viscontini ni j.

Podobně jako pseudonymy dlužno vyšetřovati a luštiti kryptonymy a anagramy, také značky obrázkového rázu hieroglyfického a rébusovi- tého a šifry (i jednotlivé písmeny).

P o z n á m k a: Nejdůležitější pomůcky k vyšetřování pseudonymů jsou: Všeobecného rázu:

Fr. Geisler, De nominum mutatione et anonymis scriptoribus. Lipsiae 1669.

Larva detracta, hoc est brevis expositio nominum sub quibus scriptores aliquot pseudonymi recentiores imprimis latere voluerunt. Veriburgi 1670.

§ 46. Jména nepravá, skrývaná, přestavená a značkovaná (pseudonymy, kryptonymy, anagramy a šifry).

Vincentii Placcii Theatrum Anonymorum et Pseudonymorum. Hamburgi 1708.
 Joh. Chr. Mylius, Bibliotheca Anonymorum et Pseudonymorum detectorum, ultra 4000 Scriptorum. Hamburgi 1740.
 Emil Weller, Lexicon Pseudonymorum. Regensburg 21886:
 Pro literaturu českou:
 Antonín Dolenský, Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře. Na Král. Vinohradech 1910.
 Pro literaturu polskou:
 Edard Minkowiecki, Wykaz pseudonimów... polskich. Warszawa 1881.
 J. Z., Pseudonimy i kryptonimy pisarzy polskich. Warszawa 1905.
 Helena Budzynowska: Pseudonimy pisarzy polskich. Lwów 1910.
 Pro literaturu ruskou:
 Gennadi, Grigorij Nikolajevič, Spravočný slovar o ruskich pisateljach i učnych, umeršich v XVIII. i XIX. stol. Berlin 1876—1880.
 Vasil'jev, Slovar pseudonimov ruskich pisatelj. 1884.
 V. S. Karcov i M. N. Mazajev, Opyt slovarja pseudonimov ruskich pisatelj. St. Petěrburg 1891, s dodatky A. V. Smirnova v „Bibliogr. Zap.“ 1892.
 Pro literaturu francouzskou:
 A. Baillet, Auteurs déguisés sous des noms étrangers. 1690. Druhé vydání s doplňky a poznámkami od de la Monnoye v Bailletových „Jugemens des savans“, 1722—30.
 Louis Charles Joseph de Manne, Nouveau recueil d'ouvrages anonymes et pseudonymes. Paris 1834.
 Georges d'Heilly, Dictionnaire des pseudonymes. Paris 1869.
 Jean Marie Quérard, Les supercheries littéraires dévoilées. Seconde édition, publ. par G. Brunet et P. Jannet. Paris 1869—70.
 Alfred Franklin, Dictionnaire des noms, surnoms et pseudonymes latins de l'histoire littéraire du moyen-âge (1100—1530). Paris 1875.
 Charles Joliet, Les pseudonymes du jour. Paris 21884.
 Fernand Drujon, Les livres à clef. Paris 1885—1888.
 Pro literaturu belgickou:
 Jules Delecourt, Essai d'un dictionnaire des ouvrages anonymes (et pseudonymes publiés en Belgique...). Bruxelles 1864—1866.
 Pro literaturu italskou:
 Vincenzo Lancetti, Pseudonimia. Milano 1836.
 G[aetano] M[elzi], Dizionario di opere anonime e pseudonime di scrittori italiani o come che sia aventi relazione all'Italia. Milano 1848—1859.
 B. Montarolo, Bibliografia del Risorgimento italiano. Roma 1884.
 Giovanni Battista Passano, Dizionario di opere anonime e pseudonime in supplemento di quello di G. Melzi. Ancona 1887.
 E. Rocco, Anonimi e pseudonimi italiani. Napoli 1888.
 Pro literaturu španělsko-americkou:
 Diego Barros Arana, Notas para una bibliografía de obras anónimas i pseudónimas. Santiago de Chile 1882.
 Pro literaturu portugalskou:
 Martinho Augusto da Fonseca, Subsídios para un dicionário de pseudónimos iniciais e obras anónimas de escriptores portugueses. Lisboa 1896.
 Pro literaturu německou:
 Peter Dahlmann, Schauplatz der masquirten und demasquirten Gelehrten. Leipzig 1710.
 Fr. Rassmann, Kurzgefasstes Lexikon deutscher pseudonymer Schriftsteller. Leipzig 1830.
 Andreas Gottfried Schmidt, Galerie deutscher pseudonymer Schriftsteller. Grimma 1840.
 F. Sintenis, Die Pseudonyme der neueren deutschen Literatur. V: Sammlung gemeinverst. wiss. Vorträge, hrsg. v. Virchow, N. F. XIII., H. 310. Hamburg 1899.
 Michael Holzmann u. Hanns Bohatta, Deutsches Pseudonymen-Lexikon. Wien 1906.

Pro literaturu anglickou a americkou:
 John Edward Hayne, Pseudonyms of Authors. New York 1882.
 Samuel Halkett and John Laing, A dictionary of the anonymous and pseudonymous literature of Great Britain. Edinburgh 1882—1888.
 William Cushing, Initials and pseudonyms. London 1886—1888.
 Cotgrave, A selection of pseudonyms or fictitious names used by well-known authors, with the real names given... London 1891.
 Frederick Marchmont, A concise handbook of ancient and modern literature... London 1896.
 Pro literaturu hollandskou a flámskou:
 Jan Izaak van Doorninck, Vermomde en naamlooze Schrijvers opgespoord op het gebied der Nederlandsche en Vlaamsche letteren. Tweede uitgawe der „Bibliothek van Anonymen en Pseudonymen“. Leiden 1881—1884.
 Victor Alexander de la Montage, Vlaamsche Pseudoniemen. Roeselare 1884.
 Pro literaturu severskou:
 H. Pettersen, Anonymer og Pseudonymer i den Norske Literatur 1678—1890. Kristiania 1890.
 Edgar Collin, Anonymer og Pseudonymer i den Danske, Norske og Islandske Literatur... fra de ældste Tider indtil Aaret 1860. Kjøbenhavn 1869.
 L. Bygdén, Svensk Anonym- och Pseudonym-Lexikon. Uppsala 1898—1915.
 Pro literaturu hebrejskou:
 M. Sablatzky, Lexikon der pseudonymen hebr. Schriftsteller. Berditschew 1902.
 Pro literaturu jesuitskou:
 Carlos Sommervogel, Dictionnaire des ouvrages anonymes et pseudonymes publiés par des religieux de la Compagnie de Jésus. Paris 1884.
 Vysvětlivky pseudonymů naleznou se také v soupisech anonym (zvláště Barbier IV. Supplément, kde články: Les devises des vieux poètes, par Gustave Mouravit; Les supercheries littéraires dévoilées; Pseudonymes étrangers. Pro literaturu švédskou Stiernmann, pro německou Holzmann-Bohatta, atd.).
 Jinak jest sahati k bibliografiím, k dějinám literatur, k encyklopaediím, k životopisům, k pamětem, ke korespondencím, k časopisům, k novinám. Tak na př. mnoho českých pseudonymů rozřešeno v Michlovi: „Auplný literaturný létopis“, v Praze 1839, v Jungmannově „Historii literatury české“, v Praze 1825, 21849 a v dodatecích Hanušových, v Douchově „Knihopisném slovníku česko-slovenském“, v Praze 1865, v Urbánkové „Věstníku bibliografickém“, v Praze 1870—1883, v Riegrově i Ottově Slovnících Naučných, v Jirečkové „Rukověti k dějinám literatury české do konce XVIII. věku“, v Praze 1875—76, v dějinách literatury české J. Vlčka, J. Jakubce, A. Nováka i j., jakož i v „Literatuře české XIX. stol.“; polských v Estreicherově „Bibliografii polské“, Kraków 1872 nn.; ruských v „Istoričeskom Věstniku“, zvláště v ročnících 1883—1885, kde jsou práce Katěněva, Lebedinského, Burnašova, Černikova a Fon Boolja; francouzských ve „France littéraire“, 21769; belgických v „Le Bibliophile Belge“ (Reiffenberg, Quelques pseudonymes et anonymes, t. III.—VI. 1846—49), v „Le Quérard, journal de bibliographie“ (Essai d'un dictionnaire des ouvrages anonymes et pseudonymes de la littérature belge contemporaine, t. I., Paris 1855), v „Bulletin du Bibliophile Belge“ (J. D., Essai d'un dictionnaire des ouvrages anonymes et pseudonymes parus en Belgique au XIXe siècle et principalement depuis 1830, t. XVIII nn., 1862 nn.), Bibliographie Nationale, Bruxelles 1866 nn. a pod.
 Konečně významnou pomůckou pro zjišťování pseudonymů jsou katalogy velkých knihoven, na př. „British Museum Catalogue of Printed Books“ a „Catalogue général des livres imprimés de la Bibliothèque Nationale“. Také noviny a časopisy, zvláště v nekrolozích.

Spisovatelé užívají mnohdy také jen pseudonymity částečné. Do stačí jejich účelu změnití toliko způsob pravopisu v příjmení, toto přeložití nebo dáti si, zvláště u jmen velice rozšířených, jiné jméno osobní (křestní). Jindy naznačují své pravé jméno pouze začátečními jeho písmeny.

§47. Pseudonymita částečná.

Prvým případem nelze vždy rozlišit od přepisu jmen a změn jejich pravopisu, vedených jinými důvody než snahou po pseudonymitě, na př. národními (viz § 42). Příkládání si jiných jmen osobních rozšířeno jest zvláště u novodobých spisovatelů židovského původu, kteří často i v rodinném životě užívají jiných jmen osobních, nežli která uvádějí jejich náboženské matriky. Případ poslední stýká se s užíváním šifer a s anonymitou. Ve všech těchto případech však dlužno eruvati původní znění jmen, která pak stanou se heslem lístku hlavního. Toliko ve výjimečných případech, kdy přepis jména jiným pravopisem nebo zvolené jméno osobní (křestní) v užívání literárním se příliš vžilo a proslavilo, připouštíme výjimku jako při slavných pseudonymech úplných.

Příklady: Sch w i p p e l, Adalbert, ne: Šwippl, Vojtěch; S c h n e i d e r, Karl Agnel (na německých spisech), Š n a i d r, Karel Sudimír (na českých spisech); N á p r s t e k, Ferdinand (před úřední změnou jména) místo: Fingerhut, Ferdinand.

Ale: N ě m c o v á, Božena, ne: N ě m c o v á, Barbora.

§ 48. Dvojitá příjmení.

Dvojitá příjmení dělíme na skutečná a zdánlivá. Skutečnými jsou ta, kdy buď celá skupina jest úředně povolenou změnou jména, nebo kdy ku příjmení původnímu přistupuje jméno nové, které má neb aspoň mělo úřední oprávnění. Děje se tak především adopcí, naturalisací, provdáním, i někdy též majorátem a spojením rodů šlechtických. Po zrušení šlechtictví v některých státech přicházejí v užívání dvojitá příjmení, jichž druhá část utvořena jest z bývalého predikátu. Pro heslo lístku hlavního jest při adopci i naturalisaci rozhodující příjmení původní, při provdání příjmení mužovo, buďtež tato jména užívána jich nositeli v jakémkoli pořádku, spojena čárkou či nikoli. Toliko není-li nám známo, které příjmení je původní a které nabyté, vezmeme za heslo lístku hlavního příjmení pořadím prvé. Užívá-li spisovatelka příjmení dvojitého, odkáže se tato složenina na příjmení ženy vdané. Změna příjmení provdáním způsobená nemá podobně jako úřední změna jména (§ 42) zpětného vlivu na heslo děl před provdáním vydaných a dívčí příjmení dotyčné spisovatelky nesoucích. Spojení se dosáhne odkazy klíčovými (§ 74).

Příklady: G u t h - J a r k o v s k ý, Jiří (Jarkovský původně pseudonym, složenina jest úředně povolenou změnou jména). P a u l i n y - T ó t h, William (adopce). H a u n e r o v á - V o t r u b o v á, Marie; K r a u s o v á - L e s n á, i: L e s n á - K r a u s o v á, Milada (provdání). C a s t e l l - R ü d e n h a u s e n, Philippine (majorátní jméno rodiny). T h u n - H o h e n s t e i n - S a l m - R e i f f e r s c h e i d t, Christiane Gräfin von; T h u r n u n d T a x i s Emerich Prinz zu; C o t a r e l o y M o r i, Emilio (spojená jména šlechtická). H e r m a n n O t a v s k ý, Karel (bývalý predikát).

Zdánlivými dvojitými příjmeními jsou především ta, která složena jsou sice ze dvou slov, třeba i když je to jen předložka, ale tvořících jméno jediné, dále příjmení dvou spolupracovníků, spojená tak, že činí dojem dvojitého jména jednotlivcova. Mezi zdánlivá příjmení dvojitá

dlužno také počítati jména vzniklá tím, že spisovatel přidává ke svému příjmení ještě svůj pseudonym nebo jméno své matky, manželky neb někoho z příbuzenstva vůbec, nebo že na rozlišení svého často se vyskytujícího příjmení připojuje k němu jméno místa, odkud pochází nebo kde působí, konečně jména povstávající spojením jména osobního (křestního) s příjmením pomocí spojovací čárky a působící takto zdáním nového dvojitého příjmení.

Příklady: S a i n t - V i c t o r, Paul de; S a i n t e - B e u v e, Charles Augustin; Z u r l a u b e n, Hans; V a n d e r h o e c k, Jan; F e u - A r d e n t, François; F e u a r d e n t, Félix (jména složená). E r c k m a n n - C h a t r i a n (příjmení spolupracovníků). B e n e š - T ř e b í z s k ý, Václav (příbrán pseudonym). L e h m a n n - H a u p t, Ferdinand Friedrich Carl; M e y e r - L u e b k e, Wilhelm; F u n c k - B r e n t a n o, Franz (příjmení po ženě neb příbuzných). S c h u l t z e - N a u m b u r g, Paul (po místě). F r a n c i s q u e - M i c h e l, Xavier; C a r o - D e l v a i l l e, Henri (příjmení ze jmen křestních, v druhém případě hypokoristikon křestního jména matčina: Hélène Caroline Rueff).

Poněvadž vedoucí zásadou veškeré katalogisace jest přidržovati se originálu, nutno i při volbě hesla jmenného přihlížeti k původnímu znění jmen, jakož i u jednotlivých národů a náboženství k různému zvyku jich užívání. Praktická potřeba a literární i knihopisný usus ustálily se však i tu na některých výjimkách a místo tvaru původního zavádějí tvar jména konvenční. Nejdůležitější pravidla a výjimky objevují se zvláště v těchto skupinách jazykových:

§ 49. Zvláštní předpisy a výjimky pro jednotlivé jazyky.

A. Jazyky východní.

I v jazycích východních klademe za základ zpravidla původní tvar jména.

Rozhodne však o tom ono jméno neb ona část jména, pod nimiž osoba jest v literatuře a historii známa. Proto bude nutno, zvláště u jmen staroorientálních, egyptských, šumero-akkadských, čínských, ale i u jiných východních přihlížeti vedle původního tvaru dotyčných jmen i k známějším tvarům hebrejským, řeckým, latinským, nebo ke tvarům jazyka, v němž spisovatel vedle svého rodného ještě píše, na př. jazyka arabského. Tato jejich znění klademe ovšem do hesla hlavního lístku jen tenkrát, když znění původní není známo, jest nejisté, nebo konečně, kdy jinonárodní tvar jména zobecněl. Padá též na váhu, jsou-li v knihovně obsažena jen středověká zpracování, po př. spisy autorům východním jen tradicí přičítané, či jsou-li po ruce i díla v jazyku původním.

Příklady: A v e r r o e s (odkaz klíčový: 'I b n R u š d, 'A b ū - l - W a l i d Muḥammad ben 'Aḥmad ben Muḥammad); A v i c e b r o n (odk. kl. na: G a b i r o l Š * l ō m ō ben J * h ū d ā, 'I b n); A v i c e n n a (odk. kl. na 'I b n S ī n ā, 'A b ū 'A l i ' a l - H u s a i n ben 'A b d a l l ā h); B e r o s u s; C o n f u c i u s (odk. kl. K h u n g - t š i); H a m m u r a b i (odk. kl. Ḥammurapi); M a i -

monides (odk. kl. na: Maimūn, Mōše ben; též odk. kl. Maimūn 'Abdallāh 'Abū 'Amram Mūsā ben); Manetho (Manethon).

U jmen hebrejských a syrských bude ve většině případů heslem jmenným jméno osobní, přízví jen tenkrát, nabylo-li již platnosti příjmení, při čemž člen (v hebrejštině ha, na př. Halévy, Jehuda) zhusta splývá ve jménech středověkých a novodobých se svým podstatným jménem v jedno. Podobně chovají se i syráská patronymika s bar (syn), která v některých případech, zvláště ve formách zlatinisovaných, vystupují jako pevná složenina, na př.: Barhebraeus. Všeobecně se klade semitský člen týmž způsobem jako člen jazyků indoevropských, totiž, co se týče heslového jmenovatele, v přestavě (inversi), v heslovém určovateli v přirozeném slovosledu, člen arabský v assimilaci k písmenám slunečným, při členu hebrejském respektují se dāgeš forte a náhradné zdložení. Jména starozákonných proroků a vládců píší se latinsky ve tvaru užívaném Vulgatou, na př.: Isaias; Jeremias; Esdras.

Jména indická a iránská bývají v starší době většinou sama jedna (jednoslovná). Kde se vyskytují dvě nebo několik, jest heslovým jmenovatelem zpravidla jméno poslední.

Příklady: Kālidāsa; Bārzū; Rāmkṛṣṇa, Bhandarkar, Sāmaśramī, Ačārya Satyavrata; Thākūr, Rabindranāth; ale: Nēriosang Dhaval (sansk. Nairiusaṅgha; Dhaval — jméno otcovo).

Podobně chovají se většinou i jména japonská; u jmen čínských bývá hlavním jménem jméno první, obyčejně složené ze dvou nebo tří jednoslabičných slov (nejčastěji s: tsī).

Příklady: Meng-tš' (odk. kl.: Mencius); Achiki; Okura; Fujiwara, Murasaki; Tsurayuky, Kino; ale: Tsuruya, Nam-boku; v složeninách: Shin-Kokinshu.

(Možno též přepisovati česky: ch—č, j—dž, sh—š, y—j; rozhodují pravidla transkripční a moment uvedený v § 42. odst. 6.).

Velmi složitá jsou jména muslimská, jichž užívají především Arabové, Peršané, Turci, ale i mnozí jiní národové větve iránské (na př. Afgānci), uraloaltajské (Tataři), někteří z národů kavkazských a indických (na př. Hindové píšící v urdú). Abychom se vyhnuli přílišné stejnojmennosti, k níž vede šablonovitá volba prvního jména*) (osobního) za heslového jmenovatele, a následkem toho velmi obtížnému hledání i rozlišování takovýchto jmenných skupin, volíme z heslového jmenovatele tu část jména, které sám autor v názvu svých děl užívá, a která jest spisovatelským jeho jménem, pod nímž jest také v literatuře všeobecně znám. Může to býti kterákoliv ze součástí muslimských jmen. Hlavní součástky jsou:

1. 'Ism, jméno osobní (Jūsuf).

*) Obyčejně následuje celá řada jmen více méně totožných, spojených patronymickým ben a pod., často jen pořadem genealogie se lišících, ba i u těch autorů v pramenech různě uváděných a co do pořadí mnohdy dokonce vůbec nejistých.

2. kunja, jméno rodové a) určující řadu ascendentní (předků), patronymika a métronymika, uvedená slovy ibn, ben (syn), bint (dcera), ('Ibrāhīm ben Muḥammad; Nigār bint 'Otmān); b) tvořené z jména descendentova pomocí slov abū, bū (otec), 'umm (matka), ('Abū Sa'd; Bū Dulav; 'umm 'Abdalwahhāb); c) tvořené z výrazů pro různé stupně příbuzenstva, ale ve významu přeneseném a v platnosti pouhé přezdívky, ať ve smyslu dobrém či špatném, nejčastěji pomocí slov: 'ibn, ben, bint, 'abū, bū, 'umm a pod., spojených s některým podstatným jménem srostitým nebo odtažitým ('Abū-zubāb; 'Umm-ul-kaum; 'Ibn-ḡalā). V tomto případě přezdívka (kunja) stýká se

3. s čestným přízví, laḡab (Šems-ud-dīn = slunce víry; ḡāḡī, t. j. čestný název těch, kdož vykonali pouť do Mekky; kātib = písař).

4. nisba, jméno původové, označující národ, kmen, zemi, kraj, město, místo a pod. ('Arabī, Dūwalī, Miṣrī, Siḡistānī, Buḡārī, Zamaḡsarī).

5. mahlas neboli taḡalluṣ, básnické jméno, jež může býti voleno z kterékoliv skupiny předcházející nebo z povolání, ze stavu, z vlastností tělesných i duševních, z rozmanitých přízví prostých i honosných atd. 'Attār, Hāfiḡ, Ḥajjām, Barī, 'Āsim, Ṭāhir; Firdūsī (pers.; tur. básníci: Firdewsi).

Příklady, kdy tyto součástky stávají se heslovým jmenovatelem: 1. 'Alī-ḡalīfa; 2. 'Ibn Jemīn, Emīr-Faḡr-ud-dīn Maḡmūd ben Emīr Jemīn-ud-dīn Muḡammad Mustaufī; 3. Ḥāḡḡī Ḥalīfa, Muṣtafā ben 'Abdallāh; 4. Ṭabarī, 'Abū Ḡaḡar Muḡammad 'ibn Ḡarīr aṭ-; 5. Sa'dī Širāzī, Muṣarrīf-ud-dīn ben Muṣliḡ-ud-dīn 'Abdullāh.

Jména orientální přepisujeme podle přijatých pravidel transkripčních, pouze u moderních jmen orientálních, zvláště arménských, židovských (též žargonních), indických a japonských postupujeme podle odst. 6. řu 42.

Příklady: Bšeškean, Mina; Ter-Gabrieljan, Gaspar; Kacuni, Emanuel; Konitz, Lesser.

B. Jazyky klassické.

Jména spisovatelů starořeckých stalo se zvykem uváděti nikoli v jejich znění původním, nýbrž latině. Říditi jest se tu podle Engelmannovy „Bibliotheca scriptorum classicorum I. Scriptores graeci“. Zkratky tam uváděné se však plně vypisují. Týmž pramenem řídíme se co do přisuzování děl jednotlivým autorům, třeba vědecká kritika literární autorství jim upírá (Homéros) a značívá to i výrazem Pseudo-, Lži- a pod., jako Pseudo-Aristoteles, Pseudo-Callisthenes. Ponecháme je tedy pod hesly:

Homerus, Aristoteles, Callisthenes atd.

Spisovatele doby byzantské píšeme však v řeckém tvaru, řídíce se Krumbacherem: „Geschichte der byzantinischen Literatur“. Jména tato, jakož i novořecká, se transkribují.

Pro jména spisovatelů latinských jest směrodatná opět Engelmannova „Bibliotheca scriptorum classicorum II. Scriptores latini“.

Latinsky píší se také jména humanistů, pokud jejich činnost nema převahy v písemnictví národním.

Příklady: G e l e n i u s, Sigismundus, ne Hrubý z Jelení, Zikmund; ale H r u b ý z Jelení, Řehoř; nebo B o c c a c c i o, Giovanni, nikoli: B o c a t i u s, Joannes.

I při latinských a latinisovaných jménech spisovatelů středověkých a s počátku novověku vyskytují se pochybná autorství, jež ve spisech vědeckých bývají označována přídavkem: Pseudo- ke jménu. Katalogisace ve většině případů nedbá těchto pochyb, buď že názor není ještě ustálen, nebo že tradice jest tak zakořeněna, že z praktických důvodů činí se jí ústupek.

Příklady: P s e u d o-C y p r i a n u s = Cyprianus. O jménech svatých, vládců atd. viz § 40. a 45. odst. 4.

C. Jazyky románské.

Jména románská, začínající členem určitým, i když nejsou s ním v jedno psána, a stojí-li tento člen sám o sobě nebo se jménem spojen pojítkem (spojovací čárkou, tírét), tvoří s ním jeden celek a jako takový také v heslovém jmenovateli jím se začínají a podle něho jsou řaděna (ve francouzštině le, la, l', les; v italštině il, lo, la, l', i, gli; ve španělštině el, la, lo, los, las; v portugalštině o, a, os, as).

Příklady: L e B r u n; L e C a t; L a F o n t a i n e; L a s C a s a s.

Stejně děje se při předložkách spojených nerozlučně se členem jako francouzské du, des, au, aux; italské del, della, dell', dello, dei, de', de, degli, delle; španělské del; portugalské do, da, dos, das; staroprovençalské del, dell, deu, dal, dels, dals, des, deus, deuz; novoprovençalské du, di, dis.

Příklady: D e s E s s a r t s, D u B a i l, D e l M a r m o r, D o s P a s s o s, S u l M o n t e.

Není-li předložka se členem nerozlučně spojena, píše se ovšem na obvyklých místech šlechtických partikulí (viz § 42. na konci).

Příklady: d' A z e g l i o, ale: P o n t e, L o r e n z o d a.

P o z n á m k a: Pozor dlužno míti na předložku *da*, poněvadž v italštině jest samostatnou předložkou bez členu, v portugalštině jest složeninou z předložky *de* + člen *a*, a na předložku *de*, jež ve francouzštině jest obyčejnou předložkou 2. pádu bez členu, v italštině však v některých, třeba řídkých případech, rovná se elidované předložce s množným členem *dei, de'*, v tomto případě s vynecháním apostrofu, na př.: *Da Costa, De Santi*.

D. Jazyky germánské a keltské.

U jmen germánských (německých, hollandských, flámských, dánských, norských, islandských, švédských a anglických) člen a předložka zahajují heslového jmenovatele jenom tehdy, jsou-li se jménem

sloučena v jedno buďto přímým sepsáním, nebo pomocí pojítka. Tudíž: *ten Brink* bude *Brink*, *Jan ten*; *het Hoff* bude *Hoff*, ... *het. Zum Berge* bude v důsledku tohoto pravidla, i pravidla vysloveného v § 49. na konci, *zum Berge, Johannes*, ale *Zumbusch Julius, Zur-Eich, Hans*.

Dvojitá příjmení, skutečná i zdánlivá, řídí se všeobecnými pravidly §ů 44. a 48. Toliko ona rodová jména, nejčastěji manželčino neb matčino, která vkládají si autoři mezi své jméno a příjmení, ztrácejí svůj charakter příjmení a klesajíce významem na stupeň jmen osobních, neuvádějí se v heslovém jmenovateli vůbec a přicházejí toliko svým pořadem v heslovém určovateli. Zjev vyskytá se hlavně u jmen anglických a po způsobu jejich tvořených amerických a jiných.

Příklady: *Coleridge, Sir John Taylor* (po matce); *Macaulay, Thomas Babington* (po strýci); *Tennison, Charles Turner* (podle závětce); *Tooke, John Horne* (po příteli); *Masaryk, Tomáš Garrigue* (po manželce).

Jména staroislandská, končící se na *-son*, jsou patronymika, i zůstávají v heslovém určovateli, a do heslového jmenovatele klademe pouze jméno osobní. Teprve u jmen novoislandských, kde původní patronymika stala se, jako též ve jménech dánských, norských, švédských, anglických i německých, již příjmením, klademe je do heslového jmenovatele.

Příklady: *Kormák, Ogmundarson*; ale *Hallgrímsson, Jónes*; jako: *Paulsen, Paul Detlef Christian*; *Richardson, Charles James*.

U jmen anglických gaelského, irského i jiného keltského a normanského původu praefix *O (O')*, zastupující původní *Ua, Ui, Ni*; *Mac* (vždy plně vysáno, i když uvedeno zkratkou *M'* nebo *Mc*), zastupující původní *Mag, Mic, Og, Nic*; dále *Ab, Ap, Fitz* (= syn) tvoří vždy s příjmením celek a zůstávají v heslovém jmenovateli na prvním místě.

Příklady: *O'Brien, Anthony*; *Mc Alpine* bude *Mac Alpine, Neyl*; *Mac Kinnon, James*; *Ab Gwilym, Joan*; *Ap Rhys, Gweyriid*; *Fitz-James, James* — *duke of Berwick*; *Fitz-Simon, Henry*.

Také *Giolla* tvoří část příjmení, jež zahajuje, ač se píše zvlášť.

Příklad: *Mac Giolla Fhionnáin, Pádraic*.

Přímětky (epitheta) *Dall, Dubh, Carrach, Donn* a pod., předcházejí-li příjmení uvedené praefixem, zaznamenávají se do doplňků heslových. Pouze tehdy, užito-li takovýchto přímětek na rozlišení stejných jmen, a stojí-li v pořadu na konci jména, pokládají se za jeho část a uvádějí se již na svém místě v heslovém jmenovateli.

Příklady: *O Higin, Tadhg-Dall*; *O Conchobhair Donn, Eoghan*.

Předložka *De*, zastupující původní *A* nebo *Ni*, klade se v hesle až za jménem osobním.

Příklad: B ú r c h a, Pádraic de.

Vyskytují-li se takováto jména na díle v původním tvaru, přijme se do hesla hlavního lístku, a převodu anglického užije se jen v odkazu klíčovém. Užívá-li autor již jen jména anglicisovaného, původní tvar se zpětně nekonstruuje.

E. Jazyky slovanské.

Jména slovanská rozlišují v příjmení přesně rod (viz § 42.). Patronymika stávají se heslovým jmenovatelem jenom tehdy, stala-li se, jako jihoslovanská jména na -ić, -ič, -ov, -ev, již jmény rodovými.

Příklady: V o j n o v i ć, Ivo; Ž u p a n ě i ć, Oton; V a z o v, Ivan; M i c h a l ě v, Dmitrij.

Patronymika vlastní, vyskytující se hlavně u jmen pravoslavných, zůstávají v heslovém určovateli a jdou za jménem křestním.

Příklady: D o s t o j e v s k i j, Fedor Michajlovič; T o l s t o j, Lev Nikolajevič; T u r g e n ě v, Ivan Sergějevič.*)

O dvojitých příjmeních slovanských platí pravidla obecná (§ 48), toliko u oněch polských, jichž první část tvoří jméno erbovní, místní, nebo pseudonym, stává se heslovým jmenovatelem druhá část příjmení. V příkladech označen heslový jmenovatel písmem proloženým.

Příklady: Andrzej z Konojad D ě b o l ę s k i; Maryanna Zofia z Sieniawskich Czartoryska; Franciszek Ksawery Korszak Braniczki; Bolesław Prawdzic Chotomski; Antoni Odroważ Kamiński; Stanisław Zendulicz Bątkowius; Martin Sulgostowski Dunin; ale: Leszek Borkowski Dunin.

F. Jazyky uralo-altajské.

S jazykem finským zacházíme v hlavních rysech týmž způsobem, pokud se týká hesla, jako se jmény hlavních jazykových skupin evropských (Aho, Juhani). Jména jazyků tureckých řídí se pravidly jmen islámských. Jazyk maďarský uvádí jména osobní vždy za příjmením, a proto, jak již bylo řečeno v § 42., v hesle nesmí se heslový jmenovatel od heslového určovatele oddělovati čárkou, jak se děje při slovosledu obráceném. (Příklad viz v §-u 42.)

V dvojitých jménech maďarských, pokud nejsou sloučena spojovací čárkou v jeden celek, bývá heslovým jmenovatelem většinou příjmení druhé, zvláště u jmen šlechtických, v celé skupině jmenné zpravidla prostřední, ale uskolísá, u jmen provdaných žen pak jest heslovým jmenovatelem zpravidla jméno nové, po př. i s osobním jménem mužovým.

* Zde užito přepisu, obvyklého v českých knihách. Viz podrobně v příloze: „Přepisy cizích písem“.

Příklady: Körösy Czoma Sándor, heslo: C z o m a Sándor Körösy; vyskytá se též ve tvaru: C z o m a Sándor de Körös, jež by bylo nutno respektovati v odkazu; Szenczi Molnár Albert, heslo: M o l n á r Albert, Szenczi; Vásárhelyi Wodianer Artur, heslo: W o d i a n e r Artur, Vásárhelyi, ale: T i s z a K á l m á n n é Degenfeld Ilona grófnő; K h u e n H é d e r v á r y K á r o l (též: Khuen-Héderváry); Ifjabb Bojari Vigyázo Sándor gróf, heslový jmenovatel: V i g y á z o (ifjabb = mladší, přijde až do heslového doplňku, jméno bude zníti v záhlaví: V i g y á z o Sándor gróf, Bojari — ifjabb; jak takovéto jméno řaditi, viz § 99.); Z ó l y o m i Pesina Boldizsár, odkaz: P e s i n a Boldizsár, Zólyomi.

P o z n á m k a: Pomůckou jsou tu: „Bibliographia Hungariae 1712—1860... red. Géza Petrik..., Budapestini 1888—1891“, a Szinnyi József, „Magyar irók, életei és munkái..., Budapest, 1891 a d.“

Přepis hesla děje se vždy latinkou, a to i u oněch písem, která jsou pro opis názvu přípustna (viz § 21). Transkripce užívá se vědecké, podle stanovených pravidel přepisu (viz § 27 a tabulky v příloze). Vyskytují-li se v různých písmech národních jména cizího původu, na př. v knihách ruských jména anglická, francouzská, italská, německá i jiná, zvláště v překladech z těchto jazyků, neprijdou na hlavní lístek do hesla přepisované jejich tvary, nýbrž znění původní. Pouze u naturalisovaných cizinců a jejich potomků bude tomu opačně: v hesle hlavního lístku podrží se přepis toho tvaru, v němž jména svého užívají, a který stal se jaksi jejich novým jménem, a s původním tvarem jména spojí se, záhodno-li, odkazem klíčovým.

Příklady: Uajld, Oskar = W i l d e, Oscar; Gjugo, Viktor = H u g o, Victor; Šekspír Vil'jam = S h a k e s p e a r e, William; Zimmel Georgij = S i m m e l, Georg. Ale G e r c e n š t e j n, Grigorij Markovič — jen do odkazu klíčového také: H e r z e n s t e i n.

Přehlásky se nerozepisují a to nejen u jmen z jazyků severských (dánština, norština, islandština, švédština), uraloaltajských (maďarština, finština, turečtina západní i východní, t. j. osmanština i tatarština) a j. (na př. slovenské ä), nýbrž i u jmen německých. U těchto buďtež přehlásky v tisku rozvedené: ae = ä, oe = ö, ue = ü, pro záhlaví spojeny, a to i ve dvojhláskách; pouze tam, kde katalogisace jmenná jest již v celém rozsahu pokladu knižního provedena nebo pokročila již tak daleko, že nová úprava spojena byla by s velkým nákladem časovým i hmotným a přemísťování v abecedním pořadu zhotovených již katalogů (lístkového i zvláště svazkových) způsobilo by velké obtíže, může býti rozpisování přehlásek ve jménech německých již ponecháno.

Příklady: Müller = M u e l l e r; Kästner = K a e s t n e r, Löns = L o e n s.

Při zdělávání ústředního katalogu všech vědeckých knihoven státních bude však nutno na tyto event. rozdílly pamatovati a bezpodmínečně sjednotiti je ve smyslu zásadního pravidla.

§ 50. Přepis hesla.

Německá dvojitá ff, ff, ff, ff, ff vždy se přepisují ss. Koncové s, i když jest ho použito uprostřed slova (ve složeninách a ve slovech cizích, zvláště v německé transkripci jmen slovanských), přepisuje se vždy pouhým s a rozdíl mezi ním a f se nedbá.

Příklad: *Loß* — *Loß* — *Loss* = *Loss*; *Messmer* — *Messmer* — *Messmer* — *Messmer* = *Messmer*; *Messgesänge* = *Messgesänge*.

Dánsko-norské ø (psáno též ö) za příčinou sjednocení píšeme v hesle ö: místo Ørsted, H. Ch. píšeme örsted, H[ans] Ch[ristian].

Jméno díla stává se heslem toliko tehdy, je-li to dílo anonymní (viz § 2.).

Stejně jako s anonymním zacházíme s dílem, které má více autorů než tři (díla společná).

Také dílo podepsané začátečními písmeny, šiframi, kryptonimy (pokud nejsou tvaru jmenného a nesplývají tudíž s pseudonymy), anagramy, značkami obrázkovými, jmény obecnými (jako Čech, Slovan, rolník, kněz, poslanec, invalida a pod.), neb kde spisovatel jmenuje sebe pouze jako autora některého jiného svého spisu (zvláště často u Angličanů: *By the author of . . .*) platí za anonymní, pokud ovšem nepodaří se anonymitu rozluštit. Díla anonymní ve smyslu §u 2a dlužno vyšetřiti, nevyšetřená věsti v patrnosti. Díla pseudonymní (nevyšetřená) za anonymní neplatí (viz § 46., odst. 2.).

Příklady: *Svět ozor*. Týdenník zábavný a poučný, heslo: *Svět ozor*; *Handbuch der allgemeinen Therapie* bearbeitet von Prof. J. Bauer . . ., Prof. F. Busch . . ., Prof. A. Erb . . ., Prof. A. Eulenburg . . . atd., heslo: *H a n d b u c h*; *Dělník: O doktorovi Chleborádovi . . .*, heslo: *O*; *Paměti spisovatele Broučků*, bude státi pod: [*K a r a f i á t*, Jan].

Obrázky, rebusy, značky obrázkového druhu a vzorce matematické vůbec při opisu názvu buď úplně vynecháváme s obvyklým označením výpustky aneb, je-li jich nutně třeba, zvláště tvoří-li heslo či některou jeho část, ihned v souvislosti nahrazujeme, možno-li vůbec, slovem nebo slovy je vyjadřujícími, položenými do hranatých závorek. Stejně si počínáme při slovném vyjádření znamének rozdělovacích a vzorců chemických.

Příklady: *Wiener [Schach] Zeitung*, heslo: [*S c h a c h*] *z e i t u n g*, *Wiener*; slovo: *Schach* naznačeno obrázkem šachovnice; ? : v anonyech českých: [*Otazník*]; *H₂O* = [*Voda*].

Není-li sice původce jmenován na titulním listě, ale jest uveden v úvodě, v podpisu předmluvy, na začátku textu neb na konci knihy, v tiráži neb kdekoli jinde ve spisu samém, dále podařilo-li se původce zjistiti z pomůcek bibliografických a z pramenů literárních, přestává býti dílo anonymním, a hlavní lístek nese heslo jmenné v závorce kulaté neb hranaté podle §u 17. Není-li autorství zcela bezpečné, zůstane hlavní titulní kopie takového díla pod heslem anonymním.

Příklad: „Pravidla, jimiž se řídí budování abecedního seznamu jmenného“, přijde pod heslo: (*T o b o l k a*, Zdeněk Václav).

Jako při hesle jmenném jest hlavní zásadou uvést na lístku hlavním jméno původní v jazyce původním a v ustáleném pravopisu dotyčného jazyka, ostatní znění a úchytky pak ponechati do odkazu, tak i heslo anonymní bude psáno vždy v jazyce původním a pravopisem ustáleným. Aby v lístkovém abecedním seznamu jmenném totéž dílo zůstalo vždy pohromadě, třeba jest anonymní, dlužno i tehdy, kdy převodem do jazyka jiného heslo anonymní doznalo změny, ať částečné neb úplné, řaditi je na lístku hlavním pod anonymní heslo původní. Platí to zejména o překladech, jejichž název je tak pozměněn, že podle základních pravidel anonymním heslem musilo by se státi slovo jiné, často úplně libovolné; též jde-li o jednotlivou část celistvého díla anonymního, mající svůj název zvláštní.

Příklady: *A study of the five Zarathustrian . . . Gathas*, pod heslem: *A v e s t a* (mezi oddílem *gath*); *Tisíc a jedna noc*, *Tausend und eine Nacht*, *Arabian Nights*, pod heslem: *A l f lajla wa lajla*; *Zwölf Hymnen des Rigveda mit Savana's Commentar*, pod heslem: *V ě d a*. Výjimku činí bible, kterou jako celek stavíme na hlavním lístku pod latinské heslo: *B i b l i a*, ať text je v kterémkoli jazyce, pro veliký rozsah a rozšířenost její stavíme však, aby heslo přespříliš nevzrostlo a nestalo se nepřehledným, jednotlivě ony části bible, které vydány jsou samy o sobě: *Starý zákon* pod heslo: *Testamentum vetus*, *Nový zákon* pod heslo: *Testamentum novum*, jednotlivě pak části pod názvy zavedené *Vulgatou*. Jestliže souborné názvy takovýchto jednotlivých částí vykazují varianty, volíme do hesla souborný název nejobvyklejší, méně často se vyskytující ponechávající do odkazu. Na př.: *Pentateuch* s event. odkazy: *Libri Moise*, *Tōrath Mōše* a pod. Filologicky nebo literárně významná vydání, překlady nebo úpravy jednotlivých částí bible, zvláště evangelií, ponecháváme s příslušnými odkazy pod jménem v literatuře obvyklým. Na př.: *Apostolus Slēpčensis*, *Prax-Apostolus*, *Codex Rehdigeranus*, *Tetra-Evangelium Dečanense* a pod., poněvadž zde zájem filologický je v popředí. O částech, které neplatí za anonymní, viz § 39, 6. Avšak soubor evangelií řadí se anonymně pod: *E v a n g e l i a*, soubor epistol, pokud nevydán společně s evangeliemi (v kterémž případě heslem hlavním zůstane: *E v a n g e l i a*) samostatně pod: *E p i s t o l a e*. Podobně apokryfy (viz v příkladech k § 52, 1).

Příklady: *Utrumque Testamentum iuxta vulgatum quidem aeditionem*, pod heslem: *B i b l i a*; *Liber Jesu filii Syrach*, pod heslem: *E c c l e s i a s t i c u s*.

Není-li nám původní heslo anonymní známo, volíme ovšem nouzové heslo z názvu díla, jak je nám po ruce. Máme-li v tomto případě překlady několik v téže nebo i v různých řečech, nemohouce je uvést na společný základ jediného hesla, spojíme je aspoň odkazy klíčovými (§ 74) s návěstí: *V. i.* (= *Viz i.*). U knih, brožur (zvláště politických), letáků a spisů anonymních, současně vydaných v několika jazycích, kde nelze s jistotou stanovití originál, popisujeme každý z těchto spisů jako dílo neodvislé. Jsou-li taková díla vydána již nakladatelem pohromadě, bude

platiti za originál dílo na prvním místě stojící; je-li text rozvržen buďto na stránky protilehlé nebo na sloupce vedle sebe běžící, platí, pokud není jiného rozlišovacího znaku, za originál text ve směru písma první, ve shodě s ustanovením § 26. o názvech souběžných. Viz též § 63.

Příklady: Le pays de Teschen, Il paese di Teschen spojí se klíčovými odkazy: P a y s, Le-Těšínsko, na P a e s e, Il-Těšínsko (viz § 55), a opačně s návěstí: V. i.:

I heslo anonymní skládá se z heslového jmenovatele, z heslového určovatele a z doplňků (viz § 14.). Heslo anonymní jest vždy povahy věcné, i když jest jím jméno osobní.

§ 52. Heslový jmenovatel anonym.

Jakkoli podle zásady § 14. heslovým jmenovatelem děl anonymních jest z názvu hlavního především první jméno podstatné, jež vyskytá se v prvním pádě, slova rázu všeobecného, jako knih a (liber, codex, book, šēfer, kitāb, mashafa), dílo (opusculum, oeuvre), spis (spisok, scriptum, Schrift), volumen, nebo povšechné označení druhu, jako traktát, dialogus, interpretatio, dissertatio, překlad (translatio, targume) a pod., pokud výrazů těchto užívá se jako přístavek a nejsou podstatnou součástí názvu vlastního (věcného), se do názvu nečítají.

Příklady: Liber Judicum, pod heslem: J u d i c e s; Šēfer J^esīrā, pod heslem: J e s i r a; A prose english translation of the Māhābhārata, pod heslem: M a h ā b h ā r a t a; Cujusdam Epistolae, Quae Alexandri Macedonum Regis nomine circumfertur, Interpretatio Abditam Philosophici lapidis compositionem . . . declarans, pod heslem: E p i s t o l a — Alexander Macedonum rex (po případě s odkazy na: I n t e r p r e t a t i o a A l e x a n d e r). Naproti tomu C o d e x Zografensis; C o d e x Marianus (viz § 51); ale: Codex Nasaraeus, Liber Adami appellatus . . ., pod heslem L i b e r—Adami, s odkazem: C o d e x Nasaraeus.

Rovněž nehledí se k slovům, naznačujícím jednotlivé části neb díly, pokračování a pod. (pars, tomus atd.). Podstatné jméno na nich — nejvíce vazbou genitivní — závislé převedeme do nominativu a v tomto tvaru učiníme heslovým jmenovatelem.

Příklady: Bullarii romani continuatio, heslový jmenovatel: B u l l a r i u m; Herculanensium voluminum quae supersunt Tomus . . ., heslový jmenovatel: V o l u m i n a; Triginta tres sectiones epistolae seu abjuratōnis haeresis Calvinianae . . ., heslový jmenovatel: E p i s t o l a; Duo volumina epistolarum obscurorum virorum, hesl. jmenovatel: E p i s t o l a e.

Podobně počínáme si při názvu vyjádřeném vazbou slovesnou, kdy podstatné jméno tvoří vlastní název věcný a stává v tom případě nejčastěji v akkusativu.

Příklady: Arboream virtutis imaginem . . . exprimere studuerunt, heslo: I m a g o, Arborea virtutis.

Jména osob skutečných, pokud jde o spisy věnovací (i v nepříznivém smyslu, hanopisy) neb oslovovací (výzvy, výstrahy a pod.), v kterých případech budou jména ta v jazycích skloňujících nejčastěji v dativě nebo vokativě, převádějí se do nominativu a platí o nich blíže normy § 53.

Není-li ve vlastním názvě substantiva neb substantivisovaného tvaru v nominativu nebo podle předchozích zásad substantiva do nominativu převoditelného, nastupuje jako heslový jmenovatel první rozhodující podstatné jméno názvu (nikoli pouhý přístavek) v pádě kterémkoli. Předložka, stojící na prvním místě v názvu, tvoří heslového jmenovatele, byť byla i jen jednohlásková: K, S, V, Z. Není-li pak v názvu substantiva vůbec, neb jde-li o celou větu, stane se heslem první slovo kteréhokoli druhu.

Příklady: České Mládeži, heslo: M l á d e ž i, České; Českým krajem: K r a j e m, Českým; Dem Andenken des Herrn Jakob Freiherrn von Wimmer . . . Danfbar gemidmet von seinen Verehrern, hlavní heslo: A n d e n k e n, Dem; De l'application des lois de l'acoustique à l'étude des maladies du coeur, heslo: D e l' a p p l i c a t i o n; Del governo de' regni sotto morali esempi di animali ragionanti fra loro, heslo (odkazu*): D e l g o v e r n o; K šestému červenci; S prken a prkének; V boj!; Zdař Bůh! Obrázkový kalendář . . ., heslo: Z d a ř B ů h!

Slova složená chovají se v zásadě stejně jako jednoduchá. Toliko u složených slov německých a severských, rozdělených na své části a naznačujících svou vzájemnou příslušnost spojovací čárkou a spojkou u n d, zachová se heslo takto tvořené v podobě, jakou má v názvu knihy.

Příklad: H o f- u n d S t a a t s h a n d b u c h.

Zkříženiny tohoto typu hesla anonymního, jako vyskytá-li se místo substantiva v prvním členu složeniny jméno přídavné, neodpovídající vlastně duchu těchto jazyků a vděčící svůj vznik myšlenkové zkratce, jakémusi zeugmatu, řeší se ve smyslu hlavní zásady tak, že do heslového jmenovatele přijde vždy složenina substantivní.

Příklad: Gelehrte und Kunsthrichten, bude státi v hesle: K u n s t n a c h r i c h t e n, Gelehrte und; Provinciale en Stadsalmanak bude: S t a d s a l m a n a k, Provinciale en.

Je-li podobné spojení ve druhém členu, ponechá se heslo v svém znění.

Příklad: S t a a t s- u n d g e l e h r t e Z e i t u n g.

Nejde-li o vlastní složeniny, nýbrž jen o úsporné krácení slov, které zvláště v umělkovaných titulech ze starší doby dalo se často úplně libovolně, ba podivínsky (na př. u slov stejné koncovky), uvede se první podstatné jméno do tvaru úplného.

Příklad: Der . . . Fürsten und Stände . . . Erneuer- und Erklärung bude státi pod heslovým jmenovatelem: E r n e u e r u n g.

Jestliže v jiných jazycích, na př. v češtině, ač proti duchu jazyka, napodobuje se tento způsob rozloučení německých složenin, nutno jest první člen složeniny takové správně doplniti a takto postaviti do hesla.

*) Heslo hlavní: [P a ň ě t a n t r a].

Příklad: Země- a dějepis, bude: Z e m ě p i s. Ostatek přijde podle potřeby do heslového doplňku.

Má-li se heslovým jmenovatelem státi číslo, jež vyjádřeno jest ve vlastním názvu číslicí, vypíše se slovy, a to podle čtení číslic mluvnický pravidelného. Byla-li by jakákoli pochyba při vyskytující se druhotvaru, budiž dán do odkazu (na př. 1.000,000.000 = v češtině tisíc milionů, miliarda, ve francouzštině též billion; 1.,000.000,000.000 = v češtině tisíc miliard, million millionů, billion, ve franc. též trillion; novořecké *μυλλιώνιον* = též *εκατομμύριον*). Je-li ovšem číslo ve vlastním názvu vyjádřeno slovy, dlužno zachovati způsob, jehož se přidržuje název. O tom, kterou číslovku dlužno pojmuti do heslového jmenovatele a v jakém pořádku, rozhoduje mluvnické každého jednotlivého jazyka. Stejně co do čtení číslic postupujeme při vzorcích (formulkách) matematických a chemických.

Příklady: 1914. Der deutsche Krieg..., heslo: E i n t a u s e n d - n e u n h u n d e r t v i e r z e h n; 100 dobrých rad..., heslo: S t o; Sto prstonárodních pohádek..., heslo: S t o. Ale: A c h t z e h n h u n d e r t n e u n se ovšem nerozepisuje.

Je-li anonymní heslo jménem osobním, ať již původně v nominativu nebo do něho teprve převedeným, klademe pouze heslového jmenovatele, aby zřejmo bylo, že nejde o jméno autorské, heslový určovatel kromě přístavku odpadá, a všechny ostatní údaje určovací, pokud jich nevyhnutelně k rozlišení hesel stejnojmenných potřebí, klademe do doplňku hesla. Tak u jmen osobních skládajících se z předejmení a příjmení, bude rozhodujícím příjmení, nikoli prvé jméno vůbec. předejmení pak přijdou do heslového doplňku. Na př. P a l a c k ý; křestní jméno „František“ připojí se jen v doplňku hesla a event. teprve tehdy, kdyby ho bylo potřebí k rozlišení.

Do heslového jmenovatele přijde ta část jména, která odpovídá základním pravidlům o volbě heslového jmenovatele. Znění heslového jmenovatele v tomto případě řídí se jazykem, v němž název vlastní je uvádí, — odpadá tudíž na př. latinisování jmen vládců a pod., — toliko menších odchylek pravopisných se nešetří, ale všechny ostatní změny neb rozdíly odkazují se podle potřeby každého jednotlivého případu. U spisů oslavných, památníků, sborníků, poct, podarů atd. bude ve většině případů dotyčné věcné heslo anonymním heslem hlavního lístku, na př. Památník, Miscellanea, Travaux, Mélanges, Memorial, Almanah, Festgabe, Festschrift a pod., pokud jméno oslavencovo netvoří sám název vlastní. Stejně u hanopisů, výzev a pod. Odkazy podle §u 72, 3.

Příklady: C h a r l e s H a r d i, ne Carolus; Le Donatz proensals, heslo: D o n a t z, nikoli Donatus. Ale: Hrabě Jindřich, kterýžto dwakrát od smrti předivně wyswobozen a ochráněn..., heslo: J i n d ř i c h, Hrabě; F. X. Šaldovi k padesátinám, heslo: Š a l d a — F[rantišek] X[aver]; Karolině Klamové Galašové hraběnce, 28. den měsíce ledna, léta 1798. (Autor eruován [Tomsa, František Jan]), heslo odkazu: C l a m - G a l a -

s o v á — Karolina (Klamová Galašová — Karolina přijde do odkazu klíčového); S b o r n í k prací filologických vydaný na oslavu dvacetipětiletého jubilea Prof. Jana Kvíčaly, heslo odkazu: K v í č a l a — Jan; F e s t g a b e der Berliner juristischen Fakultät für Otto Gierke, heslo odkazu: G i e r k e — Otto; H u s s jen v odkaze klíčovém, v hesle hlavního lístku: H u s.

Heslovým určovatelem anonym stává se vše, co heslovému jmenovateli v názvu vlastním předchází, tedy především člen, přívlastky a přímětky, přístavky i jiné grammatické části, ovšem jen pokud jsou pro bližší určení heslového jmenovatele význačné a nutny. Příliš dlouhé obraty slovní se vypouštějí, nesmí se to však díti na úkor srozumitelnosti. Výpustky označí se i v hesle obvyklými třemi tečkami.

Příklady: Národní listy, heslo: L i s t y, Národní; Die Naturwissenschaften, heslo: N a t u r w i s s e n s c h a f t e n, Die; Lázně Luhačovice: L u h a č o v i c e, Lázně; Stadt Karlsbad: K a r l s b a d, Stadt; Mit nützlichen Nachrichten und Anmerkungen erläuterte Beschreibung..., heslo: B e s c h r e i b u n g, Mit nützlichen Nachrichten... erläuterte.

Kde heslovým jmenovatelem jest předložka nebo jakékoli jiné slovo, stává se heslovým určovatelem slovo bezprostředně vazbou závislé nebo slova nutná k srozumitelnosti hesla, po př. i celá věta.

Příklady: V e veselé chvíli; K d y ž okovy zlomeny; W i e die drei Kriegsfürsten... überzogen... haben.

Doplňky hesla anonymního kladou se za heslovým určovatelem, není-li ho, tedy již za heslovým jmenovatelem, odděleny od něho krátkou pomlčkou. Doplňky nekladou se ve vazbě mluvnické, v níž uvedeny jsou v názvu, nýbrž vždy v prvé pádě, a to, jsou-li vzaty z knihy, jazykem jejím, vyjímaje jména místní z obvodu republiky Československé, a jsou-li doplňovány z jiných pramenů a pomůcek knihopisných, vnitřním jazykem úředním.

Doplňky nejdu za sebou vždy pořadem mluvnické závislosti v stylisaci názvu, nýbrž pořadem logického třídění, při čemž pojem širší předchází před pojmem užším (nadrážený před podřádným).

Příklady: Časopis jednot profesorů a učitelů škol zemědělských v Král. Českém a markr. moravském, heslo: Č a s o p i s — jednoty — professoři a učitelé — školy zemědělské; Časopis pokrokového studentstva, heslo: Č a s o p i s — studentstvo — pokrokové; Bibliotheca commentariorum... et similium Lucubrationum, quae unquam in Orationes M. T. Ciceronis... in lucem fuere editae..., heslo: B i b l i o t h e c a — commentarii — M. T. Cicero — orationes.

Z n a č k a (signatura) píše se na význačném místě lístku. Konec značky označuje se tečkou. Značku jest psáti zřetelně, velkými tahy, nikoli však roztaženě, a dlužno bedlivě dbáti její správnosti, aby se vystřehlo chyb, jež ztěžují vyhledání knihy, po případě mohou i na delší dobu učiniti knihu nezvěstnou.

§ 54. Heslový určovatel anonym.

§ 55. Doplňky hesla anonymního.

§ 56. Značka.

§ 53. Jméno osobní heslovým jmenovatelem anonymním.

P o z n á m k a. V pražské úpravě píše se značka vpravo nad tlustou vodorovnou čarou, těsně až k vytečkované kolmici.

§ 57. Formát.

F o r m á t poznamenává se do pravého hořejšího rohu (t. j. do hořejšího obdélníčku utvořeného tlustou vodorovnou čarou, pravou kolmicí a okrají lístku). Označuje se podle výšky tiskopisu:

1. duodec: 12° — do 15 cm;
2. oktáv: 8° — od 15 do 25 cm;
3. kvart: 4° — od 25 do 35 cm;
4. folio: fol., nebo f° — od 35 do 45 cm;
5. Velké folio: v. fol., nebo v. f° — přes 45 cm.

Liší-li se složení archů označené v knize (t. zv. signaturami) od této stupnice rozměrové, uvede se skutečný formát podle složení archu v knize užitého v kulaté závorce za formátem daným výškou knihy.

Formáty příčné měří se podle výšky hřbetu, a před označení dá se zkratka p ř í č. Při formátech neobvyklých doporučuje se udati v knihopisné poznámce výšku knihy v centimetrech, jakož i šířku, a to přesně, nikoli jen čísla zaokrouhlenými: 13·5 × 8·3. Údaje ty nutno psáti podle knihy vázané, aby se shodovaly se skutečností. Psáti je při každé knize nemá však účelu; důležitosti nabývají u rukopisů, map, děl jednolisto- vých, zvláště obrazových a rytin, a pod.

Mění-li se u děl několikasvazkových nebo pokračujících formát, klademe jeho označení k výčtu jednotlivých svazků v kulatých závorkách hned za každým číslem; při zvláštních názvech za vrocením.

P o z n á m k a: Původní latinské označení formátu dělo se pomocí předložky in, jako in octavo, in quarto, in folio. České výrazy nejsou všechny stejně běžné: dvanáctka, osmerka; čtverec (zřídka); list (zř.), též formát půlarchový, foliový; velký list (zř.), veliký formát půlarchový, veliký formát foliový. Folio rozeznává se též vysoké, kde papír je vyšší než širší, a příčné, kde je širší než vyšší. U osmerky a kvartu lišíme ještě podrobněji malou osmerku, velkou osmerku, malý kvart, velký kvart. Je-li třeba tohoto bližšího určení, píšeme před dotčený číselný výraz formátu zkratku *m.* neb *v.*

§ 58. Knihopisná (bibliografická) poznámka.

K n i h o p i s n o u p o z n á m k o u míníme poznámku nebo též soubor poznámek, jež z příčin bližšího bibliografického určení potřebí jest k opisu titulního listu přičiněti, aby popis díla byl co možná úplný a výstižný. Knihopisná poznámka (ve významu hromadném = knihopisné poznámky) umístěna jest pod řádkou, obsahující údaje tiskařské a vnější úpravy, (v pražské úpravě 2 cm) a místa toho nikdy nemění.

Poznámky začínáme psáti těsně u okraje (v pražské úpravě těsně u levé kolmice) a pokračujeme nepřetržitě, odděluje jednotlivé pomlčkami.

Nejdříve klademe v případě, že kniha jest ze zvláštního oddělení neb základu (fondu), v knihovně jako celek bez rozdílu odborů vědních chovaného, označení tohoto oddělení (fondu) knihovny a to vždy větším písmem: Bibliotheca Kinskyana maior (neb: minor), Knihovna Fr. Pa-

lackého, Knihovna Jaroslava Vlčka, Knihovna Bolzanova, Národní knihovna a pod. Za tímto označením, a není-li ho, tedy na prvním místě, vytýkáme speciální druh tiskopisu: Habilitační spis, Zvláštní otisk (s udáním díla neb časopisu, odkud otištěn; podobně výstřižky).

Na druhém resp. třetím místě následují poznámky obecné, týkající se okolností sepsání a vydání, údaje o spisovateli, vydavateli, tiskaři, zvláště při zjištění kryptonymu nebo pseudonymu s uvedením pramene, též o vnější úpravě (Illustrováno. Obálkový tit. list [v případě, že vlastní titulní list schází]. Illustr. obálka; atd.).

Po těchto poznámkách přicházejí na řadu (třetí nebo čtvrté místo) poznámky zvláštní, týkající se daného výtisku, jako výčet defektů, poškozenin, rasur, rukopisných vpisků, poznámek, gloss, označení původu knihy, záleží-li na něm, podpisů a značek dřívějších vlastníků (ex libris, ex bibliotheca, z knih a t. d.), zvláštnosti titulu, typů a sazby vůbec (na př. používání kustodů u paty s t r á n k y v pravém dolním rohu, ukazujících začáteční slabikou na stránku následující), papíru, vodové značky, zvláštnosti vazby, po př. jména knihařů, poznámka o bibliografické a bibliofilské hodnotě knihy neb výtisku (zvláště unikáty).

Knihopisná poznámka má ráz souborný, platí pro celé dílo jakožto knihopisnou jednotku, tudíž uvádíme v ní i poznámky, týkající se jednotlivých svazků, oddílů, částí, drobných změn se v nich vyskytujících (viz § 60) atd., kromě přívazků, jež mají své vlastní lístky hlavní.

V knihovnách se zvláštním určením odborným neb výchovným možno na tomto místě, po př. od ostatních knihopisných poznámek odděleně jako samostatný odstavec, podati stručné vypsání obsahu, pokud nevysvítá z titulu stanovisko, s jakého kniha psána, pro jaké čtenáře a pro jaký věk.

U knihoven vědeckých takovéto poznámky, týkající se užívání knihy, odpadají, kromě případů, že kniha je zkonfiskována nebo z jakékoli příčiny (mravní, pro vzácnost a hodnotu, nenahraditelnost a pod.) separována. Je-li kniha chována v tak zv. cimeliích (kimeliích, κειμήλια) pod zvláštním číslem, uvede se na tomto místě písmem výrazně znatelným její cimelijní značka.

Duplikáty, nejsouce jednotkou knihopisnou (viz § 15), nepopisují se zvláště, nýbrž na lístku hlavním i na ev. odkazech vyznačí se na příslušném místě značka přístupujícího výtisku. Stavěti duplikáty pod jednu a tutéž značku s odlišením na př. *a*), *b*), *c*) a pod., nedoporučuje se pro bezpečnost evidence, zvláště vypůjčení, a bude způsobu toho používatí jen v případech nejřidších, na př. u jednotlivých svazků děl souborných, ač i tu vždy lépe stavěti je samostatně, mimo soubor, bez zřetele na pracovní úspornost. Za knihopisnou poznámkou o 1 cm níže poznamená se těsně u levého okraje (v pražské úpravě u levé kolmice): 2 (3, 4 a t. d.) výtisky.

Je-li duplikát jinak vázán, označí se druh jeho vazby pod údajem vazby výtisku prvního.

§ 59. Duplikáty.

V případě, že jde o duplikát významného původu, opatřený na př. autografem, vytknou se jeho zvláštnosti v knihopisné poznámce. Duplikát doplněný neb opravený důležitými rukopisnými poznámkami, přestává býti exemplářem úplně totožným a popisuje se jako nová jednotka knihopisná, ovšem s příslušným odůvodněním v poznámce knihopisné a s poukazem na druhý neb ostatní výtisky.

Duplikáty zařadíme do knihovny jenom od knih nejvíce potřebovaných a od knih vzácných, nebo že náležejí do některých fondů knihovně svěřených neb do ní jako celky vtělených, jinak se jim vyhýbáme.

Poznámka: O vyřadování a zeizování duplikátů platí ustanovení zvláštní, obsažená v biblioteční instrukci, po příp. v ministerských nařízeních.

§ 60. Změny názvu. Pokračování.

Vyskytnou-li se u děl mnohosvazkových nebo pokračujících v názvu, ať je to název v užším nebo v širším slova smyslu, změny, na př. mění-li se pojmenování díla, sbírky nebo časopisu, mění-li se spisovatel, redaktor, vydavatel, místo vydání, nakladatel, tiskař a pod., rovněž i mění-li se formát, vytknou se tyto změny s největší přesností na hlavní titulní kopii. Uvádí je návěst:

P o k r a č o v á n í :

psaná písmem význačným, v pražské úpravě těsně u levé kolmice 2 cm buďto pod řádkou obsahující údaje tiskařské a vnější úpravy, nebo — existuje-li knihopisná poznámka — 2 cm pod ní, po př. — vykazuje-li dílo názvy souběžné nebo jsou-li u děl několikasvazkových vytčeny pod těmito údaji ještě i bližší podrobnosti (jednotlivé díly se svým vročením a výčtem stránek) — opět dále 2 cm pod nimi. Je-li u rozsáhlých děl mnohosvazkových nutný podrobný přehled jednotlivých svazků na stránce nebo i na stránkách za tím účelem zvláště rastrovaných, vytkneme změny až po tomto tabellárním přehledu na zvláštní stránce.

Výčet změn následuje na zvláštní řádce 1 cm pod návěstí **P o k r a č o v á n í :** buď přesně pod dvojtečkou, nebo — vyžaduje-li opis změn více místa — pod polovinou této návěsti, a to nejdříve číslem svazku, ročníku, po př. i stránek, jimiž změna nastává a kterými se končí. (Na př.: Sv. 11.—32.) Vychází-li teprve dílo, a není-li zakončení změny ještě známo, dlužno po znaménku — (= až) ponechati pro dotyčný údaj místo prázdné. (Na př.: Sv. 11.— .)

Vytýkají se toliko změny. Vše ostatní, pokud toho není pro srozumitelnost nezbytně třeba, se vypouští, a výpustka označí se obvyklým způsobem (viz § 17.).

Nejčastěji se vyskytují takové změny u novin a u jmen jejich odpovědných redaktorů; proto omezení v § 72.

Menší změny v údajích tiskařských stačí u děl méně rozsáhlých, pouze několikasvazkových, uvést v knihopisné poznámce.

Forma opisu změn je táž jako u odkazů názvových (§ 71), totiž incontinuo, v pořadu: svazky, změny v názvu, v impressu, formátu.

Díla souborná (knihovny, sbírky, sborníky a pod.), pokud nejsou povahy časopisecké a udávají svůj obsah zvláštními názvy jednotlivých svých svazků, ať na titulu hlavním, ať na titulech samostatných, vnitřních, nebo i jen v nadpisech jednotlivých oddílů, rozepisují se na hlavním lístku podrobně v pořadu, jak za sebou díla taková jdou v souboru je pojímajícím.

Rozpis tvoří zvláštní samostatné oddělení, uvedené (podobně jako **P o k r a č o v á n í :**) buďto 2 cm pod řádkou údajů tiskařských a vnější úpravy nebo 2 cm pod poznámkou knihopisnou nebo v témž rozestupu pod názvy souběžnými, po př. pod zevrubným výčtem rozsahu nebo pod tabellárním jeho přehledem, a existuje-li na hlavní kopii oddíl **P o k r a č o v á n í :**, tedy pro sebe na stránce za ním, při čemž u děl neukončených dlužno ponechati dosti volného místa.

Návěstí je slovo

O b s a h u j e :

psané týmž způsobem, stejně význačným (v pražské úpravě těsně u levé kolmice) jako návěst **P o k r a č o v á n í .**

1 cm pod záhlavím **O b s a h u j e :**, na nové řádce, buďto přesně pod dvojtečkou, nebo — jsou-li názvy delší — pro úsporu místa asi pod polovinou tohoto záhlaví následuje označení svazku, ročníku, části a pod., po př. též stránky začáteční a konečné (vždy se zkratkou slovní **p ř e d číslicí**), přesný opis názvu zvláštního, v němž dovoleno krátiti jen to, co by obsaženo bylo snad již v názvu hlavním. Každý název zvláštní začíná se na nové řádce, ať ve stejné vzdálenosti od okraje (neb od levé kolmice).

Nutno-li přidati vročení, což nastává vždy, když titulní list obsahuje impressum, dále po každé, když rok vydání není totožný s rokem v impressu uvedeným, nebo spadá-li u děl několikasvazkových nebo pokračujících mezi rok začáteční a rok konečný, píše se vročení bezprostředně za titulem **b e z ú d a j e m í s t a**, poněvadž jest již uveden buďto v impressu nebo — mění-li se — v oddílu **P o k r a č o v á n í .**

Počet stránek, po př. příloh, tabulek, obrazů, map a pod. vyznačí se pak za vročením, oddělen od něho krátkou rozdělovací čárkou (-), která odděluje i jednotlivé tyto údaje mezi sebou (viz § 29). Do tohoto oddělení **O b s a h u j e :** vpisují se také všechny samostatné přílohy a dodatky.

Jakkoliv hlavní zásadou knihovnickou jest vázati každé dílo a každý svazek sám o sobě, nevyhne se přece žádná knihovna naprosto tomu, aby se jí nevyskytly přívazky, zvláště již původní (nakladatelské, tiskařské, viz § 15). Měrou dosti hojnou dostávají se přívazky do knihoven darováním a z odkazů. Příčinou vzniku přívazků bývá úspornost,

§ 61. Obsah děl souborných. Názvy zvláštní.

§ 62. Přívazky.

obsahová souvislost neb i praktická potřeba jednotlivcov, podporovaná stejným formátem.

Hlavně úspornost bývá momentem, jenž vedl v starších dobách a často posud nutí správy knihovní, aby sáhly k tomuto prostředku, jenž sice znemožňuje různým čtenářům současné používání jednotlivých takto spojených děl, eventuální ztrátu činí větší a citelnější, ale má i své výhody mimo úsporu zejména v tom, že omezuje nadměrné hromadění se spisků příliš drobných ve skladišti. Vždy však třeba dbáti toho, aby knihy, mající býti spolu svázány, nebyly obsahu disparátního.

Při popisu přívazků jest vycházeti se stanoviska, že i přívazek jest samostatné dílo, kterému byla forma přívazku teprve vnučena, i musí tudíž býti popsán stejně zevrubným způsobem jako dílo vázané samo o sobě. Proto jest přívazek zapsati sice pro úplnost na hlavní lístek díla, s nímž jest vazbou spojen, ale i pro něj třeba zhotoviti též samostatný lístek hlavní.

Jest tedy postupovati takto:

1. Na hlavním lístku díla, k němuž přívazováno, (v pražské úpravě 2 cm) pod řádkou údajů tiskařských a vnější úpravy, po př. pod knihopisnou poznámkou, ve velmi řídkých případech při dílech toho druhu, že možno k nim dále přívazovati, v stejném rozstupu po odděleních P o k r a č o v á n í.; eventuálně O b s a h u j e.; těsně u okraje (v pražské úpravě u levé kolmice) začíná se návěstí

Přívazek.; po př. Přívazky;

po níž (1 cm) pod dvojtečkou, neb tam, kde třeba jest pro delší název více místa, (1 cm) asi pod středem této návěstí, následuje v hranaté závorce pořadové číslo přívazku. Pak se opíše název hlavní, v němž dovoleno vše nepodstatné kráti, a podškrtnutím v názvu, třeba-li, vypsáním podle § 71. zdůrazní se heslo hlavního lístku pro tento přívazek. Po popisu názvu následuje místo vydání, nakladatel nebo tiskař, vročení a formát.

2. Hlavní lístek přívazku má v podstatných rysech tutéž podobu, i se stejně zevrubným výčtem stránek, tabulek a pod., jako hlavní lístek díla samostatně vázaného. Toliko značka bude rozšířena o bližší určení, že jde o přívazek a o kolikátý. Zní tedy u děl jednotlivých na př. 54 B 1196 přív. [II.]; u děl několikasvazkových, souborných a pokračovacích bude uveden též svazek, k němuž přívazováno, na př. 4 C 2 t. 30., přív.

Pod impressem (2 cm) a — je-li pro toto dílo třeba zvláštní knihopisné poznámky — (2 cm) pod ní těsně u levého okraje (u levé kolmice) poznamená se pak význačným písmem návěst

Přívazek [...]*) k:

načež na stejné řádce, uvedeno větším písmem než návěst P ř í v a z e k.;

*) V hranaté závorce uvedeno je pořadové číslo přívazku. Je-li přívazek pouze jediný, závorka i číslo odpadá.

následuje heslo díla, s nímž je přívazek spojen v jednotku knižní. Pak poznamená se krácený název s údajem místa, vročení a formátu.

Vedle těchto přívazků ve vlastním slova smyslu vyskytují se též přívazky, jež podle jejich povahy možno zváti nevlastními. Týká se to děl souborných, knihoven, sborníků a časopisů, jejichž jednotlivé svazky (ročníky, díly a pod.) jsou dohromady svázány. V těchto případech označuje se přívázání na hlavním lístku svorkou vodorovnou pod určujícími čísly svazku neb ročníku ve výčtu —, a má-li výčet formu tabellárního přehledu (rastrovaného), spojkou vertikální { . Té použije se též v odřídli rozepisujícím obsah zvláštními názvy.

Zvláštním druhem knihovních jednotek jsou knihy tištěné, brožované nebo vázané zvratmo (protinožmo, něm. kopfstellig). Knihovny o své újmě těchto jednotek nezavádějí, nemohou jich však ani rušiti, především jsou-li již spisy takto vydány (tisk na témže archu, po př. listu), nebo dostanou-li se do knihovny v této úpravě, a jsou-li důvody, jako krásná vazba, totožnost nebo souvislost látky, pieta bibliofilská, starožitnická (též vzhledem k dřívějšímu majetníku knihy) atd., aby byly v své podobě zachovány. Jde-li o dva spisy totožného obsahu, lišící se pouze jazykem, vezmeme za základ katalogisace spisů původní, a teprve tehdy, není-li pro poznání originálu určovacích známek, onen titul, který jest psán ve vnitřním úředním jazyce knihovny a který též v knihovnách, majících oddělení zařízená podle jazykův nebo vykazující v své soustavě t. zv. knihovnu národní (*bibliotheca nationalis*), určil již napřed jeho místní zařazení. Tento druh spisů popisuje se jako dílo s názvem souběžným, toliko návěst na rozlišenou jest rozšířena:

S e s o u b ě ž n ý m z v r a t n ý m n á z v e m a o b s a h e m:

Spis druhý takto sloučený se odkáže týmž způsobem jako název souběžný (viz § 73.), a kde mimo abecední jmenný seznam lístkový a svazkový existují též seznamy odborné, zapíše se i do těchto, poněvadž nepřestává býti jednotkou knihopisnou.

Jsou-li spolu zvratmo svázány spisy zcela samostatné, popisuje se druhý z nich jako přívazek (viz § 62.), toliko v návěstí bude označen jeho odlišný ráz:

Přívazek zvratný [...]*) k:

Přívazky takové vyskytají se zřídka. Ještě řidší je možnost několika takových přívazků.

Není-li při prvním druhu žádný z titulů psán ve vnitřním jazyce úředním, rozhodnutí o tom, které dílo jest pokládati za originál a které

*) V hranaté závorce uvede se pořadové číslo přívazku. Je-li pouze jediný, jak jest tomu ve většině případů, vynechá se závorka i číslo.

§ 63. Knihy tištěné, brožované a vázané zvratmo.

za překlad, ponechává se volnému uvážení popisujícího úředníka. Při druhém rozhoduje o tom, které dílo dlužno pokládati za hlavní a které za přívazek, je-li jen jeden z obou spisů psán vnitřním jazykem úředním, jazyk, jinak obsah, důležitost, ráz, po př. i rozsah díla.

Způsob spojení nebo vazby vytkne se mimo to zvláště v poznámce knihopisné.

§ 64. Způsob nabytí.

Jak bylo knihy nabyto, označí se v levém spodním rohu (v pravo od kolmice). Při koupi zkratkou jména knihkupcova s připojením ceny*) v původní měně, jež se označuje obvyklými konvenčními zkratkami, na př. ř. (= řivnáč) 10 frs. 50 cts. U knih antikvárních píše se před zkratkou jméno antikvářovo nebo tehdy, když kniha byla koupena od soukromníka, před číslicí udávající cenu, zkratka a n t. Mění-li se u děl několikavazkových a pokračujících způsob nabytí, vytkne se i tato změna na témž místě. Povinné (volné) výtisky označují se zkratkou P. v. (V. v.), dary D., výměna Vým. Pocházejí-li knihy z odkazu nebo z nějakého většího daru a přidělu, poznamená se na tomto místě jméno odkazcovo, dárcovo nebo původ přidělu, možno-li s rokem.

Na př.: Macka, Freymond 1919, Barvič 1919, Skácelík 1920, Něm. gymn. na Přík. 1920.

Poznámka: Nejčastěji se vyskytující značky měn jsou:

Měny zemí evropských:

Anglie: £ (pound sterling, libra sterlingů), sh, s (shilling, šilink), d (penny, mn. č. pence, denarius), f (farthing = ¼ penny);
 Belgie: značky měny lat. minc. unie (viz Francie);
 Bulharsko: L (lev), st (stotinka);
 Československo: Kč (koruna československá), hč (haléř čsl.);
 Dánsko: Kr (Krona, Kroner), ce (cere);
 Finsko: Mkk (marka finská), p (penniä);
 Francie: značky měny lat. minc. unie: Fr, fr, fcs (franky), c (centime), cs (centimes);
 Holandsko: Hfl, Hzl (florin, Guilder, hol. zlatý), cs (cents);
 Itálie: L, Lit (lira italská), cs (centesimo, centesimi);
 Jugoslavie (SHS.): D (Dinar), p (para);
 Maďarsko: K, Km (Koruna maďarská), h, hm (haléř);
 Německo: M, M (marka), pf, P (Pfennig);
 Norsko: viz Dánsko;
 Polsko: Mp (Marka polská);
 Portugalsko: \$ (Escudo, dříve milreis), es (centavos);
 Rakousko: Kr (Koruna rakouská), hr (haléř rakouský);
 Rumunsko: L (leu, mn. č. lei), b (banu, baní);
 Rusko: R⁰c, R⁰d, R⁰s (rubl carský, dumský, sovětský), kp (kopějka);
 Řecko: Dr (Drachma), l (lepton, lepta);
 Španělsko: Pas, pt (Peseta), cs (centimos);
 Švýcarsko: značky měny lat. minc. unie, viz Francie;
 Turecko: Ltq (Livre turque, tur. libra), Pt (piastr, gerš).

*) Cena poznamenává se z příčin jednak praktických (jako podklad hodnocení, zvláště pro případ náhrady), jednak kulturně historických. Hledatí cen pro jednotlivé případy v účtech bylo by spojeno s velkými obtížemi.

Měny zemí mimo evropských:

Anglické kolonie v Asii: rp, rs (Rupie), cs (cents);
 Brit. Vých. Indie: rp, rs (Rupie), as (annas), p (pies);
 Angl. kolonie v Africe: vesměs anglické peníze, až na Mauritius, jež má měnu Brit. Vých. Indie;
 Anglické kolonie v Americe: Kanada \$ (dollar), c (cents);
 Austrálie: viz Anglie;
 Argentina: \$^{m/n} (Peso, moneda nacional), c (centavos); \$oro, \$ (zlatý peso);
 Bolívie: viz Argentina;
 Brazílie: \$ (Milreis), r (reis);
 Costarica: C (colón), c (centimos);
 Čína: y (yüen, dollar), ch (chio), f (fen), li;
 Ecuador: s (Sucre), c (centavos);
 Egypt: Leg (lira egyptská), p (piastr, gerš);
 Filipíny: \$ (filip. peso), c (centavos);
 Chile: \$ (Peso), c (centavos);
 Indočína: P (franc. kol. stř. piastr, piastre de commerce), c, cs (cent, cents);
 Japonsko: y (yen), s (sen);
 Kolumbie: \$ (Peso), c (centavos);
 Kuba: peníze S. S. A., vedle toho \$oro (Peso oro Español), c (centavos), rf (reales fuertes);
 Mexiko: \$ (peso piastr, dollar), c (centavos);
 Panama: B (Balboa), c (centavos);
 Paraguay: \$ (Peso), c (centavos);
 Peru: \$p (libra peruana, per. libra), s (soles), c (centavos);
 Persie: kr (kran), din (dínár), tom (toman);
 Siam: T (Tikal), sal (salung);
 Spojené Státy Severoamerické: \$, dříve f (dollar), c (cents);
 Uruguay: \$ (Peso), c (centesimos);
 Venezuela: B (Bolivar), c (centesimos).

Některé měny starší:

Dánsko: rgsd (dánský říšský tolar), γ (dánská marka), β (dánský šilink);
 Prusko, Sasko: \$ (pruský, saský tolar), gr (groš);
 Portugalsko: Φ (portugalské konto);
 † (dukát).

Odpovědnost popisu vyžaduje, aby bylo vedeno v patrnosti a ještě po létech bylo možno zjistiti, kým a kdy titulní kopie byla vyhotovena. Z toho důvodu podepíše se popisovatel v pravém spodním rohu titulní kopie hlavní i odkazových (před kolmicí) zřetelně zkratkou svého jména (t. j. začátečním písmenem, a třeba-li rozlišení, ještě některým dalším). Za touto zkratkou napíše se datum. Při lístcích pokračovacích a složitých vůbec přijde tento podpis s datem, kdy kopie byla založena, na poslední stránku kopie, po př. při kopiích velmi obsáhlých na jejich plášt.*) První popisovatel ponechá v takovémto případě místo pro šifru toho, jež popis po dokončení díla uzavře, a naznačí pomlkou (—), že kopie není ještě ukončena. Úředník kopii uzavírající pak napíše zkratku svého jména a datum, kdy kopie byla ukončena. Je-li to úředník týž, stačí pouhé datum.

*) Plášt takový pořizuje se při kopiích obsáhlých pro ušetření prvé stránky kopie hlavní a pro soudržení listů ostatních, které se do něho vsívají, z popisného lístku dvojitého.

§ 65. Podpis popisujícího úředníka.

Do pravého spodního rohu první stránky hlavního lístku nad podpisem popisovatelovým těsně před okrajem (pravou kolmicí) uvádí se číslo inventární psané inkoustem, pokud není totožné se značkou (signaturou); zavedeno-li dvojité knihování, přijde sem inventární číslo oddílu a) pro přírůstky nové (nova). Inventární čísla oddílu b) pro přírůstky pokračovací píší se k výčtu jednotlivých svazků.

Všechny ostatní záznamy a poznámkové značky (viz § 10., 6e), které pro usnadnění a pro patrnost práce vnitřně úřední na hlavních lístcích, po př. i na odkazech třeba činiti, píší se tužkou (nikoli však inkoustovou), aby naznačen byl jejich pomocný ráz a — není-li jich dále třeba — mohly býti z titulního lístku snadno pryží vymazány.

Zaznamenáváme:

1. Značky pro přípravu soustavného seznamu věcného (systematického katalogu reálného) tužkou barevnou (na př. červenou) mezi heslo a značku (signaturu) v poloze o něco vyšší. Značkou touto opatřuje hlavní titulní lístek a odkazy názvové vedoucí úředník oddělení popisného, po př. úředníci, jimž svěřena příprava nebo již i zpracování soustavného seznamu věcného.

2. Pomocné značky provedené katalogisace heslové tužkou jiné barvy (na př. modrou) do pravého rohu první stránky hlavního lístku (v pravo od pravé kolmice) a to tolikrát, kolika odkazů heslových bylo potřebí. Značkami těmito opatřuje hlavní lístky a odkazy názvové úředník, jemuž svěřeno zpracování a pořádání věcného seznamu heslového, po případě již ten, kdo heslové lístky píše.

3. Poukazy, do kterých odborných katalogů má býti dílo zapsáno. Píší se černou tužkou nad značku nebo poblíže ní. Je-li v značce již zároveň obsažen vědecký odbor a nikoliv toliko místní zařazení, budou tímto způsobem zaznamenávány toliko odkazy do ev. katalogů odborných, do nichž dílo svým obsahem vedle odboru hlavního také ještě spadá, nebo kde by podle názvu mohlo býti hledáno. Poukaz ten činí úředník popisující, po př. doplňuje jej úředník popis revidující.

4. Číslo pracovního přidělu, kde zavedeno, píše se černou tužkou nad číslem inventárním (těsně před pravou kolmicí). Číslo toto přejímá úředník popisující ze záznamu na zadní stránce titulního listu knihy, kam číslo toto vpisuje úředník přidělovací nebo přidělovou knihu podle rozdělovacích norem daných od úředníka popis vedoucího spravující.

5. Aby zjednána byla kontrola, že nebylo opominuto dílo zapsati do příslušných seznamů, udělá úředník zapisující u levého okraje (v prostoru před levou kolmicí) virguli pro každý jednotlivý záznam; kde zavedeno jest označení stránek katalogu, na nichž záznamy vykonány, možno při jednotlivých titulních kopiích podle vyvívajících místa záznamy takové psáti buďto uprostřed lístku hlavního i odkazových pod impressem, respektive mezi knihopisnou poznámkou a vyznačením změn a obsahu, nebo na stránku zadní, u složitých kopií na stránku poslední, po př. na plášť. U děl pokračujících by se však tímto způsobem kopie

příliš zaplňovala, i stačí, aby úředník popisující pro kontrolu zatrhl tužkou dotýčný rok nebo svazek, který má býti zapsán, a aby úředník do seznamů zapisující po zápisu virguli tu opět vymazal. Opačný tento pochod nežli při zápisu děl jednoduchých a jejich odkazů doporučuje se proto, aby zapisovateli do seznamů bylo zřejmo, který svazek (v pořadí často i přeházeném a tudíž při rozsáhlých dílech a hlavně při časopisech ne vždy na první pohled zřejmém) má zapsati. Nepřítomnost virgulí při tomto zavedení svědčí zároveň, že záznamy byly již provedeny.

Hlavní kopie děl pokračujících, t. j. periodik, souborů a oněch neukončených, u nichž podle rozdělení nebo programu očekává se pokračování, zakládají se zpravidla obsírněji na lístcích dvojitých, u větších řad i na vícenásobných. Zvláště dlužno ponechati místo pro výčet svazků, což u děl mnohosvazkových, hlavně u časopisů, zajistíme si tím, že ponecháme dosti místa pro knihopisnou poznámku, rastrujeme zbytek první stránky a stránku druhou, po př. i stránky následující pro tabellární přehled jednotlivých svazků, částí, ročníků a pod. V rastrovaných částech jdou po sobě: údaj svazku, části, ročníku a pod. a pořadové jejich číslo, u časopisů a novin letopočet ročníku, pak, je-li toho potřebí, rok vydání, a tam, kde nelze rozsah určití zvláště (v oddělení *O b s a h u j e :*), protože není názvů zvláštních, vpisujeme za letopočtem vydání po smyslu § 30. také stránky, tabulky, mapy a obrazy jednotlivých svazků neb ročníků. Počet svazků zaznamenává se zatímne inkoustovou tužkou na místě k tomu určeném, t. j. na řádce údajů tiskařských a vnější úpravy (u levé kolmice). Úředník popisující chová pokračovací lístky oddělení sobě svěřených ve zvláštních krabicích, aby byly stále po ruce a častým užíváním jich nebyl rušen základní seznam lístkový. Při zapisování nových svazků připočítá vždy počet přibývajících k zatímní číslu předcházející, kterou pryží vymaže, a nový součet zapíše. Číslo toto při správném zapisování musí se shodovati přesně s výčtem jednotlivých svazků, ať na místě k tomu určeném pod knihopisnou poznámkou, ať v části rastrované, nebo ve výčtu názvů zvláštních v oddělu *O b s a h u j e*. Musí tedy býti shoda těchto údajů občas revidována.

Popisující úředník má povinnost častěji, nejméně však jednou za rok projíti všechny pokračovací lístky svých oddělení, o doplnění scházejících svazků pečovati a získávati si z pomůcek bibliografických, po př. u knihoven majících právo povinných (volných) výtisků z oddělení pro výtisky tyto, dále dotazy u nakladatelů a knihkupeců informace o tom, zdali dílo není již ukončeno, nebo zda další jeho vydání nebylo zastaveno vůbec, nebo na čas, mimo dobu dohlednou.

Nabude-li se jistoty, že dílo jest ukončeno, neb — ač neúplno — zastaveno, úředník popisující uzavře hlavní titulní kopii. To děje se v prvním případě, t. j. když dílo jest ukončeno, tím, že počet svazků, posud jen tužkou zaznamenávaný, vytkne se definitivní, inkoustem psanou číslicí. V případě druhém poznamená se mimo to za zkratkou pro slovné označení svazku (díl, část, ročník a pod.) v kulaté nebo v hranaté závorce — podle toho, je-li údaj čerpán z knihy nebo mimo ni —

ještě zkratka *j. n., t. j. j i ž n e v y c h á z í*. Doporučuje se uvést v knihopisné poznámce, na základě kterého pramene nebo které informace kopie takového díla byla uzavřena.

Takto uzavřená hlavní titulní kopie vloží se teprve nyní do abecedního seznamu lístkového, kde posud byla zastoupena pomocným lístkem zatímním. Současně uzavrou se i všechny lístky odkazové.

Stane-li se, že dílo po mnoha létech, po př. u jiného nakladatele, jinou redakci, práci jiného vydavatele neb i autora začne znovu vycházeti, vyjme se opět lístek hlavní z abecedního seznamu jmenného, kde se nahradí zase lístkem zatímním, a celý postup se opakuje, ovšem jen tam, kde zřejmě jest přímá souvislost díla. Kde dílo má sice stejný název, ale ani počítáním ročníků, ani formátem, ani jinými znaky vydání a úpravy nenavazuje na dílo předešlé, pokládá se za nové dílo samostatné.

Titulní kopie zatímní liší se od lístku hlavního pouze tím, že její heslo na rozeznanou psáno jest inkoustem červeným, že opis názvu krácen, pokud lze tak učiniti bez újmy srozumitelnosti, a že v údajích rozsahu díla uvedeny jsou pouze ty části, které se dostaly k popisu současně se zakládáním lístku hlavního. Obvykle bude to jen svazek první, avšak mnohá díla začínají se také teprve druhým nebo některými dalšími. Tyto svazky píší se vpravo od zkratky slovního jejich označení (díl, sv., čís., část a pod.). Na lístky zatímní nepíší se ani knihopisné poznámky ani tituly souběžné, také nerozpisují se jednotlivé oddíly (*P o k r a č o v á n í : n i O b s a h u j e :*). Rovněž údaje nabytí odpadají. Podpis úředníkův pro evidenci zůstává, právě tak pomocné záznamy a značky týkající se vnitřní práce úřední, poněvadž lístku zatímního, aby co možná ušetřen byl lístek hlavní, radno užiti k provedení všech úkonů spojených s katalogisací soustavně reální a reálně heslovou, se zápisy do seznamů svazkových a odborných, jakož i k odpisu v knize přidělové a pod.

Nutno-li z jakékoli příčiny vyjmouti z abecedního lístkového seznamu jmenného na delší dobu než jen k pouhému nahlédnutí některou titulní kopii, nutno ihned za ni vložit do seznamu lístek náhradní, jehož úprava je totožná s lístkem zatímním, jenom že poznamená se na něm, kde jest lístek vyňatý, s podpisem úředníka, jenž lístek k potřebě úřední vyňal.

Lístky odkazové (odkazy) jsou pomocnými kopiemi titulními, zabezpečujícími zjištění díla v seznamech (viz § 12).

Podoba jejich jest trojí:

- I. pro odkazy názvové a slovní (společná);
- II. pro odkazy názvů souběžných, pokud jsou anonymní a na samostatném listě titulním;
- III. pro odkazy klíčové.

P o z n á m k a 1.: Lístky katalogisující jednotlivé přívazky bývají v praxi též nazývány odkazy (přívazkovými), ale ve formě, která pro jejich katalogisaci

zvolená touto instrukcí, odkazy ve vlastním slova smyslu nejsou, neboť pro přívazky zhotovují se samostatné lístky hlavní a na titulní kopii díla, s nímž jsou vazbou spojeny, obsažen je toliko jejich stručný záznam (viz § 62.).

P o z n á m k a 2.: Přehledové lístky nejsou rovněž odkazy ve vlastním slova smyslu, poněvadž se jimi neodkazuje část nebo jednotlivina na celek. nýbrž postup je tu opačný — celek v knihovně neexistující do seznamu pojímá se toliko z důvodů v § 12. vytčených. Tím naznačena jest i úprava tohoto lístku pomocného.

O d k a z o v é l í s t k y n á z v o v é čili odkazy **t i t u l n í** nastupují především při změně názvu, jež na hlavním lístku vyznačena jest v oddělení **P o k r a č o v á n í :**; při názvech zvláštních v oddělení **O b s a h u j e :**; dále při názvech souběžných anonymních i neanonymních, obsažených na samostatném titulním listě, při anonymních, i když jsou na titulním listě stejném.

Název úplně nový opíše se zevrubně, jak se děje na lístcích hlavních. Název toliko částečně pozměněný opíše se pouze s charakteristickými změnami a v těch částech, jež jsou nutny pro souvislost a srozumitelnost. Ostatek, zvláště v částech mnohomluvných, se krátí.

Po tomto opisu názvu následuje ihned (in continuo) místo vydání a za ním — bez oddělovací čárky — vročení, u děl uzavřených zakončené tečkou a u děl pokračovacích otevřené pomlkou, žádající pozdějšího doplnění rokem, kdy změna nebo dílo ukončeny. Za vročením píše se formát. Pod opisem (2 cm), u levého okraje (těsně u levé kolmice) uvede se heslo, na něž se odkazuje. Děje se tak slovem *v i z* (*v i d e*), naznačeným zkratkou *V.*, za touto zkratkou upozorňuje se při změně názvu dvojtečkou na heslo původní, jež se bere z kopie hlavní a píše na téže řádce; po zaznamenání této změny všechny ostatní event. nutné odkazy řídí se již na toto heslo nové, *n á s t u p n í*. K heslu v kulaté závorce připojuje se značka (signatura), načež za závorkou se vytkne číslem i označovací zkratkou ročník, svazek, díl, po př. i stránka, odkud se změna začíná a kde se končí. Neukončení změny naznačuje se pomlkou (—). Takovéto lístky odkazové uzavírají se současně s uzavřením hlavní titulní kopie (viz § 68.).

Podobně odkazují se u děl anonymních názvy zvláštní (viz § 11.) a z podnázvů též názvy souřadné (viz § 13.).

Heslo lístku hlavního lze v heslovém určovateli a v doplňcích heslových krátiti, avšak jen potud, pokud to není na závažu ztotožnění díla. V heslovém určovateli děje se tak pouze při delší řadě předejmení nebo jmen, zvláště u spisovatelů muhammedánských ('ism); ponechá se jméno první a poslední, po př. ona, pod nimiž je spisovatel obecně znám.

Heslo odkazu názvového volí se podle týchž pravidel jako pro hlavní lístek:

1. děl, jichž původce je znám,
2. anonym, hlavně typu b (děl hromadných, viz § 2.), a to ze všech shora uvedených typů názvu.

§ 71.
Odkazové
lístky
názvové.

§ 69. *Titulní kopie zatímní. Jejich úprava. Lístky náhradní.*

§ 70. *Lístky odkazové, jejich druhů a úprava.*

Heslo odkazu vytkne se na lístku hlavním, a to, je-li uvedeno v názvu týmž tvarem a pravopisem, v nichž nutno jest klásti je do hesla lístku odkazového, podškrtnutím jeho v opisu názvu hlavního neb i zvláštního. Není-li heslo odkazu v těchto obsaženo nebo stojí-li v nich ve znění jakkoliv odlišném, napíše se heslo, jež odkazujeme, jde-li o název hlavní, mezi údajem stránkovacím (rozdělením) a údajem místa a vydání na šikmé čáře (plné, nikoli čárkované), od linky těchto údajů sleva vpravo vzhůru vedené. U změn v oddílu **P o k r a ě o v á n í**: a u názvů zvláštních v oddílu **O b s a h u j e**: naznačují se takovéto odkazy týmž způsobem na prostoře vybývající před vytčením svazku, ročníku atd. Toliko v případech, jsou-li již tato místa na levé polovině lístku vyplněna, dovoleno jest psáti je (opět týmž způsobem) na polovině pravé za vročením, u názvů zvláštních za stránkovacími údaji jednotlivých svazků.

Je-li lístek příliš přeplněn, naznačí se odkazy pod řádkou údajů tiskařských a vnější úpravy.

Zvláštní názvy sebraných spisů téhož autora zpravidla zvláště se neodkazují; jen jde-li o taková souborná vydání spisovatelů ještě žijících nebo nedávno zemřelých, kde vycházejí spisy nové, před tím ještě samostatně nevydané, doporučuje se díla taková odkázati, poněvadž by jinak v abecedním seznamu jmenném nebyla zastoupena, což mohlo by v praxi knihovni vésti k mylnému domnění, že děl těch v knihovně vůbec není. V souborných vydáních a ve výběrech klasiků nebo spisovatelů, jejichž činnost náleží uzavřené minulosti a jest knihopisně i literárně-historicky dostatečně zpracována, po př. indexy zpřístupněna a přehlednou učiněna, tak nečiníme, abychom seznamů přílišně nezatěžovali.

Vnitřně úřední poznámky, jako značky pro soustavný seznam věcný, pro heslový seznam věcný, pokyny, do kterých seznamů svazkových odkaz jest zapsati, potvrzení tohoto zápisu, podpis popisujícího úředníka a pod. píší se týmž způsobem jako na lístku hlavním.

Podoba titulních kopií odkazů slovních jest táž, jako při odkazech názvových, pouze s tím rozdílem, že neodkazuje toliko na heslo lístku hlavního, při změně tohoto na heslo nástupní, nýbrž i z titulů zvláštních na hesla těchto, vždy s event. údaji rozdělovacími (ročník, svazek, díl, stránky a pod.) za značkou (signaturou).

Odkazu slovního vyžadují:

1. spoluautoři, pokud nepřesahují počtu tří, a to vždy na autora hlavního, je-li z názvu patrný, není-li však, tedy na autora v názvu pořadem prvního; dokončitelé díla na autora původního;
2. vydavatelé, komentátoři, upravovatelé a částeční přepracovatelé textu, pokud jejich práce nepřevažuje práci spisovatele původního, vždy na tohoto;
3. pořadatelé a redaktoři děl hromadných, u časopisů redaktoři hlavní, u novin redaktoři odpovědní, u významných a velkých žurnálů také šéfredaktoři; sběratelé materiálu (na př. folkloristického); u spisů

oslavných oslavenci; obdobně u hanopisů, výzev, výstrah a pod.; jméno osobní, vyskytující se v názvu anonymním, pokud samo již není heslem hlavním. Vesměs na heslo díla;

4. překladatelé význačných děl básnických (zvláště veršovaných), kteří spoluvytvářejí slovesnou formu díla, z překladatelů vědeckých ti, jejichž překlad úpravou, doplněním, vytvořením odborné terminologie a pod. znamená částečně i samostatnou součinnost. Pojmouti do abecedního seznamu jmenného překladatele vůbec znamenalo by přílišné zatěžování katalogů. Ponechává se však soudnosti popisujícího úředníka, aby odkázal všechny překladatele, jejichž jazykový převod znamená současně významné dílo literární (na př. Jungmann, Sládek, Vrchlický). Mezi překlady tyto jest se zřetelem na písemnictví domácí zahrnouti i veškeré překlady děl českých do jazyků jiných. Odkaz zní na spisovatele původního. Bezpodmínečně dlužno odkázati překladatele díla anonymního na heslo díla tohoto;
5. zůstavitelé rukopisů a jakýchkoliv jiných materiálů slohově neupravených, autoři díla, jež bylo úplně nově přepracováno, na takového upravovatele nebo přepracovatele; významní dopisovatelé ve sbírkách korespondencí na anonymní heslo těchto, a hlavní příjemce korespondence (Dobrovský, Čelakovský), uvedeno-li jméno jeho v názvu anonymním, nebo, je-li dopisovatelů více než tři, na anonymní heslo korespondence;
6. hesla rozluštěných děl anonymních na jméno původce;
7. ze souřadných hesel anonymních (v názvu vlastním i v podnázvech) druhé na první nebo na jméno vyšetřeného původce (Tragoedia čili Truchlohra o velikém krveprolití . . .).

Odkazy slovní naznačujeme na lístečích hlavních stejným způsobem, jak uvedeno při odkazech názvových.

Anonymní názvy souběžné, pokud jsou na samostatném listě titulním, odkazují se ze svého oddělení, uvedeného návštějí

S e s o u b ě ž n ý m n á z v e m :

(po př. v čísle množném, viz § 26.), na název hlavní tím, že se opíše takovýto souběžný název in continuo i s impressem na místě názvu hlavního a název hlavní s údaji místa, roku a formátu, napsanými nepřetržitě za jeho opisem (2 cm), pod opisem názvu souběžného s návštějí V.: na téže řádce a s připojenou značkou (signaturou) za údajem formátu.

Odkazy klíčové (passepartout, viz § 12. 3.) kladou heslo odkazované do záhlaví lístku titulního podle obecných pravidel a doprostřed lístku

(2 cm pod hořejší silnou vodorovnou čarou) s návěstí V.: uvede se na téže řádce heslo, na něž se odkazuje. Je-li u téhož hesla odkazovaného hesel, na něž odkazujeme, několik, při změnách jmen, zvláště provdáním, při různém pravopisu a přepisu, na př. Feuilleton — Fejeton — Fejton (v hesle anonymním), zní návěst viz i (vide etiam), uvedená zkratkou V. i.: U hesel nesprávných (úmyslně i neúmyslně) odkazujeme návěstí viz s p r á v n ě (r e c t e), zkratkou V. s p r i.:

§ 75. Výroční zprávy středních škol.

Výroční zprávy středních škol popisují se stejně jako jiná díla pokračující. V oddílu O b s a h u j e: vytknou se však toliko vědecké články ve zprávách obsažené a odkáží se. Zprávy školní, jako kronika, statistika ústavu, seznam osob, žactva, knih, úkolů a pod. se opomíjejí. Odkazy zařadují se do abecedního lístkového seznamu jmenného a to i v případech, že u některých knihoven hlavní lístky výročních zpráv nejsou pojaty do seznamu knih a tvoří seznam samostatný.

2. P o p i s d i s s e r t a c í .

D i s s e r t a c e (rozpravy doktorské) jsou vědecké práce, podávané některé z fakult universitních nebo v novější době též jednotlivým odborům jiných vysokých škol (technických, zemědělských, báňských, zvěrolékařských, vysokých obchodních a pod.) za účelem dosažení hodnosti doktorské. V různých zemích a na různých vysokých školách podléhají práce tyto různým řádům, z nichž některé stanoví podmínku, aby práce předložená vyšla tiskem. Děje se tak zvláště v říši německé, kdežto na př. vysoké školy československé republiky toho podmínkou nečiní, leda částečnou ku promoci slavnostní ve velké aule, čímž se vysvětluje ojedinělost této skupiny knižní v písemnictví českém a tím též v knihovnách majících materiál převážně český.

P o z n á m k a: Knihovny, jež sledují soustavně vědecký ruch vysokoškolský a pojímají tištěné dissertace v rozsahu co možná nejúplnějším, učiní nejlépe, věnují-li dissertacím, jako zvláštnímu typu knižnímu, také zvláštní oddělení, souborné, buď bez rozdílu skupin vědních, buď s rozdělením podle oborů nebo podle jednotlivých vysokých škol, v tomto případě abecedním sledem míst, uvnitř podle roků neb i fakult.

Knihovny, kde se dissertace objevují jen ojediněle, ovšem samostatnou skupinu ani v soustavě stavěcí ani v abecedním seznamu jmenném tvořiti z nich nebudou.

§ 77. Popis dissertací.

Popis dissertací řídí se v podstatě týmiž pravidly jako popis knih vůbec. Proto jest uvéstí toliko odchylky.

Opis názvu děje se s vypuštěním všech s názvem vlastním nesouvisících stylisací. Zvláště vynechávají se: obřadné a formalitní obraty, formule zvací, místo a jméno vysoké školy, již práce zadána, údaj o místě a hodině promoce a pod.

Je-li autorství vyjádřeno větou příliš složitou, nahradí se prostě v hranaté závorce výrazem v řeči dissertace (scripsit, par, by, von, napsal a pod.), vždy však tak, aby jméno mohlo zůstatí v témž tvaru, jako je v názvu.

Na prvním místě knihopisné poznámky uvede se význačným písmem označení, že spis je dissertací, a to výrazem, jenž jest uveden v názvu nebo — není-li ho — slovem té řeči, v níž dissertace psána, vyjadřujícím tento druh (na př. dissertatio, dissertation, thèse, Inaugural-Dissertation, afhandling, Akademisk Avhandling a pod.). K označení tomuto připojí se místo neb i jméno vysoké školy, ale jen tehdy, není-li místo její shodno s místem, kde dissertace tiskem vydána, aneb dlužno-li vysoké školy v témže místě od sebe lišiti, zvláště tehdy, jde-li o dvě vysoké školy téhož typu (na př. o dvě university).

Rozvržení všech jednotlivých částí titulní kopie jest totéž, jako u knih. Může se tu tedy vyskytnouti též návěst O b s a h u j e:, uvádějící zvláštní název, a také přívazky. Přívazky popisují se stejným způsobem jako přívazky knižní.

Knihovny, jež mají a soustavně doplňují dissertace vysokých škol říšskoněmeckých, mohou pro úsporu času použití nalepovaných výstřižků z „Jahresverzeichnis der an den Deutschen Universitäten und Technischen Hochschulen erschienenen Schriften“ z výtisku již za tím účelem po jedné straně tištěného. Úředník popisující připsá toliko signaturu, vyznačí příslušné odkazy, a je-li přijat knihovnou tvar lístku Veřejné a universitní knihovny pražské (viz § 8. pozn.), vytkne na příslušném místě i heslo, byť v tomto případě bylo již obsaženo na začátku názvového opisu, a to jak pro uniformitu, tak zvláště pro usnadnění hledání, ježto heslo psané význačně v levém svrchním cípu jest patrnější nežli heslo vytčené toliko na prvním místě tištěného proužku.

Původcem dissertace v starších dobách býval praeses (předseda promočního aktu), nebylo-li výslovně poznamenáno, že rozpravu vypracoval respondent (opponent) nebo sám promovend čili disserent (zkoušce se podrobující uchazeč o hodnost doktorskou). Tento zvyk udržel se na universitách průměrně do r. 1800, na některých universitách německých výjimečně, na švédských pravidlem i přes tuto hranici časovou. Pro dissertace moderní, zvláště od druhé poloviny století devatenáctého, platí za autora kandidát, jenž práci zadává, a to i tehdy, když obsahem jeho dissertace jest pouze vydání, zpravidla kritické nebo komentované, nějakého textu. V tomto případě jde většinou o zvláštní název, řídicí bývá již dílo vydané uvedeno v názvu hlavním. V obou případech odkáže se heslo takového textu, ať jmenné, ať věcné (anonymní), na jméno disserentovo. Odkazy takové zařadují se však v případě, že seznam dissertací tvoří vedlejší oddělení abecedního seznamu jmenného, do hlavního jeho oddílu knižního.

Mají-li některé dissertace, ponejvíce francouzské, anglické, americké a hollandské, zevně úplně ráz knihy, rozsahem, úpravou nebo i tím,

§ 78. Autorství a odkazy.

že účel dissertační není na titulním listě ani vyznačen a teprve z jiných částí spisu se o účelu tom dovídáme (jako z předmluvy, z kontextu, ze zadní stránky titulního listu, z patitulů, z tiráže nebo prostě z označení razítkem, že díla knižně vydaného bylo teprve napotom k účelu dissertačnímu použito), možno díla taková stavěti buď mezi knihy nebo mezi dissertace, v obou případech však dlužno popsati je dvojmo a názvové jejich listky zařaditi do obou oddělení abecedního seznamu jmenného.

Odkazy klíčové, jež zprostředkují různé tvary a obměny jmen autorů, zůstávají toliko v seznamu dissertací, pokud ovšem netýkají se jmen, jež z příčiny právě uvedené bylo třeba pojmuti také do oddělení knižního.

Je-li dissertace společným dílem dvou autorů, jak se dalo někdy v době staré (na př. v 17. stol.), stejně jako při knihách za hlavního autora uvádíme toho, jenž uveden na prvním místě, a druhý se odkáže na prvního. Jde-li pouze o respondentu, ač není-li výslovně označen jako autor (viz shora), odkaz odpadá. Je-li autorem respondent nebo sám promovend (disserent), odpadne odkaz na předsedu.

Případy, že by autorů bylo tré neb i více, jsou i v době staré v praxi takorška nemožny a čistě jen theoreticky myšleny. Avšak vyskytnou-li se přece, pokračuje se v odkazech každého dalšího autora na autora prvního, takže dissertace doktorská nikdy nebude popisována jako anonymní.

Často uchazeč o hodnost doktorskou podá za rozpravu toliko část své obsáhlejší práce vědecké. Bývá to uvedeno již na titulním listě buďto vytčením části, kterou podaná dissertace v celkovém díle tvoří (často v názvu zvláštním), nebo též prostě výrazem, označujícím tisk částečný (na německých dissertacích slovem Teildruck).

Okolnost tato vytkne se v knihopisné poznámce za označením druhu, a to buď výrazem na dissertaci uvedeným, nebo — není-li ho — výrazem „Tisk částečný“.

Vyjde-li později, nikoli však již jako dissertace, pokračování práce, řadí se mezi knihy, avšak v knihopisné poznámce uvede se, kde začátek neb jiná část práce původně za dissertaci užité vyšla a pod jakou značkou v knihovně je zařaděna. Stejně děje se v případě opačném, že totiž dissertace je sama pokračováním.

Jsou-li k rozpravě doktorské připojeny these nebo životopis disserentův, neběře se na okolnost tuto při popisu zřetele, poněvadž přídatky tyto náležejí do obsahu spisu, pokud by ovšem nebyly zvláště již v titulu vytčeny, v kterémž případě ponechává se na vůli popisujícímu úředníku, uzná-li za vhodné krátiti čili nic.

Obsahuje-li spis dissertační pouhé these nebo toliko syllabus (postup myšlenkový) na místě práce samé, což děje se zvláště v době válečné a poválečné z příčin drahotných, kdy na př. v zemi nejpočetnější produkce tištěných dissertací, v Německu, vydávají se dissertace

s úplným obsahem jen ve třech výtiscích (zpravidla psaných pouze na stroji), dlužno okolnost onu vytknouti na lístku názvovém v poznámce knihopisné hned po vytčení druhu na př. slovy „Toliko syllabus“.

3. P o p i s v y s o k o š k o l s k ý c h s p i s ů .

Vysokoškolskými spisy rozumějí se úřední publikace universit, vysokých škol technických a ostatních škol vysokých, těmto na roveň postavených, jako jsou vysoké školy zemědělské, báňské, zvěrolékařské, vysoké obchodní, akademie výtvarných umění, mistrovské školy konservatoří a pod., pokud se týkají administrativy, organizace a školní činnosti jejich vůbec. Zpravidla nemívají společného titulu, nýbrž člení se na několik řad, většinou pravidelně vydávaných a svými názvy opatřených. Bývají to výroční zprávy, seznamy osob a vědeckých ústavů, seznamy přednášek, instalační a jiné slavnostní řeči a přednášky, zákony, nařízení a řády.

P o z n á m k a : Knihovny, které soustavně sbírají a doplňují tento druh spisů, zařídí pro ně zvláštní oddělení, buďto úplně samostatné nebo v oddělení jiných školních zpráv určitý radius (polici, paprsek), nebo radie (na př. ve Veřejné a universitní knihovně pražské je to radius A oddělení 57.).

Zařadovati vysokoškolské spisy mezi ostatní knihy se nedoporučuje — leda v knihovnách, kam tento druh spisů zapadne jen ojediněle — proto, že jak obsahem, tak formou, a to i mezi sebou, jsou příliš disparátní (nepřilíčné, nesrovnalé) a při sledování úplnosti svým množstvím by jiná oddělení zneřehlednily.

Značka pro oddělení vysokoškolských spisů budiž volena v souhlase se značkovacím systémem knihovny, možno v ní však, zakládá-li se teprve toto oddělení nově, číslo nebo písmeno označující umístění ve skladišti nahraditi zkratkou vyjadřující druh, po níž buďto pod touto zkratkou nebo — jak se děje ve Veřejné a universitní knihovně pražské — na zvláštní etiketě nalepené v dolejší levém rohu svazku vytkneme nejlépe tiskem (ručním, gumotiskem, po př. strojovým písmem) zřetelné místo vysoké školy, pod ním její druh, třeba-li toho k rozlišení, i pojmenování vysoké školy, a nejspodněji semestr nebo školní rok.

Číslo řadící přidá se buď podle časového postupu, kdy se vysokoškolský spis po prvé do knihovny dostal, nebo možno od něho vůbec upustiti a v dotyčném oddělení neb radiu a radiích řaditi abecedně podle místa, což v praxi usnadňuje hledání tím, že netřeba teprve v katalogu zjišťovati značku.

Vysokoškolský spis, který by měl společný název a pravidelné názvy zvláštní pro pododdělení, popisuje se stejně jako každé jiné dílo souborné, pokračující. Obyčejně však toho nebývá, a proto v převážné většině vysokoškolských spisů scházeti bude hlavní souborný název, kterého však nefingujeme, nýbrž podstatné jeho součásti, jimiž jsou místo, druh vysoké školy, po př. pro rozlišení její jméno, klademe do hesla, a to tím způsobem, že heslovým jmenovatelem jest m í s t o vysoké školy

§ 81. Vysokoškolské spisy. Jejich výměr a postavení v knihovně.

§ 79. Tisk částečný.

§ 80. These, životopisy a syllaby.

§ 82. Popis.

57 A	
Jena Univ. 1890—91	

Vzor svazku spisu vysokoškolského.

v jazyce úředním s odkazem od jména místního, užitého v názvu, heslovým určovatelem její d r u h (bez mluvnického spojení, vždy v nominativě) a eventuálním heslovým doplňkem její j m é n o. Je-li druh vysoké školy vyznačen v jejím jméně, dáme tomuto přednost, a to v jazyce spisu, a heslového určovatele opomineme. Poněvadž pak druh spisu jest již dostatečně vyznačen v signatuře, může fingování společného názvu bez újmy srozumitelnosti odpadnouti, a popis na hlavním lístku začí-

náme ihned jednotlivými skupinami, pokud je z dotyčného vysokoškolského spisu máme v rukou. Skupiny tyto řadíme na př.:

- I. Seznamy osob a ústavů.
- II. Seznamy přednášek.
- III. Instalační řeči, spojené obyčejně se zprávami, pak zprávy vůbec.
- IV. Varia (inaugurální řeči, zákony a nařízení, studijní, rigorosní, nadační a pod. řády, zkušební předpisy, různé příležitostné, jubilejní a slavnostní publikace a pod.).

Popis děje se tím způsobem, že na místě hlavního lístku, stanoveném pro hlavní název, uvedeme zvláštní název skupiny nepřetržitě s údaji tiskařskými a vnější úpravy, při čemž údaj o vazbě připojuje se za údajem formátu. Ostatní prostor lístku ponecháme volný pro vytčení jednotlivých semestrů nebo ročníků, pro něž se doporučuje zavést část rastrovanou jako u pravidelných děl pokračovacích. Před opisem názvu zvláštního (těsně u levé kolmice) označíme v hranaté závorce číslo skupiny podle skutečného stavu, dbajíce, pokud možno podle daného materiálu, pořadu skupin shora vytčeného. Je-li na některých spisech vysokoškolských již ustáleno a označeno rozdělení vlastní, zachová se rozdělení to i v popise. Je-li takovéto rozdělení již číslováno, odpadají podle všeobecných zásad §u 17. i hranaté závorky. Každý oddíl začíná se vždy na samostatném listě na místě názvu hlavního.

Vycházejí-li ve skupině III. výroční zprávy odděleně od řečí instalačních, dlužno tuto skupinu rozdělit na dvě oddělení a) a b). V oddílu instalačních řečí, pokud se obírají vědeckými tematy a mají své zvláštní tituly, jest zavést oddíl s návěstí O b s a h u j e: a učiniti odkaz v abecedním lístkovém seznamu hlavním. Stejně děje se v oddělení IV. (varia), v němž vůbec je nutno pro rozmanitý obsah vyčítati jednotlivosti pod návěstí O b s a h u j e:, a z něhož do lístkového abecedního seznamu hlavního knih odkazujeme řeči inaugurální a z publikací slavnostních ty, jež mají cíl a zájem vědecký.

Potřebí-li knihopisné poznámky, píše se za výčtem oddílů, v nichž se na ni upozorní hvězdičkou. Změny (s návěstí P o k r a č o v á n í:) vytknou se také až vzadu, a to za knihopisnou poznámkou.

Odkazy řídí se stejnými zásadami a upravují se do stejné formy jako odkazy knih, a mohou se tu vyskytovat odkazy všech druhů (názvové, slovní, souběžných titulů i klíčové). Rozdíl bude toliko při odkazech názvových v hesle, na něž se odkazuje, jímž v tomto případě budiž v první řadě značka, k níž se připojí jméno místa, druh vysoké školy, po př. její jméno, číslo skupiny, posléze semestr nebo jiné vyskytující se snad číslování vnitřní, na př.

V.: 57 A Basilej. Univ. IV. 1660-61.

§ 83. Odkazy.

4. Popis hudebnin.

§ 84. Hudebniny. Jejich výměr a postavení v knihovně.

Hudebninou rozumíme dílo, jehož podstatou je skladba hudební, zaznamenaná písmem hudebním, budiž toto jakéhokoli druhu, a jehož text slovní — vyskytne-li se — má ráz toliko průvodní, nebo kde slovo jest východiskem (podnětem) k novému projevu tvorebnému ducha lidského, k výtvaru hudebnímu.

O postavení hudebnin v knihovně rozhoduje základní ráz a účel knihovny, jakož i mnohost vyskytujícího se hudebninového materiálu. Knihovny, kde hudebniny obsaženy jsou pořádku a spíše jen výjimkou, pojmomu bibliografické zpracování hudebnin, ať hudebniny tvoří v nich oddělení samostatné čili nic, do obecného lístkového seznamu jmenného. Knihovny, které buď svou povahou jsou knihovnami speciálně hudebními, nebo které mají úkol shromažďovati, uchovávat a soustavně doplňovat hudebniny, ať jako zvláštní studijní odbor na podporu vědeckých nauk hudebních, ať pro evidenci a konservaci povinných (volných) výtisků tohoto druhu tiskovin, nebo v obojím směru, učiní lépe, vedou-li seznam hudebnin samostatně, odděleně od hlavního lístkového seznamu jmenného.

Do tohoto odborného seznamu hudebnin buďtež pojaty veškeré hudebniny, byť byly i roztroušeny — jako přívazky, přílohy, čísla děl sbírkových a souborných, premie a pod. — v různých odděleních.

Poznámka: Jest ovšem s prospěchem, aby hlavní podstata hudebninového materiálu byla soustředěna v samostatném oddělení, po př. u knihoven čistě hudebních (na př. státní konservatoře hudby) v oddělení několika podle soustavného odborného třídění, ale v každém případě budiž odloučena od knih, byť šlo jen o knihy hudebně naukové. V starších knihovnách, kde sice již existuje oddělení pro hudebniny, ale oddělení to společně jest i knihám z oboru hudebního, ba i dílům z jiných odvětví umění, na př. umění výtvarných, mimických a tanečních (jak je tomu na př. v stavěcí soustavě Veřejné a universitní knihovny pražské) doporučuje se pro hudebniny zříditi oddělení nové, samostatné, poněvadž hudebniny jak svými formáty, tak objemem, způsobem vazby i jinými vnějšími znaky tvoří specifikum, které nedobře lze souřaditi s jinými druhy knihovního materiálu.

Není-li z jakýchkoli příčin možno z takovýchto společných oddělení hudebniny do nich již postavené vyřaditi (na př. pro množství těžko naplnitelných mezer, které by vznikly, a také, třeba znovu vyplněny, dobově vnesly by do oddělení nesoulad; pro způsob vazby, který — ač po př. neracionální — nepřipouští pro stáří hudebnin a pro sloh vazeb rozvazování a pod.), dlužno přece — jako se děje u hudebnin rozptýlených po různých odděleních — pojmouti tyto celky do společného seznamu všech hudebnin.

Z těchto důvodů speciálního rázu hudebnin nedoporučuje se hudebniny rukopisné řaditi mezi ostatní rukopisy, nýbrž autografy a zvláště cenné staré opisy (kopie) stavěti buďto do zvláštního, hudebninám věnovaného oddělení rukopisného (vyjímaje kancionály, které obsahem, výzdobou i významem náležejí spíše do oddělení knih rukopisných) nebo při menším jich počtu do zvláštních pododdělení nebo i jen radií oddílů hudebninového, a toto jejich postavení vyznačiti již v signatuře, po př. charakteristickou písmenou R (=rukopis) pro dotčený rukopisům věnovaný radius (59 R 3), jako zase vzácné tisky a nádherné úpravy hudebnin lišiti zdvojenou písmenou, značící radius (na př. 59 BB 124). Opisy, nemající hodnoty zvláštní ani obsahem, ani stářím, ani původcem, ani ojedinělostí originálu nebo opisu, možno klásti na roveň hudebninám, rozmnožovaným jakoukoli cestou mechanickou nebo chemickou.

Popis hudebnin jest obdobný s popisem knih. I na hudebniny vztažují se pojmy a zásady vytčené v části obecné a jejich užití praktické i rozvržení jednotlivých údajů popisných na titulní kopii. Budou se tu m. j. vyskytovat také oddělení, uvedená návěstí: *Se souběžným názvem*; *Pokračování*; *Obsahuje*; *Přívazek*: (po př. *Přívazky*). Jest se tudíž řídit v zásadě pravidly stanovenými pro popis knih, toliko zúženými ve věcech, jež se hudebnin netýkají, a naopak rozmnoženými o údaje hudebninám zvláště příznačné a toliko jim vlastní.

K popisu hudebnin možno sice užití týchž lístků jako pro abecední lístkový seznam hlavní, a knihovna, jež seznamu hudebnin od onoho neoddělí, bude též nucena jich používat; poněvadž však popis hudebnin jest celkem stručnější a nevyžaduje tolik místa na titulních kopiích jako knihy, zvláště starší, možno při odděleném seznamu hudebnin sáhnouti k názvovým opisům menšího rozměru, na př. 9,5×15 cm. I popis hudebnin bude vyžadovati lístků hlavních (jednoduchých i složitých) a lístků pomocných.

Aby bylo možno uvést podle potřeby začátek skladby, po př. i hlavní její motivy, poříditi jest vedle lístků obyčejných také lístky s notovou osnovou pětičarou. Pro skladby jiným písmem notované udělá si podle potřeby popisující úředník sám příslušnou osnovu. Pro díla pokračující, ročníková, mnohosvazková, sešitová opatří se též lístky rastrované týmž způsobem jako pro pokračovací díla knižní. Osnova notová zaujme místo pod místem vyhrazeným poznámce knihopisné, asi uprostřed prostoru mezi impressem a spodním okrajem lístku. Osnova tato jde přibližně od středu k pravému okraji (k pravé tečkované kolmici). Je-li třeba, může v příslušném intervallu na této polovině lístku pokračovati, po př. přesáhnouti i na zadní a další strany lístku, v kterémž řídkém případě však zaujme celou šíři lístku (od levé k pravé kolmici).

Opis názvu budiž přesný. Připouští se však krátiti. Krátí se podle ustanovení o výpustkách, které jsou buďto pravidelné nebo volné (viz § 22.). Z výpustek pravidelných jsou u hudebnin nejčastější věnování a motta. Nikdy však nepřipouští se krátiti údaje, vyznačující druh skladby, pro které hlasy je skladba psána, toninu a číslo opusové. Nejsou-li tonina a opus v názvu uvedeny, a jde-li o díla umělecky nebo historicky významná, připojí se údaj toniny v hranaté závorce a podobně i číslo opusové, pokud ovšem možno je zjistiti. Změnil-li skladatel v průběhu své činnosti číslo opusové, nutno sice opus uvést v kontextu tak, jak uveden jest v názvu, ale změnu poznamenati v knihopisné poznámce. Kdyby v údaji toniny neb opusu byla chyba tisková, upozorní se na ni vykřičníkem v hranaté závorce nad chybou, a údaj správný uvede se rovněž v poznámce knihopisné.

Vyskytne-li se na hudebnině název v několika jazycích, opisují se v příslušném pořadu toliko takové názvy, které jsou charakteristickým

§ 85. Popis hudebnin.

§ 86. Opis názvu. Tonina a opus díla. Názvy cizojazyčné.

pojmenováním skladby a v různých jazycích se podstatně, mnohdy i významově liší, a které — nejspíše pouhým označením druhu — slouží k rozeznání nebo k ztotožnění díla. Jinak stačí uvést v knihopisné poznámce: *Též s názvem ...* a uvést jazyk, v němž název na skladbě také jest vyznačen (na př. *Též s názvem francouzským*). Toliko u anonymních děl hudebních jest uváděti cizojazyčné názvy souběžné do slovně všechny, aby z nich mohly býti poríženy příslušné odkazy. Mají-li souběžné názvy svůj zvláštní titulní list, nastupují pravidla §u 26., a pro odkazy takovýchto názvů souběžných §u 73.

Schází-li název (titul) vůbec, nutno jej utvořiti; nutnost ta objevuje se zvláště u sbírek a sborníků rukopisných. Postupuje se podle §u 24.

Autorem hudebniny jest:

1. skladatel, v řídkém případě i skladatelů několik, ať je dílo úplně vypracováno nebo jen ve skizze. Za skladatele nutno pokládati každého, bez zřetele na estetické nebo kritické hodnocení díla a jeho původnosti (originality), kdo jest skutečným původcem díla v té formě, v níž jest podáno. Jsou tudíž dále autory:
2. skladatel variací (na cizí thema);
3. skladatel díla polyfonního, pracovaného na cantus firmus, ať tento jest dílem původce známého nebo anonymním;
4. původce hudební parodie nebo travestie;
5. skladatelé fantasií, pochodů, směsí a pod. z cizích děl;
6. zpracovatel i harmonisátor daných melodií anonymních, zvláště lidových (národních).

Skladateli na roveň kladou se:

7. původcové method vyučovacích, sestavovatelé škol a technických cvičení pro jednotlivé obory hudební reprodukce (školy zpěvu, nástrojů, étudových a sonatových sborníků s určitého hlediska hudebně pedagogického a postupového srovnaných), byť používali také cizího nebo výhradně cizího, avšak z různých autorů vybraného materiálu;
8. autoři kadenčí, jež v tomto případě dlužno pokládati za částečné spoluautory.

Za původce hudebniny nelze však pokládati:

1. pouhého instrumentátora;
2. úpravce, aranžéra (původce úprav, arrangementů pro rozmanité nástroje, čtyřruční úpravy děl orchestrálních nebo komorních); dále pořizovatele klavírních výtahů ze zpěvoher, scénických melodramat, oratorií, kantát a složitých děl orchestrálních, po př. spojených se zpěvem nebo mluveným slovním textem;
3. redaktora, vydavatele, označovatele prstokladu a značek pro přednes a smyky; prepisovatele (dešifrátor) číslovaného basu;

4. sestavitele pasticcia; naproti tomu ona pasticcia, která jsou již prvotně několika autory zamýšlena, z nichž každý účastní se na skladbě svým dílem, dlužno pokládati za společné dílo těchto zúčastněných;

5. básníky slovních textů. Tito v seznamu hudebním se vůbec neuvádějí, stejně jako v seznamu děl knižních neuvádějí se skladatelé. Libretta a slovní texty (básně ať lyrické, epické nebo dramatické, bez ohledu na to, jsou-li psány řečí vázanou či nevázanou), vydané o sobě ve formě knižní, řadí se do příslušného oddělení knižního a katalogisují se ovšem v abecedním seznamu jmenném knih; jsou-li tištěny v hudebnině samé, katalogisují se v abecedním seznamu jmenném knih jen tenkrát, jde-li o díla rozsáhlejší a významná (jednotná nebo cyklická) jinak nevydaná nebo v knihovně jinak se nevyskytující, aby se neztratila pro zvolenou formu svého vydání z knihopisné patrnosti vůbec.*)

Jako díla literární, mohou i hudebniny býti anonymní, t. j. buď:

1. již svým vznikem a povahou, jak tomu zvláště u lidové (národní) písně, jsou plodem nezjistitelného autora, nebo
2. jsou vydány bez údajů autorských. Jako s anonymními zachází se také s těmi hudebninami, jež
3. mají autorů více nežli tři.

Též u hudebnin rozeznáváme hesla jmenná a hesla anonymní; u hesel jmenných jména pravá a nepravá (podvržená nebo pseudonymy). Pro hesla hudebnin platí též pravidla jako pro hesla knih. Také zde klade se za přední povinnost úředníka popisujícího vyšetření a stanovení hesla správného.

Rovněž odkazy hesel i názvů řídí se pravidly stanovenými pro všechny druhy odkazů děl knižních. V odkazech slovních přistupují k vydavatelům a j. (viz § 72.) na víc: harmonisátor, instrumentátor, pořizovatel klavírního výtahu, přehližitel (revisor) hudebního textu, úpravce pro různé druhy hudební reprodukce (vokální a instrumentální), opatrovatel prstokladů, značek pro přednes, smyky a pod., prepisovatel (dešifrátor) číslovaného basu; sestavovatel pasticcia; u variací, fantasií, pochodů, směsí (operních a pod.) autor původních melodií; kopista čili opisovač (u not psaných).

Skladatelé neb autoři podle tohoto §u (odst. první sub 7.) na roveň jim postavení v případě, že text slovní, jímž provázejí své dílo, nabyli převahy nad částí notovou, pojmu se z katalogu odborného (speciálního) i do hlavního abecedního seznamu jmenného.

O údajích tiskařských, údajích vnější úpravy, knihopisné poznámce a údajích knihovních platí v zásadě též pravidla i dispozice na lístku jako při popisu knih. Vročení u hudebnin ponejvíce schází a musí se

*) Knihovny čistě hudební mohou, uznají-li toho potřebu, původce textů pojmuti do seznamu spisovatelů děl hudebně theoretických a dějepisných.

§ 88. Údaje tiskařské, údaje vnější úpravy, knihopisná poznámka a údaje knihovní.

nahrazovati z jiných pramenů a dokladů, jako jsou: pomůcky bibliografické; u děl soudobých záznam, kdy dílo do knihovny — ať koupí, ať jako povinný (volný) výtisk, ať jako dar — došlo; u děl novějších zápis do rejstříku (copyright); šetření a odborná znalost a orientace úředníka popisujícího (dotazy u autorů, nakladatelů, vydavatelů a knihkupců); při kopiích z data připojovaného často na konci opisu. Nelze-li rok vydání stanovit, udá se aspoň přibližná hranice, k jejímuž určení může přispěti skladatelovo datování díla (jeho částí: předmluvy, doslovu nebo jednotlivých kusů,) věnování, jakož i všeliké jiné chronologické poznámky, zvláště v rukopisech a opisech.

V údajích vnější úpravy vyskytují se jako charakteristikon hudebniny zvláště často partitury, jednotlivé hlasy (party) a velmi často formáty příčné nebo jen samostatné listy. Formáty příčné staví se sice zásadně podle výšky hřbetu, avšak místní poměry, hloubka nebo výška regálů, nezřídka si vyžadují zařazení a tudíž i osignování podle šířky příčného formátu, aby hudebnina přečníváním z police netrpěla.

Vazba označuje se na lístcích stejně jako u knih, avšak co se druhu jejího týče, doporučuje se pro většinu hudebnin z důvodů praktických i úsporných vazba co nejprostší, skládající se z plátěného hřbetu bez tisku, z desek buďto jako u tuhé nebo polotuhé vazby zkrojených (t. zv. tuhá nebo polotuhá brožura), bez polepu a bez předsádek. Barva desek zůstane přirozená, ale nejlépe jest voliti lepenku šedou nebo t. zv. koženou, t. j. okrové barvy usně. Na přední desku do levého hořejšího rohu a na druhou stranu téže desky rovněž do levého hořejšího rohu vlepují se štítky pro značku a pod první třetinu výšky přední desky doprostřed větší štítek pro zestručněný název díla, napsaný písmem význačným. Na štítku tomto vytknou se, rovněž stručně, i eventuelní přívazky. Jednotlivé hlasy zakládají se buďto volně za šňůrky provlečené hlasem hlavním, řídícím, doprovodným, partiturou a pod. nejlépe doprostřed jeho tloušťky při rozevření, buďto — je-li hlasů více, či jsou-li pouze jednotlivé — nutno pro ně zřídit na zadní příděšti pásku nebo k bezpečnějšímu uchování mapu (kapsu). Pro rozsáhlejší díla o větším počtu hlasů (partů) možno poříditi též krabice (kartony).

Přívazky bývají u hudebnin zejména v starších knihovnách velmi časté, u hudebnin nových budeme hleděti se jim vyhnouti. Toliko sbírky, jejichž jednotlivé sešity jsou příliš nepatrné, stejně pak písně, chansony (kabaretní), písničky trhové a pod. přípustno jest pro jejich příliš skrovný rozsah spojovati do větších svazků, ovšem bedlivě při tom dbajíc stejnorodosti jejich obsahu a stejnosti formátu.

V knihopisné poznámce vedle údajů, obdobných údajům, vyskytující se u knih (na prvním místě fond, na př.: Knihovna Ondřeje Horníka), je s největší péčí uváděti: druh notace, v jakém hudební dílo jest zaznamenáno (v písmech, neumami, notou chorální, hřebíčkovou, podkovovou, kvadrátní, mensurální, v tabulatuře a j.).

Jde-li o novodobou notaci na osnově pětičaré, zvláště jí neoznačujeme, leda že bychom pro větší přesnost vytkli, je-li hudebnina psána

notou francouzskou, poněkud odlišnou ve značení pomlk, nebo šlo-li by o nějaké písmo výjimečné (na př. o notové písmo pro slepce). Dále nutno v knihopisné poznámce uvéstí druh reprodukce notové, jde-li o rukopis, autograf, kopii (opis), tisk, rytbu, lithografii, fototypii, fotografie a pod. Při tisku a rytbě dlužno vyznačiti jejich druh, pokud možno jej zjistiti, na př. sazbu ruční, strojovou, manul, mědiryt, oceloryt, vtlačovanou plotnu atd.

Tyto údaje uvádějí se ihned za eventuelním údajem sbírky, edice nebo jiného souborného celku, jehož částí jest popisovaná hudebnina, nebo za záznamem původního názvu díla hudebního. Prvý záznam vyskytá se ovšem jen tehdy, není-li celý soubor v knihovně obsažen, nebo přiči-li se povahou hromadnému stavění pod jednu značku (na př. u velikých edicích: Edition Peters, Collection Litolf, Universal-Edition, E. M. U. = Edice Mojmirá Urbánka), i kdyby v knihovně byl celý, pro různost formátu i látky (bývají do nich řaděny a číslovány i spisy theoretické). Druhý záznam klademe tehdy, je-li dílo na titulním listě uvedeno pouze názvem přeloženým (na př. Smetana, Mein Vaterland; Smetana, Šest charakteristických skladeb). Aby udržena byla souvislost s názvem původním, uveďte se na příslušném (prvním, po př. druhém) místě knihopisné poznámky (Má vlast; Six morceaux caractéristiques).

Do knihopisné poznámky náleží také výčet hlasů podle druhu, při čemž se užije zkratky italských, které jsou v partiturách nejobvyklejší; šlo-li by o neobvyklé prostředky výrazové, jako o staré neb i nové, zřídka užíváme nástroje, a nemožno-li jejich názvy naznačiti ani konvenční zkratkou italskou ani jinou zkratkou snadno srozumitelnou, vypíší se úplně.

V knihopisné poznámce jest dále opraviti mylné nebo chybné údaje názvu, zvláště co se týče čísla opusového (viz shora).

Jen rozšířením knihopisné poznámky jest vlastně také uvedení začátku hudebního díla nebo význačných jeho motivů na připravené osnově liniové (viz § 85. 3.). Záznamy tyto dějí se povinně v knihovnách čistě hudebních pro všechny hudebniny vůbec. V knihovnách, kde hudebniny tvoří jen součást a to menší součást celku nejrozličnějších odborů, jest konati je toliko u hudebnin rukopisných, též u kopií (opisů ručních), u děl, jimž schází název nebo v jejichž názvu není uveden autor, aby dotyčné záznamy přispívaly k možnosti vyšetření takovéto anonymity, většinou způsobené toliko ztrátou titulního listu neb opomenutím pásořovým; konečně u všech děl, u nichž popisující úředník z věcné a odborně znalecké úvahy nabude přesvědčení o nutnosti těchto záznamů. V knihovnách, kde se hudebniny vyskytají jen sporadicky, takovéto obšírnosti popisu není potřebí, leda že by šlo o případ zvláště významný. Jde-li o citát v notaci málo známé, připojí popisující úředník přepis v notaci běžné.

5. Popis děl výtvarných.

§ 89. Díla výtvarná. Jejich výměr a postavení v knihovně.

Díla výtvarná jsou buď obrazová, buď sochařská, buď stavitelská. Pro knihovnu přicházejí v úvahu především dvojrozměrné reprodukce těchto děl, buď též druhu jakéhokoliv, čili tak zvaná grafická umění (grafika). K nim přidružují se fotografie, k nimž patří také negativy, diapositivy a filmy, budiž předmětem jejich svět skutečný (osoby, výjevy, věci, krajiny) neb uměle vytvořený (díla výtvarná, scény divadelní a pod.). Poněvadž pak mezi grafická umění náleží také písmo, možno v knihovnách, kde pro písmo není zřízeno oddělení zvláštní, díla toho druhu, předlohy a tabulky písem, facsimilia, autografy a pod., pojmouti do odborného seznamu pro díla výtvarná. Díla o předmětech průmyslu a obchodu, podaných graficky a se stanoviska uměleckého (návěští, plakáty, poštovní známky, nálepky, papírové peníze a pod.) mohou býti rovněž pojata do oddělení výtvarnin.

P o z n á m k a: Jednotlivé předměty samy i jejich sbírky jsou ovšem předměty museálními nebo náležejí (jako návěští, pozvánky, oznámení a pod.) mezi t. zv. drobné spisy. Předtištěná alba poštovních známek, pokud jde jen o tisk a stavějí-li se vůbec (na př. pro souvislý text, předmluvu a pod.), mají býti zařaděna do příslušného oddělení věcného (technologie, obchod, dopravnictví a pod.).

V knihovnách, zejména v knihovnách starších, vyskytují se mimo díla grafická ovšem také obrazy (kresby) a sochy v originále, medaille, gemmy, uchované pamětní desky, modely, odlitky, reliéfy, posmrtné masky, ryté desky, clichés, gobelíny, výšivky a obrazy vyšívané i podobné předměty rázu starožitného, uměleckého a technického, slovem museálního. Není-li jich tolik, že by tvořily celou galerii (obrazárnu, glyptotheku), v kterémž případě vyžadovaly by popisu zvláštního, a jsou-li jen rozptýleny po jednotlivých sálech, síních, chodbách neb úřadovných spíše jako jejich výzdoba, jsou vlastně jen součástí inventáře. Ve školách odborných bývají takové předměty, zvláště obrazy, předlohy, odlitky a modely, vedeny a uschovány mezi učebními pomůckami mimo knihovnu.

Knihovny, které i grafika chovají toliko sporadicky a většinou jen ve tvaru knižního vydání, mohou je pojmouti do obecného abecedního seznamu jmenného, ovšem pamětlivý jsouce rozdílů, jichž vyžadují taková díla co do popisu. Knihovny, které je obsahují ve větším množství a ve stálém přílivu — jako knihovny výtvarné odborné nebo knihovny mající právo povinných (volných) výtisků — oddělí seznam výtvarný od obecného seznamu knih nebo i jiného pokladu knihovního. V případě takového seznamu s a m o s t a t n ě h o (speciálního, odborného), jest možno i záhodno pojmouti do něho mimo grafika jakožto jeho podstatu též doplňkem svrchu zmíněná obrazová a sochařská díla originální, modely sochařské a stavitelské a pod., aby kromě patrnosti inventární nešla ani patrnosti umělecko-vědeckého popisu. Nikdy ovšem nesmějí býti díla taková pojata do hlavního abecedního seznamu jmenného, z něhož jsou zásadně vyloučena (v. § 3.).

Z pojetí i do odborného seznamu výtvarnin vyloučeny jsou však rovněž zásadně takové předměty umělecké, které jsou nerozlučně spojeny s architekturou budovy samé (malby nástropní a nástěnné, fresky, mosaiky, vlysy, tepané mříže, vykládané podlahy, pamětní desky do stěn zasazené, zámky a pod.), jakož i mobiliář, třeba byl ceny umělecké nebo historické (ozdobné skříně a regály, starožitné hodiny a pod.), vůbec vše, co náleží k výpravě (installaci) budov a místností.

Jmenný abecední seznam knih přihlíží ke grafikům jen potud, pokud vydána jsou ve formě knižní, a tu pojímá toliko autory úvodních a doprovodných statí, do slovů, po př. vydavatele, nedbaje původců reprodukováného díla výtvarného (po př. děl výtvarných), leda že jméno jejich obsaženo jest již v názvu díla, v kterémž případě název díla i jméno původce pojímá se jako název věcný, anonymní. Naproti tomu seznam výtvarné odborný všimá si především původců reprodukováných děl výtvarných.

Knihovny věnované výhradně a úplně umění výtvarnému rozdělí svůj katalog podle potřeby ještě na jednotlivá oddělení s hledisek odborných.

Knihovny takové budou míti též ve své soustavě stavěcí odbor výtvarný systematicky rozčleněn. Knihovny ostatní, zvláště vědecké, zařadí grafika, pokud jsou vydána ve formě knižní, mezi knihy, a stavějí-li podle odborů, do toho, po př. do těch oddělení, která mají vyhrazena pro spisy týkající se umění výtvarných. Pro grafika, která pro jejich formu vydání (jednotlivé listy a pod.) nutno ukládati do krabic, map, obálek a v těchto ochranných obalech většinou ležmo do zvláštních skříní, jest záhodno vyhraditi oddělení zvláštní.

Forma popisu děl výtvarných i základní pravidla jeho jsou táž jako při popisu knih, a mohou se tudíž vyskytnouti v rozvrhu titulní kopie všechny součástky při popisu knih uvedené.

Rozdíly týkají se především autorství a některých podrobností v opise názvu, v údajích zevní úpravy a v knihopisné poznámce.

Popis děl výtvarných a grafik, nežádaje si zpravidla tolik místa, kolik popis knih, zvláště starých, může se díti, kde není jednotného listkového abecedního seznamu jmenného, na listcích menšího rozměru, podobně jako hudebniny. Dostačí na př. rozměr 9,5 × 15 cm.

Jako zvláštnost popisu výtvarnin dlužno si uvědomiti v protivě proti seznamu jmennému, že vyskytují se tu případy, které vyžadují katalogisace věcné, a že tudíž v odborném seznamu výtvarnin kříží se soustava katalogisace jmenné se soustavou katalogisace věcné. Tento moment jest o důvod více pro oddělení této skupiny ze seznamu celkového v seznam samostatný.

Za autora díla výtvarného platí ten, kdo vytvořil jeho originál (předlohu). Původce může ovšem sám býti také rozmnožitelem svého díla (jeho reproduktorem).

Doplňitele neb dokončitele výtvarného díla kusého nebo nedokončeného pokládati jest za spoluautora.

Za autora nutno pokládati dále toho, jenž zobrazuje sice dílo původce jiného, avšak do své reprodukce dá tolik ze svého, že vzniká umělecké dílo nové (malíři architektury, zvláště v prostředí krajinném, i vnitřků, kreslič i rytci a lithografové různých pohledů na stavby neb i jen na jejich součástky, na díla malířská, sochařská, na předměty uměleckého průmyslu a pod.). Autorem tudíž není pouhý okreslovač díla uměleckého, ať celku nebo jen jednotlivých jeho součástí a podrobností, plánů a pod. Tudíž tak zvané technické kresby jest stavěti pod autora znázorněného díla samého.

Na roveň autorovi staví se též pořadatel souboru děl výtvarných ať různých, ať neznámých autorů, vydaných za účelem studia umělecky historického nebo technického, kde v popředí vystupuje učebná metoda pořadatelova. Naproti tomu výbory z obrazáren, galerií, výstav a ilustrované seznamy, katalogy jednotlivých sbírek, obrazová neb tabulková díla (na př. alba) z různých dob a od různých původců výtvarných popisují se jako anonyma, s příslušnými odkazy.

§ 90. Popis děl výtvarných.

§ 91. Autorství a anonymita.

Anonymita děl výtvarných jest buď úplná (kde neznáme ani autora ani názvu díla) anebo částečná (kde známe sice název díla, nikoli však jeho autora), konečně formální (jež nastává, je-li autorů více než tři, nebo při dílech úpravy knižní, nejsou-li údaje autorské dány aniž vyšetřitelné, a při dílech souborných, pokud nemožno jejich vydavatele podle norem shora uvedených pokládati za autora).

U děl úpravy knižní, kde název jest dán titulním listem, volí se heslo anonymní týmž způsobem jako u knih. Na toto heslo, jež se stane heslem lístku hlavního, možno však, aby usnadněno bylo zjištění věci samé, jíž dílo se týká, odkázati ještě heslo věcné, jež se volí buď z názvu samého, ať objevuje se tam ve tvaru nebo v pádě kterémkoliv, nebo z předmětu (obsahu) samého, na př.: Moderní galerie království Českého v Praze. (Praha) 1907. — Galerie impériale et royale de Florence huitième édition ornée des planches de la Vénus des Medicis, de Celle de Canova et de l'Apollon. Florence, Albizzi 1825. — Výstava životního díla profesora architekta Ant. Balšánka, ... (Praha) 1922. — Vedle formálních hesel anonymních v abecedním seznamu jmenném knih (Galerie, Moderní; Galerie — Florence; Výstava — Balšánek) založíme odkazy do odborného seznamu výtvarnin s anonymními hesly věcnými: Praha — Moderní galerie; Florencie — Galerie impériale et royale; Balšánek — Antonín — výstava.

Jde-li o anonymní názvy výtvarnin, zvláště grafik a fotografií na jednotlivých listech neb kusech, volíme z názvu ono slovo nebo jméno, které je věcným označením předmětu zobrazeného, upouštějíc v takovýchto případech od volby prvního jména podstatného v prvním pádě se vyskytujícího, po př. prvního slova vůbec. Toto zkrácení principu věcného s principem jmenným vyplývá u výtvarnin a zvláště u reprodukcí fotografických z povahy věci. Neboť jest důležitější na př. u podobizen především jméno portrétované osoby, u krajin, měst, hradů, zámků atd. jméno krajiny, města, hradu, zámku atd. nežli nahodilá stylisace nadpisu (Pohled na ..., Výhled s ..., Jižní strana ... a pod.). Také u anonym obecného rázu, rozmanitých výjevů, neznámých krajin, podobizen neznámých osob nebo zřejmě genrových přispěje k vyšetření nebo k rozluštění anonymity nebo i k vyhledání výtvarniny této v knihovně spíše případný a stručný název věcný, nežli uměle strojené názvy.

Název děl výtvarných dán jest buďto jejich pojmenováním nebo při publikacích výtvarných rázu knižního jejich titulním listem. Pojmenování jest výtvarnímu dílu dáno buď jeho autorem nebo tradicí ustálenou zvykem nebo umělecko-vědeckou citací, u medailí účelem, ke kterému jsou vydány, a nezáleží na tom, zda pojmenování toto uvedeno jest na díle nadpisem nebo podpisem čili nic. Nadpis nebo podpis výtvarniny zastupuje jaksi titulní list a bude přejet do popisu buďto prostým opsáním — jako v případech, je-li obsažen na tabulce původního rámu, podstavce (soklu), na lemu, ať tam napsán samým umělcem, ať vytištěn, ať i jiným způsobem reprodukčním vyznačen — buďto doplněn z údajů daných podpisem a datováním autorovým, podpisem reproduktorovým nebo

z jiných poznámek, uvedených na díle samém nebo na jeho reprodukci, u děl obrazových zpravidla v dolních koutech nebo též na zadní straně obrazu, u děl sochařských začasté na dolejší bočné straně. O názvech s o u b ě ž n ý c h platí totéž, co u knih a hudebnin (viz zvláště § 86).

Údaje takto název doplňující, z díla samého vzaté, kladou se podle obecné zásady do kulatých závorek. Doplnuje-li se název z tradice nebo z literatury, nebo nutno-li jej nově sestrojiti, uvádí se v opise na titulní kopii v závorce hranaté. Nutno-li název teprve voliti, činí se tak způsobem co nejstručnějším a věcným.

Údaje v něžší úpravy pořizují se u grafik vydaných ve formě knižní týmž způsobem jako u knih. U výtvarnin ostatních čerpají se buď z díla samého nebo doplní se vyšetřením.

V stránkování u grafik vedle počtu stránek náleží největší pozor počtu tabulek. Jde-li o listy jednotlivé, očíslovají se s připojením příslušné zkratky, na př. l. (= list), f° (= folio), f° (= feuille), a. (= arch), Bg. (= Bogen) a pod. Platí tu ovšem zásada obecná, že děje se tak v jazyce úředním, není-li označení provedeno v díle samém jeho neb jiným jazykem.

Při uměleckých předmětech (jako jsou obrazy, sochy v originálu neb i v reprodukci) označí se na místě údajů stránkovacích počet kusů, na př. 1 k. (= kus).

Do impressa naznačí se u nich místo původu, u reprodukcí jméno ústavu reprodukčního, u originálů i reprodukci rok, pokud jsou tyto údaje na díle uvedeny nebo mohou býti vyšetřeny.

Vazba grafik uvede se rovněž způsobem u knih obvyklým, arci že převahu budou tu míti krabice, kartony a mapy. Volné listy ukládají se do skříní podle svých inventárních čísel, zastupujících značku. U předmětů uměleckých budiž na tomto místě naznačen způsob zarámování, u děl sochařských podstavec nebo pod.

Formát označí se u děl úpravy knižní stejně jako u knih, u všech ostatních děl obrazových vytkne se udáním rozměrů v knihopisné poznámce.

Toliko u fotografií za příčinou snazšího přehledu možno mimo měření v knihopisné poznámce také na místě (v obdélníčku) vyhrazeném pro označení formátu vytknouti jej zkratkou konvenčního pojmenování, na př. imp. (= formát imperiálový), kab. (= kabinetní), vis. (= visitkový, navštivenkový, pohl. (= pohlednicový) a pod.

Značka (signatura) a číslo evidenční, po př. inventární, ať z inventáře mobiliárního, ať z knižního vzniklé, na př. z dodacího protokolu nebo z dvojího knihování, přijdou na svá obvyklá místa a se znaménky v knihovně pro ně zavedenými. Číslo inventární po př. s číslem skříně: Skřín I. č. inv. 305.

Jde-li o číslo mobiliárního inventáře, budiž i tato okolnost znaménkem vytčena v pravém spodním rohu. Kde by mohla vzejíti pochyba, o jaký druh čísla inventárního jde, rozliší se inventární číslo mobiliární

od knižního buď přidáním zkratky m o b. nebo užitím jinobarvého inkoustu.

U předmětů uměleckých, kde zpravidla není signatury, možno na místě značky uvést sál, síň, úřadovnu, chodbu a pod. s připojením jejich čísla, po př. i jména, nutno-li i stěny. Na př.: Velký sál, Malý sál, Sál Mozartův, Síň Palackého, Sál čís. III., Síň neb úř. (= úřadovna) čís. XII., Chodba st. sev. (= stěna severní), Ředitelna, Velká čít. (= Velká čítárna), Čít. čas. (= Čítárna časopisů) a pod.

K n i h o p i s n á p o z n á m k a budiž pořizována co nejpečlivěji a nejpodrobněji. Na prvním jejím místě jakožto místě nejvýznačnějším uvede se způsob provedení nebo reprodukce (není-li způsob ten vyznačen již v názvu), a to vždy plným označením, aby nemohly vzniknouti záměny. Bude zde tudíž uvedeno:

olejomalba, tempera, syntonos, tenella, akvarel, gouache, pastel, kresba (tužkou, perem, uhlem, jehlou [na látce], černobílá [bez středních tónů] a pod.); skiografie, stínový obraz, monochrom, silhouetta, též vystřihovaná, psaligrafie, práce vystřihované vůbec, též barevné (ve vzorcích) atd.; socha, relief, medaille, odlitek, model, maska; gobelin, výšivka, obraz vyšívaný; z grafik a z jejich reprodukčních method:

- a) grafika volná, rukodílná, provedená umělcem samým (unikát, monotypie nebo i reprodukci víc, ale v omezeném počtu): dřevoryt a jeho druhy, těstový čili chlebový tisk, linoleum, ražená rytina (criblé, Schrottmanier, způsob tečkovací nebo zrnkovací), mědiryt (chalkografie), oceloryt, technika suché jehly (pointe sèche), lept a jeho druhy (skoblená rytina, mezzotinto [mezza tinta], akvatinta, měkký kryt čili vernis-mou), kamenotisk (lithografie);
- b) grafika reprodukční (jednobarevná i vícebarevná):
  1. ruční (methody společné s grafikou volnou);
  2. mechanická (většinou fotomechanická), na př. zinkografie, autotypie, světlotisk, heliogravura, fotolithografie, olejetisk, neotypie (tisk z hloubky), manul, monoplast atd.;
- c) fotografie a její druhy (a to nejen kopie, nýbrž i negativy a diapositivy): daguerreotypie (daguerrotypie), talbotypie (kalotypie), hydrotypie, pinotypie, fotografie v užším slova smyslu (autochromie, polychromie, gumotisk, fotografická chalkografie atd.); fotografie v užším slova smyslu (autochromie, polychromie, gumotisk, fotografická chalkografie atd.); a pod.

V knižní poznámce vytkne se na druhém místě materiál, z něhož nebo na němž dílo provedeno, a to pro výraznost co možná stručně a v nominativě (na př.: český, kararský, solnohradský mramor, dřevo [dřevořezba], kamenina, terrakota, porcelán, sochařská hlína, sádra,

mastek, lepenka, papírovina [tluč papírová], kov a jeho druhy atd.), u papíru též vodové značky, jakož i dále zvláštnosti a odlišné význaky provedení (na př. karikatura).

R o z m ě r děl výtvarných, která nejsou útvaru knižního, a kde tudíž nemůže býti vyjádřen formátovcou značkou v pravém hořejším rohu (na místě vymezeném tlustou horizontálou a vytečkovanou vertikálou), označí se také v k n i h o p i s n é p o z n á m c e. Děje se tak u děl plošných (obrazových) udáním šířky a výšky (délky), a to jak obrazu samého, tak jeho olemování, po př. u zarámovaných i délky, výšky a šířky rámu, je-li třeba i jeho tloušťky; u děl prostorových (sochařských) udáním výšky díla samého, délky a šířky plinthu a délky, šířky a výšky podstavce, je-li pilířovitý (hranatý), po př. průměru a výšky, je-li podstavec sloupový (okrouhlý).

Následují poznámky týkající se původu díla, původce, reproduktora, dřívějšího vlastníka, značek sběratelských, exlibris, vytčení, je-li dílo unikát (jednotisk, monotypie) nebo otisk (kolikátý), odlitek (kolikátý), z jaké továrny a pod. Sem poznamená se též jméno okreslovače (hlavně u kreseb technických) a ručního koloristy.

Do knižní poznámky přijdou též odchylky jevící se v pojmenování nebo názvu (nadpisu) díla na exempláři popisovaném od pojmenování nebo názvu tradičního. Uvedou se také nutné doplňky k názvům, k podnázvům, k nadpisům tabulek a pod.

Konečně náleží do knižní poznámky odkaz na příslušnou literaturu, včetně na cizí významné katalogy odborné.

Ostatně viz o knižní poznámce v části obecné a v části týkající se popisu knih, §§ 10. a 58.

I v odborném katalogu výtvarnin vyskytují se odkazy názvové (včetně s odkazy názvů souběžných), slovní a klíčové. Nastupují za týchž podmínek jako při popisu knih. Jen dlužno při nich dbáti eventuelního vzájemného poměru seznamu výtvarně odborného k abecednímu seznamu jmennému, obecnému neb i knižnímu.

Knihovna určená speciálně umění výtvarnému pojme do svého katalogu všechny odkazy, i odkazy na autory průvodních textů; rovněž tak knihovna, která výtvarniny katalogisuje společně s jinými druhy v obecném seznamu jmenném. Kde však abecední seznam jmenný určen jest výhradně popisu knih, a kde výtvarná díla knižního tvaru, pokud jsou spojena se souvislým textem (úvodem, textem průvodním, studií umělecko-historickou, doslovem a pod.), došla svého popisu po této stránce písemnické již v abecedním lístkovém seznamu jmenném, dlužno se při pořizování odborného seznamu výtvarného vyhnouti zbytečnému opakování. Jestliže tudíž v hlavním seznamu jmenném knih uvedeni jsou již spisovatelé, kteří výtvarné dílo provázejí souvislým textem, úvahou nebo studií esthetickou, kritickou nebo historickou, nebudou již zvláště odkazováni v katalogu odborném, který má zpravidla obsahovati toliko

§ 93. Odkazy.

autory výtvarníky a jen u děl anonymních též hesla věcná (anonymní).

Pouze názvy sbírek, sborníků a podobných děl grafických musí být obsaženy v každém případě v seznamu výtvarně odborném, i když pro přítomnost souvislých textů literárních pojaty byly do hlavního lístkového seznamu jmenného. Při popisu nových přírůstků dlužno tento poměr, jak jest v obou druhých katalogů zaveden, míti stále na zřeteli, a bude tudíž nutno takováto díla grafická katalogisovati, co se týče textu, do seznamu jmenného, co se týče reprodukováného výtvarného díla samého, do katalogu výtvarného.

Aby na hlavním lístku v seznamu odborném bylo zřejmo, co odkázáno do abecedního seznamu jmenného hlavního a co do katalogu odborného, jest příslušné odkazy různým způsobem podškrtnouti; užije se tu na př. různobarvých inkoustů a různého způsobu podškrtnutí: odkaz do hlavního katalogu knih podškrtně se inkoustem černým a čarou plnou; odkaz do odborného katalogu výtvarnin inkoustem jinobarvým (nejlépe červeným) a čarou přerušovanou. Týmž způsobem vyznačí se i odkazy z katalogu jmenného do odborného katalogu výtvarnin.

Nejčastěji se vyskytující odkazy odborného katalogu výtvarnin jsou odkazy slovní. Týkají se hlavně reproduktorů, redaktorů a vydavatelů. Původcové fotografií, vyjímaje původce fotografií umělecky provedených, se neodkazují, ani když jméno jejich je uvedeno v názvu. Jména reproduktorů, která jsou uvedena toliko v impressu, neodkazují se vůbec (jako se neodkazují u knih obdobně jména tiskařů).

Autoři části literární se ani v katalogu odborném, ani z abecedního katalogu jmenného hlavního do katalogu odborného neodkazují, nýbrž odkazy tyto povedou se toliko z odborného katalogu výtvarnin do abecedního katalogu jmenného hlavního.

Avšak v knihovnách odborných a v těch knihách vědeckých, jež disponují dostatečným počtem pracovníků, jest pamatovati na to, že úplnost odborného katalogu děl výtvarných, zvláště co se týče umění domácího a životního díla jednotlivých jeho tvůrců, by vyžadovala, aby z knižního seznamu jmenného knih i ostatních skupin (§ 4.) odkazování byli do katalogu odborného také ilustrátoři knih, pokud jsou na titulních listech vyjmenováni, bez výjimky a z jednotlivých příloh, ilustrací a obálek, pokud jde o díla umělecky cenná a původce významné (na př. obálky Mánesovy, ilustrace Kašparovy); dále díla umělců řídicích úpravu, pokud tato není jen čistě typografická; konečně původci miniatur, iniciálků a iluminací z děl rukopisných.

6. Popis map.

Díla znázorňující svět a jeho části, oblohu a hvězdy, zemi, její povrch v celku nebo v částkách, nazýváme díly světovídnými, pokud se týče zeměvídny. Jsou to globy, planigloby, mapy a plány. Pro knihovnu při-

§ 94. Mapy. Jejich výměr a postavení v knihovně.

cházejí v úvahu z děl těchto především ona, která přinášejí znázornění dvojrozměrné, a z těchto opět ta, která jsou úpravy knižní nebo skládací.

Poznámka: Knihovny nevyhnou se však ani mapám nástěnným, plastickým, zeměkouřím (globus, globe terrestre) a světokouřím (globy nebeské, sphaera armillaris, globe céleste). Globy jsou vlastně předměty museálními a vyskytají se dosti hojně v knihovnách starých. Bývají čítány též mezi učebně pomůcky, kamž náležejí i mapy nástěnné a plastické, je-li oddělení (školních) učebních pomůcek v dotyčném ústavě zavedeno. Knihovny povedou je především v inventáři mobilí a jenom tam, kde pro hojnost materiálu zeměvídny i světovídného utvoří se pro něj zvláštní katalog odborný, mohou je pro úplnost přehledu také do něho pojmouti (nikdy však do hlavního abecedního seznamu jmenného, viz § 3.).

Knihovny, obsahující mapy jen v menším počtu, mohou popis jejich spojití v jedno s hlavním abecedním seznamem jmenným.

Popis map děje se buď na týchž lístcích jako hlavní abecední lístkový seznam jmenný, jsou-li mapy do něho pojaty, aneb možno použití, zhotovuje-li se pro ně zvláštní katalog odborný, opět lístků menší velikosti (jako u hudebnin a děl výtvarných, 9,5 × 15 cm).

Popis řídí se v zásadě týmiž pravidly jako popis knih. Zvláště jest tomu tak při mapách úpravy knižní, při atlantech, sbírkách map, při mapách vydávaných po svazcích nebo sešitech, často též se souvislým textem doprovodným, s průvodci statisticko-historickými a rejstříky věcnými, s vysvětlivkami a s jinými přílohami, jako seznamem a vysvětlením značek, s mapami vzdáleností, s automobilovými, velopedistickými, turistickými cestami a pod. Při takovýchto mapách úpravy knižní bývá pravidelný titulní list neb aspoň titul obálkový. Jinak, zvláště při jednotlivých listech mapových, ať celkových nebo skládaných, ať nástěnných nebo plastických, názvový list bývá nahrazen pouhým názvem, který se vyskytuje na mapě buď ve zvláštním orámcování neb i bez něho a v tomto případě nejčastěji jakožto nadpis na hořejším okraji neb nad hořejším zarámcováním mapy (čili hořejší nápis), řídceji dole jakožto nadpis spodní (dolejší). V mnohých případech vyskytá se název vytištěn nebo nalepen i na zadní straně mapy, t. řec. zadní nadpis.

O volbě názvu pro popis rozhoduje, který nápis je nejúplnější, a ten vezmeme za název hlavní. Nejsou-li v názvu vytčeny všechny důležité údaje, týkající se původu a provedení mapy, nutno je doplniti. Děje se tak buďto z mapy samé (z podpisů a podobných jiných porůznu se vyskytujících bližších určení) neb i vyšetřením mimo dílo.

Název mnohojazyčný, pokud uvádí pojmenování mapy v různých řečech nepřetržitě (in continuo), opíše se v pořadu užitém na díle, a za hlavní název pokládá se ten, který jest nejobsažnější a zpravidla na místě prvním, po příp. i význačným písmem proveden, nebo — není-li takovýchto znaků — onen, jehož jazyk shoduje se s jazykem legendy mapové. Vyskytují-li se názvy různojazyčné na mapě každý o sobě na jiném místě, určíme hlavní název týmž způsobem jako

§ 95. Popis map. Údaje vnější úpravy. Značka. Knihopisná poznámka.

v případě předešlém, avšak ostatních názvů zpravidla jednotlivě neuvedeme, nýbrž jen úhrnně před knihopisnou poznámkou slovy: Těž s názvem... (francouzským, anglickým, ruským a pod.). Jen v případech, kdy název neb názvy různojazyčně vykazují podstatné rozdíly neb obsahují důležité některé údaje a podrobnosti jiné nežli název hlavní, uvedou se názvy takové návěští: Se souběžným názvem; po příp. Se souběžnými názvy; na místě obecnou částí k tomu určeném.

Údaje vnější úpravy a značka píše se na týchž místech a týmž způsobem jako u knih, jenom že údaje vnější úpravy bude nejčastěji popisujícímu sestavovati z údajů na mapě rozptýlených neb i mimo mapu zjištěných.

Údaje rozsahu a rozdělení vyskytují se u zeměvidných děl knižní úpravy tytéž jako u knih (tedy stránkování, počet svazků, částí a pod.). U map skládacích počítají se kusy neb listy s připojením zkratky pouzdra, v němž mapy neb její části, po příp. map několik jest uloženo. U map nástěnných uvádí se na tomto místě pouze kus: 1 k. (= 1 kus). Není-li mapa skládající se z několika listů podlepena aniž jiným způsobem v celek spojena, nutno poznamenati to tímto způsobem: 1 k. v x l. (= 1 kus v tolika a tolika listech).

Údaje vazby u zeměvidných děl úpravy knižní shodují se s údaji vazby u knih. U map uložených v pouzdru uvede se druh této schránky, po př. materiálu, z něhož je zhotovena. U map nástěnných označí se příslušnou zkratkou jejich úprava: v rámci, ve stůlce (svitku), o holi, s lištami a pod.

Knihopisná poznámka pojme, pokud nejsou již v názvu obsaženy, v pořadu zde číselně naznačeném, tyto údaje:

I. Jméno oddělení (fondu), na př. Bibliotheca Kinskyana. — Knihovna Pavla Jos. Šafaříka.

II. Průmět mapy (projekce). Průmět označuje se pouze v případech zvláště charakteristických, zejména pro dobu starší; rozeznává se pak průmět:

- a) středozemský (centrální čili gnomonický);
- b) obvodozemský (stereografický, perspektivní);
- c) přímočárny (orthografický), zvaný též rovnoběžný (paralelní) nebo pravoúhlý (orthogonální);
- d) mnohostředný (polycentrický), mnohostěnný (polyedrický); jeho druhem je průmět kuželový (konický, ptolemaiovský) a válcový (cylindrický);
- e) průmět Mercatorův (1569) čili mapy s rostoucí šířkou;
- f) trigonometrický (mapy generálních štábů).

III. Rozměr mapy:

1. měřítko a označení poledníku; není-li měřítko na mapě udáno, vypočte se; u map starých, majících cenu již jen historickou a starožitnickou, výpočet, byl-li by spojen s obtížemi, může odpadnouti; zde jest uvésti též měřítko násta vku (viz § 96.), je-li rozdílné; označení poledníku uvádí se jen tehdy, nejsou-li poledníky počítány od Greenwiche (jindy bývají počítány od Ferra, Paříže nebo Pulkova);
2. velikost mapy; udává se v centimetrech, a to nejdříve základní čára, pak spojena znaménkem násobícím výška uvnitř zarámcování, na př. 45 × 24 cm; u planiglobů stačí průměr; není-li zarámování, měří se velikost listu, což se označí zkratkou: vel. l. Je-li několik listů různé velikosti, označí se pouze: růz. vel.

IV. Druh mapy. Rozeznáváme:

- a) plány (měřítko větší než 1 : 20.000), t. j. polohopisné (situační), katastrální (zvané též mapami), stavební a pod.;
- b) mapy místopisné (měřítko větší než 1 : 200.000); jejich druhem jsou:
  1. plány topografické (měřítko 1 : 25.000);
  2. mapy speciální (měřítko 1 : 75.000);
- c) mapy pouhé, které mají měřítko alespoň 1 : 200.000; jejich druhem jsou:
  1. mapy generální (měřítko 1 : 200.000);
  2. mapy přehledné (měřítko 1 : 750.000).

V. Obsah mapy. Rozeznáváme:

- a) mapy zeměpisu mathematického: mapy hvězdářské (mapa hvězdné oblohy, nebes, mapy jednotlivých hvězd);
- b) mapy zeměpisu přírodního čili fyzikálního:
  1. mapy horopisné;
  2. mapy vodopisné včetně s mapami mořskými (hloubky a proudy mořské);
  3. mapy klimatické, meteorologické s mapami magnetickými;
  4. mapy geologické (stratigrafické i petrografické);
  5. mapy flory (botanické) a fauny;
- c) mapy politické, t. j. zeměpisu občanského čili politického:
  1. dějepisné (historické); též mapy bojišť;
  2. zeměpisné (podle administrativního rozdělení povrchu zemského, t. j. států a jednotlivých zemí);
  3. národopisné;

d) statistické:

1. lidnatostní;
2. národnostní;
3. náboženské;
4. stavovské (též politických stran, volební a pod.);
5. národně-hospodářské;

e) mapy dopravní:

1. poštovské;
2. železniční;
3. mapy silnic a cest pro dopravu povoznickou, velocipedovou (motocyklovou) a automobilovou;
4. mapy telegrafické a telefonní (radiotelegrafické a radio-telefonní);
5. námořnické (námořních cest, nautické);
6. aeronautické.

Poznámka: Mapy uvedené pod c. 3, d 1—5 nazývají se též lidopisné (anthropogeografické).

VI. Účel mapy: mapy školní, mapy němé, mapy obchodní, průmyslové, vojenské, lékárnické, lesnické, pozemkové (katastrální plány) a pod.

VII. Tvar, úprava a provedení mapy: mapy plošné (rovinné, rovné) a vypouklé (plastické) — u map plošných dlužno poznamenati, užito-li pro stejné výšky vrstevnic čili isohyps (u map mořských vrstevnic hloubkových čili isobath), a je-li sklon označen čárkováním (mapa šraffovaná, zpravidla jednobarevná, obyčejně černá), či pokládají-li se vrstvy rovné výšky touž barvou, t. j. polojují-li se (mapy několikabarevné); zde se též označí, užívá-li mapa konvenčních značek čili nic (mapa značkováná a neznačkováná); mapy černé a barevné (malované), které pokládají celé plochy nebo jen hranice států — při těchto jest udati počet barev a způsob grafické reprodukce (nejčastějšími druhy reprodukce bývají lithografie, autografie, chromolithografie, metody fotografické, zvláště fototypie a fotolithografie, nověji též světlotisk, heliogravura a manul); mapy obrázkové, kde vykresleny charakteristické obrysy hor, význačné budovy (zvláště v plánech), vyobrazení příznačných zvířat (na mapách kožišnických) a pod.

VIII. Původ a bližší okolnosti zhotovení a vydání mapy; sem náleží všechny nutné doplňky názvu, týkající se autorů, doby, kdy mapa nakreslena a kdy vydána, podrobnosti týkající se zhotovení a provedení, počet vydání a pod., prameny, z nichž popisné údaje mimo mapu čerpány atd.

IX. Variá; všeliké ostatní poznámky uznané za nutné a vhodné (na př. převrácení světových stran, jak tomu bývá u map starých, označení barev národních a státních, vlajek válečných a obchodních na

mapách námořnických, označení heraldických znaků, seznam konvenčních značek, stupnice výšek, pokud jest vyjádřena jen číselně nebo barvami, označení velikosti osad a měst podle typů, jimiž je uvedeno jejich jméno, barvy povrchu nebo plochy státu a hranic s označením, na kterém místě okraje nebo zarámování se poznámky tyto vyskytují a pod.).

Původcem mapy jest její navrhovatel, t. j. prvý zakreslovatel. Není-li znám a nemůže-li býti vyšetřen, nastupuje na jeho místo kreslič mapy. Je-li autorů více nežli tři, platí mapa za anonymní, stejně jako kdyby nebyl znám nikdo z účastníků na jejím vzniku a provedení.

Hesle m listku hlavního čili heslem hlavním jest jméno autorovo, je-li autorů do tří, jméno autora prvního (na prvním místě uvedeného), po příp. onoho, jenž jest v názvu označen za autora hlavního. O volbě hesla anonymního rozhoduje okolnost, je-li seznam map společný s abecedním listkovým seznamem jmenným či tvoří-li zvláštní katalog odborný map. V prvním případě musí se heslo hlavní řídití pravidly platícími o anonymním hesle publikací knižních. (Viz §§ 51.—55.) Bude jím tudíž prvé jméno podstatné prvým pádem v názvu se vyskytující nebo — není-li takového — prvé slovo vůbec. Poněvadž takovéto heslo anonymní jest ve většině případů označením druhu (mapa, plán, carte, Landkarte, Map a pod.), nemělo by ve zvláštním odborném katalogu pouze mapám věnovaném smyslu ani účelu, kdežto naopak v seznamu jednotném přispějí takováto hesla aspoň zhruba k soustředění a tudíž i k snazšímu vyhledání materiálu mapového. V katalogu odborném (odděleném) jest voliti z názvu heslo věcné, vystihující obsah mapy, a kdyby tohoto bližšího určení v názvu nebylo, si je vytvořiti, na př. Podrobná mapa Vysokých Tater bude míti heslo pro hlavní abecední seznam jmenný: Mapa, Podrobná, pro katalog odborný: Tetry, Vysoké; Stát československý v prvním případě heslo: Stát, ve druhém: Československo.

Změny, vyskytující se u zeměvidných děl, několikavazkových v kterékoli části názvu v širším slova smyslu, vytknou se týmž způsobem jako při popise knih v oddělení uvedeném návštějí Pokračování:

Názvy zvláštní: vyskytující se u map vydaných souborně, uvedou se v oddělení Obsahuje; vyjímaje atlanty mající své obsahy a rejstříky, pokud obsah jejich není zvláště vytčen na listě titulním, nebo i v tomto případě, je-li však příliš obsírný a svou všeobecností spadá do výpustek pravidelných. Sem náleží také všechny doplňky a přídatky, přílohy textové, historické, topografické, statistické a j. i mapové, jakož i mapy vedlejší, nástavky, vložky a náložky (průsvitné listy se jmény k mapám ným).

Odkazy dějí se především z důležitých údajů názvu, z oddílů Pokračování: a Obsahuje.

Odkazují se jména spoluautorů, není-li autorů více nežli tři, jméno kresliče, vydavatele, opravce a úpravce; jméno rytce nebo reproduktora

§ 96.
Autorství
a anonymní.
Heslo.
Změny.
Obsah.
Odkazy.

vůbec odkazuje se však jen tehdy, nedostává-li se údajů o původci ani o kresliči. Odkazují se též jména cestovatelů a hlavních vůdců vědecké výpravy, jejímž výsledkem jest mapa. U anonym odkáží se i hesla vzata z podtitulů nebo z názvů souběžných.

V katalogu odborném, i když udán jest autor, odkáže se na něho věcné heslo mapy. Stejnou způsobu, uzná-li se toho praktická potřeba (na př. nemá-li knihovna seznamu věcného), možno užít i tam, kde jsou mapy pojaty do hlavního abecedního seznamu jmenného. Rovněž pojmu se do katalogu odborného díla zeměvidná, jež z jakýchkoli příčin a hlavně z té, že u nich převažuje text, byla pojata do hlavního abecedního seznamu jmenného knih. V případě tomto zhotoví se hlavní titulní kopie dvojmo, třeba druhá na lístku rozměrů určených pro katalog odborný, a doplní se pro katalog odborný potřebnými odkazy, jichž jmenný katalog knih mohl postrádati. Vyskytl-li by se případ zvláštní pozornosti hodný, že by pro důležitost obsahu vidělo se odkázati textovou část díla zeměvidného do obecného abecedního seznamu jmenného, učiní se tak zhotovením duplikátu příslušného lístku ať hlavního, ať odkazového v rozměrech pro obecný seznam jmenný určených. Pořízení takovýchto odkazů označí se na hlavním lístku podškrtnutím, při němž se užije černého nebo červeného inkoustu a čar plných nebo přerušovaných, obdobně, jak určeno jest v části o popise děl výtvarných (srv. § 93.).

§ 97. Popis globů a astronomických přístrojů.

Pojmu-li se do odborného katalogu map pro úplnost i globy, po př. v knihovně se vyskytující přístroje zeměpisu mathematického, shrnou se u anonym hlavní lístky a u děl původců známých lístky odkazové pro soupis předmětů těchto pořízené za příčinou přehledu pod věcná hesla: Zeměkoule, Světokoule, po př. pod jméno dotyčného astronomického přístroje (jako: Tellurium, Lunarium, Planetarium a pod.).

U globů vezmeme za základ popisu název, jak jej samy uvádějí (obvyčejně v rámci). Není-li názvu takového, sestrojíme název v úředním jazyku katalogu z údajů buď rozptýlených na globu samém nebo jinak po ruce jsoucích a vyšetřených. U globů, jejichž autor jest znám, odkážeme i heslo obecně věcné (Zeměkoule, Světokoule) i anonymní heslo z názvu čerpané na jméno autorovo. U děl anonymních anonymní heslo názvové odkážeme na obecné heslo věcné, na př. *Facies, Universi orbis na: Zeměkoule.*

U globů v údajích vnější úpravy označíme na místě údajů stránkovacích 1 k. (= 1 kus), na místě impressa místo, kde byl globus zhotoven, či nákladem, vydáním nebo provedením, kterého roku, pokud ovšem údaje tyto jsou známy nebo mohou býti vyšetřeny. Na místě pro vazbu vytkneme látku, z níž globus zhotoven, a způsob podstavce. Na místo značky přijde číslo inventární, místo formátu zůstane nevyplněno, protože velikost globu udává se v knihopisné poznámce.

V knihopisné poznámce označíme:

1. provenienci globu (z jakého jest oddělení neb fondu);

2. rozměry, jež vytkneme jednak celkovou výškou, jednak průměrem koule a výškou jejího podstavce;

3. armaturu, existenci a materiál zvířetníku čili svoru (zodiaku, astrolabia) a kvadrantu, hodinových a jiných otáčecích přístrojů a kruhů, po př. označení ekliptiky, vždy však sklon osy globové;

4. detaily provedení (je-li globus malován, je-li světokoule prolamovaná, figurální, jde-li o práci tepanou a pod.).

Přístroje astronomické popisují se stručně způsobem museálním, t. j. označením svého druhu, po př. původců a roku výroby.

7. Řadění.

Veliké důležitosti jest řadění v abecedním seznamu jmenném, ať lístkovém nebo svazkovém, poněvadž na něm závisí spolehlivé zjištění díla v knihovně. Řadění musí tudíž býti správné, přesné, přehledné a důsledné.

§ 98. Řadění. Jeho význam a druhy.

Návod k v n ě j š í m u zařazení abecedního jmenného seznamu lístkového i svazkového nezapadá do rámce instrukce popisné. V n i t ř n í zařazení záleží v přesném provedení přijaté soustavy řadicí, která založena jest buďto na abecedě mezinárodní (internacionální) nebo na abecedě domácí, české.

A b e c e d a m e z i n á r o d n í uznává toliko základní písmeny abecedy původem latinské v pořadu:

a b c d e f g h i j k l m n o p q r s t u v w x y z.

Některé seznamy i z této řady spojují ještě písmeny: *i a j, u a v.*

Na rozlišení písmen znaménky rozeznávacími (diakritickými), ať umístěna jsou dole nebo nahoře, — tečkami, čárkami, háčky, klíčkami a kroužky, přízvuky a znaménky délek (kvantity), přídechy (spirity), odsuvníky (apostrofy), cedillami, písmenami proškrtávanými — při základním řadění se nehledí, rovněž tak nedbá se jerů, pokud je zavedena transkripční pravidla eventuálně do hesla připouštějí*), a různé výslovnosti, ani když podmíněna je spřežkami písmen.

Budou tudíž zařaděny na př.:

pod a: 'a, 'a, ä, á, ä, ä, à, ā, â, ä, ä, ä, ä, ä, ä, ä, ä;

c: č, č, ç, ç, č, č, ch;

d: d', d', đ, đ, đ, đ;

e: 'e, 'e, ë, é, ë, è, ē, ê, ë, ë, e, e, ë, e;

*) Řadění jerů až za posledními písmenami abecedy nedoporučuje se z důvodů praktických, znesnadňujíc hledání. Na př. Българъ přišlo by až za Blyers, ač je přirozenější hledat heslo ve skupině Blg-.

f: f ;
 g: ĝ, ġ;
 h: h, ħ;
 i: í, î, ï, ï, ï, ï, ï;
 k: k;
 l: ĺ, Ļ, Ľ, Ŀ, ł, ʟ, ʟ, ʟ;
 m: m;
 n: ñ, ñ, ñ;
 o: 'o, 'o, ő, ó, ő, ő, ō, ô, ö, ő, ø, q, õ;
 r: r, r̄, r̄, r̄, r̄, r̄, r̄, r̄;
 s: s, š, š, š, š, š;
 t: t, t̄, t̄, t̄, t̄;
 u: ú, ū, û, û, û, ü, ú, u, u;
 y: ŷ, ý, ý;
 z: ź, ź, ź, ź.

Nerozhoduje tudíž dále, zda na př. písmena *g* vyslovuje se jako *g* nebo *j* nebo *v* nebo *h* nebo *dž* nebo *ž*; zda písmeno *j* vyslovuje se jako *j* nebo *i* nebo *ch* nebo *ž* a pod.; u sprážek, zda se na př. *ch* vyslovuje jako *ch* nebo *c-h* nebo *č* nebo *k* nebo *kh*, zda se *ss* vyslovuje jako *s* nebo *š*, *sz* jako *š* nebo *s* a pod.

Heslo nerozeznává dále různých typů písmen, na př. *a*, *α*, *α*; kdyby se ve slovech, která mají přijít do hesla vyskytovaly grafické značky na př. fonetické, etymologické nebo transkripční značky autorem individuálně zvolené, nutno je nahraditi ekvivalenty podle přijatých soustav transkripčních (o = o, ə = ə, n = n [před hrdelnicí], f = š, p = th atd.).

Knihovny, jejichž poklad knižní záleží buď výhradně nebo převážnou většinou z knih českých (pojímaje v to veškerá nářečí, podřečí a různorečí česká), přidrží se *a b e c e d y č e s k é* v základním pořadu:
a b c č d e f g h ch i j k l m n o p q r s š t u v w x y z ž.

Rozdílu mezi hláskami měkkými a tvrdými (*d — d̄, n — ñ, t — t̄, l — l̄, r — r̄*), hláskami různých délek (*a — á, e — é, i — í, l — ĺ, o — ó — ő, r — r̄, u — ú — ū, y — ý*), hláskou *a — ä, e a ě* se nečiní, rovněž tak nerozlišují se hlásky jednotlivých nářečí, podřečí a různorečí českých, rozrůzněné všelikými fonetickými značkami, aniž v jinojazyčných spisech se vyskytující hlásky se znaménky diakritickými a znaménka délek (na př. polské a srbochorvatské *ć* řadí se pod *c*, rumunské *ș* a *ț* pod *s* a *t*, esperantské *ŝ* pod *s*, afgánské *ž* pod *ž*).

V starších knihovnách, kde katalogy jsou již v určité soustavě řadicí zavedeny, a kde by bylo nákladné i vyžadovalo by mnoho času pořad ten měniti, ponechá se soustava zavedená. Tak na př. v seznamech některých knihoven zavedeny jsou sice písmeny *č, š* a *ž* (neřaděné pod *c, s, z*), avšak také *ř* (neřaděné pod *r*), kterého v moderních slovnících se již

nedbá, kdežto *ch* zařaděno jest pod *c* a často též nebývá rozlišováno *i* a *j*, *u* a *v*, což se z důvodů praktických nedoporučuje. Opravy ve směru unifikace lze v takovýchto případech podniknouti jen tehdy, kdy ukáže se nutnost katalog přepsati (na př. když je vyplněn, příliš opotřebován nebo jinak značně poškozen).

Při volbě soustavy buďto mezinárodní nebo národní dlužno přihlédnouti k povaze knihovny, a to jak se stanoviska obsaženého materiálu, tak se zřetelem k uživatelům. Poslední moment, který spočívá na zvyklosti, přikloní rozhodnutí ve většině případů k abecedě národní, české.

Je-li však v knihovně obsaženo příliš mnoho děl cizojazyčných nebo dokonce většina, jest radno přikloniti se k abecedě mezinárodní.

Při hesle *s t e j n é m* nastoupí nutnost podřaďování v hesle samém. Stejný heslový jmenovatel, ať jde o heslo jmenné nebo anonymní, rozliší se heslovým určovatelem; je-li i heslový určovatel týž, rozliší se heslovým doplňkem.

Šlechtická jména maďarská, u nichž bylo nutno použití inverse pro šlechtický přídomek, rodné jméno předcházející, řadí se v rozsahu téhož heslového jmenovatele se zřením na tento přídomek a teprve v dalším podřaďování podle jména osobního, na př. Vigyázó Arpád gróf Bojari, Vigyázó Sándor gróf Bojari přijdou až za všemi Vigyázó, jež toho přídomku nemají.

S příjmením dvojitým zacházíme jako s celkem, i řadíme je za všechna příjmení jednoduchá téhož heslového jmenovatele, a to až za ona, jež jsou rozrůzněna heslovým určovatelem z přídomků šlechtických; na př. Š t ě r b a - B ö h m, Jan Stanislav přijde netoliko až za všechny šterby s jakýmkoli jménem osobním (křestním, predejméním), nýbrž i za šterbu ze šterbic, Petra.

V podřaďování hesel o stejných základních písmenách latinské abecedy řadí se hlásky krátké, ať krátkost nevyznačena či vyznačena (o — ő), před dlouhými, a to ať délka označena čárkou šikmou kteréhokoli směru (é — è), vodorovnou (ē), vlnitou (označující dvojvrcholý přízvuk: ě), stříškou (ê) nebo i kroužkem (û, ʟ), obě krátké i dlouhé, ať s přídechem (mírným, drsným, 'ainem) nebo bez něho.

Po nich přicházejí samohlásky označené čárkami, pak háčky nebo stříškami (ś — š — ŝ), po nich samohlásky s trémami (ë na př. v: aër, poësie) a přehlásky označené dvojbody (ä), dvojčárkami (á), kroužky nahoře nebo dole (â, a), nebo přeškrtnutím (ǻ); následují cédilly (ç), znaménka nosovosti, dolní (ạ, ẹ) i horní (ã), souhlásky s vlnitou čárkou změkčovací (ñ), pak proškrtávané (ł), načež přicházejí hlásky označené tečkami dole, pak nahoře, pak po straně, podle počtu teček, potom obdobné hlásky označené čárkami vodorovnými (pokud neznačí pouhou délku), pak tyto čárky spojené ještě s jiným diakritickým znaménkem (ž), konečně polohlásky označené polokroužkem nahoře, pak dole, a to

§ 99
 Podřadění.

dříve označené polokroužkem otevřeným nahoru, pak dolů (ĭ, i), a souhlásky rozlišené dole polokroužkem nahoru otevřeným (ĥ). Přistupují ještě hlásky vysunuté nad základní linku a jery (pokud jsou do hesel přípustny). Na př. Veda — Vēda — Věda; Rad — Rad (t. j. das Rad, výslovnost: á) — Rad' — řad' — Rád — Řád; Smrti — Smrti; — Smrtí; Ĥadar — Ĥadar.

Při hesle t o t o ž n é m nastupuje pořadování podle obsahu a názvu.

Při hesle t o t o ž n é m totožného autora je řadění toto:

1. Spisy sebrané (soubory): a) původní, b) jejich překlad;
2. Spisy vybrané (výbory, ukázky, anthologie, chrestomathie, korespondence): a) původní, b) jejich překlad;
3. Soubory autorových překladů z jiných řečí;
4. Spisy jednotlivé: a) původní, b) jejich překlady;
5. Odkazové lístky z činnosti vydavatelské, překladatelské, redaktorské, z předmluv, doslovů a poznámek. (Mezi sebou řaděny jsou tyto odkazové lístky podle hesel, na něž se odkazuje.)
6. Miscellanea, jako sentence, citáty, úryvky, jednotlivé výroky, katechismy sestavené z myšlenek autorových, výtahy a pod.

Další řadění ve skupinách těchto děje se u děl původních podle prvního slova názvu, na př. „Jak táhla mračna“ řadí se pod „Jak“, „Co život dal“ pod „Co“, „Zde by měly kvést růže...“ pod „Zde“, u překladů podle jmen autorů, a jde-li o překlady děl anonymních nebo pod souborný titul shrnutých, podle jich názvu.

Při názvu totožném řadí se podle pořadového čísla vydání a podle vřočení, u děl bez letopočtu podle doby vřočení přibližně neb aspoň povšechně stoletím určené. Jde-li při úplné totožnosti názvu v širším slova smyslu přece podle jistých znaků vnitřních, jež budou zpravidla vytčeny v knihopisné poznámce, o jiné vydání, nikoliv o duplikát, pořadují se takovéto výtisky mezi sebou podle pořadového čísla knihovní značky (signatury). Stejně se děje ovšem i s tiskovými dvojníky a s ponechanými duplikáty. Ve skupině 4. řadí se překlady spisů původních za každý jednotlivý spis původní. Je-li spis původní přeložen do několika jazyků, děje se další pořadění překladů v knihovně obsažených abecedně podle pojmenování jazyků, do nichž je spis původní přeložen (na př. angličtina, francouzština, italština, němčina, norština, polština, rumunština, ruština, slovinština, španělština a pod.).

Před hesly příliš obširnými jako Biblia, Testamentum Novum, Testamentum Vetus, Avesta, Vědy, Cicero, Komenský, Vrchlický, Hugo, Goethe a pod. předesílá se tabulka jejich speciálního rozdělení.

O p r a v o p i s e h e s e l platí pravidla uvedená v §§ 40., 42., 51. V první řadě záleží knihovně na užívání pravopisu v tom kterém jazyce ustáleného, aby se předešlo častým změnám. Jest tudíž voliti pro každý jazyk pravopisná pravidla obecně uznaná a autoritami vědeckými schvá-

lená. Říditi jest se při tom díly, jež navrhne knihovník, který jest odborným znalcem dotyčného jazyka. Kde pravopis není ještě docela ustálen, užijeme toho, který jest nejnovější, ale též se nejčastěji vyskytá. Pro jazyk český platna jsou „Pravidla hledící k českému pravopisu a tvarosloví s abecedním seznamem slov a tvarů. Přehlednuté vydání větší. [Třetí vydání Gebauerovo.] Praha 1904.“*) Všechny odchylky v pravopise spojí se navzájem odkazy klíčovými.

D O S L O V.

Poněvadž nejen v pravopise a řadění, nýbrž i v jiných otázkách katalogisace vůbec mohou se vyskytnouti při živém a mnohotvárném organismu, jímž jest jazyk a písemnictví, kniha a druhy duševní tvorby jí příbuzné, případy vždy nové a nové, nepředvídané, nutno ctíti zásadu, že případy takové řešiti je vždy v duchu zásad hlavních, vytčených instrukcí. Rozhodnutí o jednotlivostech této takorčka nekonečné kasuistiky budiž zůstaveno rozhledu, zkušenosti a logické úvaze odborně školeného knihovníka.

*) Vydání toto uznala III. tř. České Akademie za směrodatné.

D O D A T E K.

Popis drobných spisů.

§ 1. Drobné spisy. Jejich výměr a postavení v knihovně.

Drobnými spisy rozumíme ony tisky, které buď:

1. nemají formy knižní — jako jednotlivé listy, návěští, plakáty, divadelní a koncertní cedule, vyhlášky, prospekty, kancelářské a úřední formuláře, provolání, oznámky (oznámení narozenin, promoční, svatební, úmrtní, slavnostní, jubilejní), modlitby a modlitbičky (pokud nenáleží mezi obrázky), kázání, lidové a jarmareční písně a popěvky, volební listiny a legitimace, pozvánky, navštívenky a pod., — též tisky, které formy knižní pozbyly, jako na př. výstřižky;

buď jsou:

2. útvaru sice knižního, avšak jednak:

a) rozsahu jen nepatrného — jako jednotlivá oslavná báseň; leták, pamflet, agitační a reklamní zprávy; divadelní a koncertní programy opatřené souvislým textem nebo rozbořem — pokud nenabývají mimo úpravu knižní také knižní povahy; jednak:

b) rozsahu poměrně většího, nemají však vlastního obsahu literárního — jako stanovy spolkové; jízdní řády a výtahy z nich; výroční účetní zprávy a rozvahy; výroční zprávy spolků a ústavů (mimo zprávy školní a spisy vysokoškolské, které mají svá oddělení zvláštní); instrukce administrativní, hospodářské, služební (dopravní, strážní, četnické, hasičské a pod.), pokud nejsou opatřeny souvislým textem nebo nejsou publikací úředně dokumentární.*)

Jest s prospěchem, aby tisky tohoto druhu, pokud pro kulturní a statistickou důležitost uznány jsou za hodny uschování, tvořily v knihovně oddělení zvláštní. Stavějí se sice v některých knihovnách mezi ostatní knižní materiál, buďto jsouce svazovány do větších sborníků a jakožto přírůžky pojímány do abecedního seznamu jmenného, nebo ukládány do

*) Na př. „Jízdní řád železniční, poštovní a paroplavební republiky československé s důležitějšími železničními spoji sousedních států a cestovními spoji s ostatní cizinou. Vydalo min. pošt a telegrafů za účasti ministerstva železnic v Praze.“

krabic, kartonů, map a podobných schrán a udržovány v patrnosti zápisem do kontrolních knih a soupisem po způsobu inventárním pro každou jednotlivou schránku, která pod svou značkou stavěna mezi ostatní knihy.

Lépe však jest vyhraditi těmto spisům oddělení své a poříditi pro ně také zvláštní seznam, již proto, že katalogisace jmenná se k jejich povaze nehodí. S prospěchem pro praktické užívání jest v tomto případě jen katalogisace věcná. Proto není na místě katalogisaci jejich směřovati s katalogisací jmennou a lístky, třeba voleny byly pro drobné spisy téhož formátu jako pro knihy, zařadovati do hlavního abecedního seznamu jmenného.

Na roveň drobným spisům jest klásti jednotlivá čísla časopisů a novin, neobsažených v knihovně jako celek, nýbrž zastoupených sporadickými čísly toliko pro určitý článek, na př. o československé republice, o jejím prvním prezidentovi, o hlavním městě Praze, o knihovně, o českém písemnictví a umění, neb o jednotlivých osobnostech a událostech a pod. Sem patří také oklepky, kartáčové otisky, vývěsky a pod. I takovéto články a tisky jest pro účelnost katalogisovati věcně.

P o z n á m k a: Konfiskovaná čísla novin a časopisů uschovávají se v úředním archivu a vedou se o nich záznamy zvláštní. Na hlavní titulní kopii označují se konfiskace v knihopisné poznámce.

Popis drobných spisů děje se buď na lístcích stejné velikosti a stejné úpravy jako popis knih, avšak na lístcích dvojitých, po př. i nekolikalistových a linkovaných. Možno však s prospěchem použití dvojitých lístků menších rozměrů, na př. 12×16 cm. Na první straně v pravo (nad tlustou horizontálou) na místě určeném pro značku píše se číslo oddělení a číslo fasciklu, do něhož jest drobný spis pojat, na př. 58 fasc. 777. Formát nahoře se neuvádí, poněvadž bývá v témž fasciklu několikery. Proto pořizují-li se pro seznam drobných spisů lístky zvláštních rozměrů shora naznačených, nevede se v pražské úpravě pravá tečkovaná kolmice nad horizontálu. Ze značky možno číslo oddělení a výraz označující společný svazek spisů (fasc.) předtisknouti a pro pořadové číslo jeho rastrovati krátkou tečkovanou čárku.

Zvolené heslo fasciklu vpisuje se na obvyklé místo v levo (nad horizontálou), počínaje těsně u okraje a písmem význačným.

V prostoru vymezené v pražské úpravě levým okrajem a levou tečkovanou kolmicí uvádějí se pořadová čísla jednotlivých drobných spisů v témž fasciklu, a možno i zde předtisknouti nahoře zkratku č. (= číslo). Opis titulu děje se na rastrovaných čarách, začíná se těsně u levého okraje (u levé kolmice) a píše se nepřetržitě s použitím předepsaných nebo dovolených, srozumitelnosti neporušujících zkratek, načež opět nepřetržitě následuje označení místa, nakladatele neb tiskaře, roku a formátu. Číslo řadové udržuje přehlednost, které dlužno dbáti při rozvržení opisu na několik linek. Každý jednotlivý spis začíná vždy novou řádku, na niž také (před levou kolmicí) napsáno jest číslo řadové.

§ 2. Popis drobných spisů.

Poněvadž při opisu názvu jde o přehlednost, vyznačíme ono slovo, které by při katalogisaci jmenné bylo heslem anonyma, písmem význačnějším (větším, stínovanějším) nežli ostatní text opisovaného názvu. Jde-li o drobný spis, který má svého původce, uvedeme jméno původcovo pořadem obvyklým v hesle jmenném před opisem titulu, oddělice je od názvu dvojtečkou. Aby však vynikl i obsah drobného spisu a jeho vztah ke zvolenému věcnému heslu fasciklu, podškrtneme v názvu slovo nebo slova označující obsah, podnět nebo jiný rozlišující údaj spisku.

Pro použitelnost seznamu drobných spisů jest největší důležitosti volba věcného hesla. Heslo toto kladě se vždy v úředním jazyku, v němž jest katalog pořízen.

Je-li heslem věcným jméno osobní, řídí se obecnými pravidly hesel jmenných.

Aby se dosáhlo správnosti volby, dlužno při zakládání seznamu drobných spisů bedlivě projíti a uspořádati veškerý sem spadající materiál a voliti pro svazky spisů (fascikly) věcná hesla výrazná a pro obsah spisu zvláště příznačná a výstižná, pod něž lze mnoho stejné látky shrnouti.

Pokračuje-li se v seznamu založeném, dlužno vždy přihlížeti k heslům již zvoleným, jejichž seznam vésti se doporučuje, a pro drobné spisy spadající pod nějaký pojem nový, posud v seznamu se nevyskytující, heslo velmi opatrně voliti, aby mělo vlastnosti shora požadované.

Bude přesně stanoviti katégorie pojmu, do níž věc náleží, ať jsou to pojmy srostité (konkrétní), nebo odtažité (abstraktní), jména obecná (k nimž patří i dějinně význačné letopočty, na př. tisícdevětsetosmnáct a pod., s heslovým doplňkem: — rok) nebo vlastní (osobní a místní). U spolků, závodů, ústavů a pod. nepřijde do heslového jmenovatele pojmenování druhu tiskopisu (na př. Stanovy; Řád Jednací; Zpráva účetní a pod.), nýbrž jméno spolku, a druh spisu uvede se v heslovém doplňku. Do doplňku, a to na prvé místo, přijde též sídlo spolku, ústavu neb závodu; je-li sídlo toto uvedeno v názvu, vyznačí se v heslovém doplňku prostě, není-li uvedeno, uvede se v hranaté závorce, na př.

Z á l o ž n a, O b ě a n s k á — Karlín — zpráva výroční;

M á j, Spolek českých spisovatelů belletristů — [Praha] — stanovy.

Opisy názvu drobných spisů pod týmž heslem postavených a v týž fascikl pojatých řadí se tím způsobem, že při pořizování lístku uvedeme nejdříve tisky bez vrocení, ale teprve tehdy, nemohlo-li býti ani přibližně vyšetřeno, abecedně podle hesel jmenných, v názvu význačným písmem vytčených (viz § předcházející). Za nimi následují ostatní tisky podle letopočtů. Při dalších přípisech nutno ovšem bez ohledu na vrocení přepisovati drobné spisy za sebou postupem, v jakém se do knihovny dostávají, aby nebylo nutno ani měniti řadová čísla, ani ponechávati do předu volná místa a zaváděti čísla přeskakovací.

Bylo-li potřebí název teprve sestrojiti, činíme tak způsobem co nej-

stručnějším a pro obsah případným, načež řadíme takovýto dělaný název týmž způsobem jako název daný.

Odkazy dějí se jen zřídka, kdy toho nutně vyžaduje spojitost hesla hlavního, vyjádřeného jazykem úředním, s věcným heslem jinojazyčného drobného spisu. Budou to odkazy klíčové a ponejvíce jména místní a osob právních, různící se ve dvou neb i v několika jazycích. Na př. Třetí-Wetterstein; Hrušov-Majtényfalva; Ovocnický spolek pro království české — Obstbaumverein für das Königreich Böhmen. Jméno spisovatele drobného spisu, aby se v seznamu jich nemísil princip jmenný (nominální) s věcným (reálním) a přece se udržela patrnost i těchto jmen, doporučuje se uvésti ve zvláštním rejstříku, k seznamu připojeném. Rejstřík obsáhne jména spisovatelů a při každém heslo věcné, pod nímž lze práci jeho v seznamu najíti. V případech zvláště pozoruhodných učiní se odkaz do abecedního lístkového seznamu jmenného. V případech, které volají po takovémto odkazu a pohybují se na samé hranici spisů drobných a knih, učiní se však lépe, zařadí-li se vůbec do skupiny knižní.

V knihách kontrolních nebo — kde místo knih kontrolních jsou vedeny seznamy místní nebo jen inventární — v seznamech těchto, dějí se záznamy drobných spisů podle fasciklů týmž způsobem jako u knihovního materiálu ostatního, a počet drobných spisů ve fasciklu obsažených zapisuje se týmž způsobem jako svazky u knižních děl pokračujících.

Pro řadění hesel věcných platí táž pravidla jako pro hesla jmenná. Roztřídění pojmové jako v katalogích soustavně reálných bylo by pro praktickou potřebu hledání příliš složité.

U K A Z A T E L.

Arabské číslice značí čísla paragrafů.

Jednotlivá hesla ukazatele, pokud není jinak uvedeno, týkají se části obecné a popisu knih.

Z k r a t k y:

dis. = dissertace,
d. v. = díla výtvarná,
hud. = hudebniny,
m. = mapy,

ř. = řadění,
dod. = dodatek (o popise spisů drobných),
v.-š. s. = vysokoškolské spisy.

Abeceda česká ř. 98.
— mezinárodní ř. 98.
Abbreviatury v. Zkratky.
Adligát, adligáty v. Přívazek, přívazky.
Adopce 48.
Alba známek poštovních d. v. 89, v. též
Známky poštovní.
Anagramy 46, 51.
Anonyma 2, 51, 72.
Anonymita dis. 78.
— d. v. 91.
— hud. 86, 87.
— m. 96.
Anonymus 39.
Anthologie ř. 99.
Architektura budovy d. v. 89.
—, její modely v. Modely.
Arcibiskupové 40, 45.
Armatúra m. 97.
Arranžér v. Úpravce.
Astrolabium m. 97.
Atlanty m. 95, 96.
Autografy 3, 59, d. v. 89, hud. 84.
Autor 39.
— dis. 77, 78.
— d. v. 90, 91.
— hud. 87.
— m. 95, 96.
— úvodních a doprovodných statí d. v. 89.
— textu d. v. 93.
— v. i Původce, Skladatel, Spisovatel.

Barvy národní a státní m. 95.
Bas číslovaný hud. 87.
Básně oslavné jednotlivé dod. 1.
Bibliografie 39.
Biskupové 40, 45.
Breve 39.
Bully 39.
Cantus firmus hud. 87.
Cedule divadelní a koncertní dod. 1.
Cestovatelé m. 96.
Cesty automobilové, velopedistické, turistické 95.
Cimelie v. Kimelie.
Citáty 13 pozn., ř. 99.
Clichés d. v. 89.
Copyright hud. 88.
— v. Výhrady.
Curriculum vitae v. Životopisy dis.
Cvičení technická hud. 87.
Cyrillice v. Kyrillice.
Časopisy, jednotlivá jejich čísla dod. 1.
Čísla evidenční d. v. 92.
— heslovým jmenovatelem 52.
— inventární 10, 66, d. v. 92, m. 97.
— jednotlivá časopisy v. Časopisy.
— opusová hud. 86.
— pořadová dod. 2.
— přeskakovací dod. 3.
— řadová vydání 23.

Číslice arabské 29, 34.
— hebrejské 29.
— řecké 29.
— římské 29, 34.
— sanskrtské 29.
Číslování vnitřní v.-š. s. 83.
Čítanky školní 39.

Datování hud. 88.
Defekty díla v. P.
Dekrety 39.
Desky pamětní d. v. 89.
— ryté d. v. 89.
Dešifrátor číslovaného basu hud. 87.
Diapositivy d. v. 89.
Díla grafická 3, v. též Grafika.
— hromadná 2.
— mnohosvazková hud. 85.
— několikavazková 15.
— neukončená 68.
— neúplná 58, 68.
— pokračující 15, 68, hud. 85.
— pseudonymní 46, 51.
— ročníková hud. 85.
— sešitová, jejich vrocení 35.
— sešitová hud. 85.
— souborná 2, 61, 68, hud. 88.
— společná 51.
— světovidná m. 94, v. též Mapy.
— výtvarná 89—93.
— výtvarná, jejich výměr a postavení v knihovně 89.
— výtvarná plastická 3.
— zeměvidná m. 94, v. též Mapy.

Disserent dis. 78.
Dissertace 76—80.
Dokončitel díla 72.
Dopisovatel 72.
Doplnitel 39.
Doplňk heslový 14.
— hesla anonymního 55.
— hesla jmenného 45.
— hesla, řadění podle něho 99.
— hesla v.-š. s. 82.
— názvový 13.
— názvu d. v. 92.
— podnázvu 22.
— v přepisu 27.
Doporučení 13.
Dovolení 13.
Druhy fotografie d. v. 92.
— map 95.
— reprodukce hud. 88, v. též Reprodukce (d. v., m.).
— sklady hud. 86.
— slovesný 22.
— spisu drobného dod. 3.
— tiskopisu 58.

— vysoké školy v.-š. s. 83.
Duplikáty 15, 59, ř. 99.
Dvojník tiskový 13, ř. 99.

Encykliky 39.
Éry (vročení) 34.
Etiketa v.-š. s. 81.
Evangelisté 39.
Exlibris 58, d. v. 92.
Explicit 11, 23.

Facsimilia d. v. 89.
Fantasie hud. 87.
Fascikl dod. 2, 3.
Filmy d. v. 89.
Firmy nakladatelské 33.
Fond knihovní 58, m. 95.
Formát 10, 57, d. v. 92, dod. 2.
— fotografií d. v. 92.
— globu m. 97.
— hud. 88.
— neobvyklý 57.
— příčný 57.
Formuláře dod. 1.
Formule zvací dis. 77.
Formulka heslovým jmenovatelem 52.
Fotografie d. v. 89, d. v. 92.
Fraktura 21.
Fresky d. v. 89.

Gemmy v. Kameje.
Glagolice 21.
Globy 3, m. 94, 97.
Glossy 58.
Gobeliny d. v. 89.
Grafika d. v. 89.
— mechanická d. v. 92.
— reprodukční d. v. 92.
— ruční d. v. 92.
— volná d. v. 92.

Harmonisátor hud. 87.
Heslo (v obecném slova smyslu) 13.
— (v katalogisaci) 10, 37; jeho části 14, jeho pravopis 40, 42, 51, 100, v. též Pravopis.
— anonymní 10, 51, 52, 53, 54, 55.
— děl výt. d. v. 91.
— dis. 77.
— hlavní 10, 12.
— hud. 87.
— jmenné 10, 38, dod. 3.
— m. 96.
— nástupné 71, 72.
— nesprávné 74.
— odkazu 71.
— spisů drobných dod. 3.
— stejné ř. 99.

Heslo totožné ř. 99.
 — v užším slova smyslu 14.
 — vedlejší 10, 12.
 — věcné m. 96, dod. 3.
 — v.-š. s. 82.
 Hlásky jerové, v. Jery.
 Hlasy hud. 88.
 Hodiny starožitné d. v. 89.
 Hodnost autorova 45.
 Hodnostáři církevní 45.
 Hodnosti akademické 22.
 Hodnota díla 58.
 Hudebniny 84—88.
 — anonymní 87.
 — bez názvu 88.
 — rukopisné 84, 88.
 Hypokoristika 40.
 Chansony hud. 88.
 Chrestomathie 39, ř. 99.
 Chronogramy 21, 34.
 Chyba tisku 21, hud. 86.
 — v názvu hud. 88.

Illuminace d. v. 93.
 Ilustrátoři d. v. 93.
 Impressum d. v. 92.
 Incipit 11, 23.
 Inicialky d. v. 93.
 Inkunabule, v. Prvotisky.
 Instrukce admin. a j. dod. 1.
 Instrumentátor hud. 87.
 Interpunkce, její doplnění 23.
 Inverse, v. Přestavení.

Jazyk hesla dod. 2.
 Jazyky baltické 49.
 — germánské 49.
 — keltské 49.
 — klassické 49.
 — románské 49.
 — slovanské 49.
 — uralo-altajské 49.
 — východní 49.
 Jednotka knihopisná 15.
 — knihovní 15.
 Jery, hlásky jerové, jejich střídnice 23, ř. 98.
 Jména dvojítá, v. Příjmení dvojítá.
 — fingovaná 46, 51.
 — nepravá 46.
 — nesprávná 74.
 — obecná (anonyma) 51.
 — osobní 38, dod. 2.
 — osobní jako heslový jmenovatel 40.
 — osobní jako heslo určovatel 41.
 — osobní heslovým jmenovatelem anonym 53.
 — předstíraná 51.

Jména přestavená 46.
 — rodová 38.
 — rodová jako heslový jmenovatel 42.
 — rodová jako heslový určovatel 43.
 — skrývaná 46.
 — stejná 45, ř. 99.
 — šlechtická 42—44, maďarská ř. 99.
 — v jazycích baltických 49.
 — v jazycích germánských 49.
 — v jazycích keltských 49.
 — v jazycích klassických 49.
 — v jazycích románských 49.
 — v jazycích slovanských 49.
 — v jazycích uralo-altajských 49.
 — v jazycích východních 49.
 — vysokých škol v.-š. s. 83.
 — značkováná 46.
 Jmenovatel heslový 14, 40, 42.
 — heslový anonym 52, 53.
 — heslový v.-š. s. 82.

Kadence hud. 87.
 Kameje 3, d. v. 89.
 Kancionály hud. 84.
 Kandidát dis. 78.
 Katalog v. Seznam, Seznam odborný.
 Katalogisace heslová 67.
 — reálná v. Katalogisace věcná.
 — věcná 3, d. v. 90, 91, dod. 1.
 Katechismy z myšlenek autorových ř. 99.
 Kázání dod. 1.
 Kimelie 58.
 Kněží 40.
 Knihař 36, 58.
 Knihy tištěné neb vázané zvratmo 63.
 Kolofon 11, 23.
 Kolorista d. v. 92.
 Kommentátor 72.
 Komisionář 10, 33.
 Konfiskace 13, 58, dod. 1.
 Kopie hud. v. Opisy hud.
 — titulní v. Lístky (názvové).
 Kryptogram 46.
 Kryptonimy 46, 51.
 Kurrendy 39.
 Kustos 29, 58.
 Kvadrant m. 97.
 Kyrillice 21.

Latinka 21.
 Legitimace dod. 1.
 Letáky dod. 1.
 Libretta hud. 87.
 Ligatury 21.
 Líst titulní 11, m. 95.
 — titulní scházející 24.
 Lístiny 3.
 — volební dod. 1.

Lístky hlavní 12, hud. 85.
 — katalogové v. seznamové.
 — náhradní 69.
 — názvové 8, 9, 21, pozn. 2., d. v. 90.
 — názvové, jejich útvar 8 pozn., jejich údaje 10.
 — názvové d. v. 90, hud. 85, m. 95.
 — názvové náhradní 69.
 — názvové pokračovací 68.
 — názvové pomocné 12.
 — názvové pro spisy drobné dod. 2.
 — odkazové 12, 70.
 — odkazové 12, 70, též Odkazy.
 — pomocné 12, hud. 85.
 — přehledové 12, 70.
 — seznamové 12.
 — zatímní 12.
 Lísty, jejich stránkování 29.
 — jednotlivé dod. 21.
 — pastýřské 39.
 Lunarium m. 97.

Malby nástěnné a nástropní d. v. 89.
 Mapy 94—97.
 — nástěnné 94, 95.
 — plastické 94.
 — skládací 95.
 — vzdáleností 95.
 Masky posmrtné d. v. 89.
 Materiál d. v. 92.
 Medaille d. v. 89.
 Měny cizí, jejich značky 64.
 Měřítka m. 95.
 Methody vyučovací hud. 87.
 Mezinázev 11.
 Minnesängři 40.
 Miniatury d. v. 93.
 Místo vydání 10, 31, dis. 77, dod. 2.
 — vysoké školy v.-š. s. 83.
 Mnichové 40, v. též Řeholníci.
 Mobiliář d. v. 89.
 Modely d. v. 89.
 Modlitbičky dod. 1.
 Modlitby dod. 1.
 Mosaiky d. v. 89.
 Motivy hud. 85.
 Motta hud. 86.
 Motto 13.
 Mříže d. v. 89.

Nadpis d. v. 92, m. 95.
 Náklad vlastní 33.
 Nakladatel 10, 33, dod. 2.
 Nálepky d. v. 89.
 Náložky m. 96.
 Nápis dolejší m. 95.
 — hořejší m. 95.
 — spodní m. 95.
 — zadní m. 95.

Nápisy 39.
 Nařízení 39, v.-š. s. 81, 82.
 Nástavek m. 95, 96.
 Naturalisace 48.
 Návěští dod. 1, d. v. 89.
 Navštívenky dod. 1.
 Názvy 10, 11.
 — cizojazyčné hud. 86.
 — d. v. 92.
 — fingované v. Názvy utvořené.
 — hlavní 11, v.-š. s. 82.
 — hud. 86.
 — chybějící hud. 88.
 — chybné 24.
 — m. 95.
 — mnohojazyčné m. 95.
 — neúplné 24.
 — obálkové 11.
 — paralelní v. Názvy souběžné.
 — po výtce 13.
 — přeložené hud. 88.
 — původní hud. 88.
 — rubové 11.
 — sestrojené v. Názvy utvořené.
 — scházející 24.
 — souběžné 11, 12, 26, v. též Odkazy názvů souběžných.
 — souběžné anonymní 73, hud. 85, 86, d. v. 92, m. 95.
 — souborné 11, 51.
 — souřadné 13.
 — spodní 11.
 — společné v. š. s. 82.
 — svrchní 11.
 — tradiční d. v. 92.
 — utvořené 24, d. v. 92, hud. 88.
 — v.-š. s. 82.
 — v širším slova smyslu 11.
 — v užším slova smyslu 11.
 — věcné 13.
 — vedlejší 11.
 — vlastní 13.
 — vnitřní 11.
 — volené d. v. 92.
 — zadní 11.
 — zvláštní 11, 12, 61, dis. 77, v.-š. s. 82, v. též Obsah.
 Negativy d. v. 89.
 Norma 11, 24.
 Notace hud. 88.
 Noviny, jednotlivá jejich čísla dod. 1.

Obálky umělecké d. v. 93.
 Obrazy 3, d. v. 89, 92, vyšívané 89.
 Obsah děl souborných (návěst Obsahuje) 61.
 — dis. 77.
 — hud. 85.

Obsah knihy 58.
— m. 95, v. š. s. 82.
Oddělení knihovni 58, m. 95.
Odkazy 70, dis. 78, d. v. 93, dod. 3.
— hesla věcného d. v. 91, dod. 3.
— hud. 87.
— klíčové 12, 70, 74.
— m. 96.
— na odbornou literaturu d. v. 92.
— názvové 12, 70, 71.
— názvů souběžných 70, 73, d. v. 93.
— přívazků 70.
— ř. 99.
— skupin 5.
— slovní 12, 70, 72.
— v.-š. s. 82, 83.
Odlitky d. v. 89, 92.
Oklepky dod. 1.
Okreslovač d. v. 91, 92.
Opis 9.
— názvu 21, dis. 77, dod. 2, hud. 86, v.-š. s. 82.
Opisy hud. 84, 88.
— názvové v. Lístky názvové.
Opponent dis. 78.
Opravy v řadě 98.
— díla hud. 86.
Originály (obrazů) 3, d. v. 89, 92.
Osa globová m. 97.
Osнова notová hud. 85.
Otisky kartáčové dod. 1.
— zvláštní (separátní), stránkování jejich 29.
Označení původu knihy 58.
Označovatel prstokladu 87.
Oznámky dod. 1.

Paginace v. Stránkování.
Památníky 53.
Pamflety dod. 1.
Panovníci 45.
Papežové 40.
Parodie hud. 87.
Partitury hud. 88.
Party hud. 88.
Passepartout v. Odkazy klíčové.
Pasticcio hud. 87.
Patitul 11, dis. 78.
Pečetí 3.
Periodika 68.
Peníze papírové d. v. 89.
Písma slovanská 21.
Písmena malá 21.
— proškrtávaná ř. 98.
— spojená 21.
— velká 21.
— začáteční 21, místo jmen autorů 51.

Písmo d. v. 89.
— řecké 21.
Písně hud. 88.
— kabaretní hud. 88.
— lidové a jarmareční (trhové), hud. 88, jejich texty dod. 1.
texty hud. 88, dod. 1.
Plakáty dod. 1, d. v. 89.
Planetarium 97.
Planigloby m. 94.
Plány m. 94, 95.
— topografické m. 95.
Pochody hud. 87.
Pocty 53.
Počet svazků 10.
Podary 53.
Podheslo 10, 12.
Podlahy d. v. 89.
Podnázev 13.
Podnět 13, 22.
Pododdělení v. š. s. 82.
Podpis d. v. 92.
— popisujícího úředníka 10, 65.
Podřadění 99.
Podstavec d. v. 92, globu m. 97.
Pojmenování d. v. 92.
Pokračování (návěst Pokračování) 60.
— hud. 85.
Poledník m. 95.
Pomůcky učebné 3, d. v. 89, m. 94.
Popěvky dod. 1.
Popis 7, d. v. 90, dis. 77, globů m. 97, hud. 85.
—, jeho pořad 20.
— map 95.
—, přistoupení k němu 19.
— spisů drobných dod. 2.
— v.-š. s. 82.
Pořad opisů názvu dod. 3.
Pořadatelé 72.
— souborů d. v. 91.
Poslání 39.
Poškozeniny díla 58.
Povolání autorovo 22, 45.
Poznámka bibliografická čili knihopisná 10, 58, dis. 77, d. v. 92, hud. 88, m. 95, ř. 99.
Poznámky v textu 58.
— pomocné 10.
Pozůstalost rukopisná 39.
Pozvánky dod. 1.
Praeses dis. 78.
Prameny m. 95.
Právo autorské 22.
— provozovací 22.
Pravopis hesel 100.
— jmen osobních 40.
— jmen rodových 42.

Předejmení 41.
Předlohy d. v. 89.
— písem d. v. 89.
Předložky jmen rodových 42.
Předměty umělecké d. v. 92.
Předmluva dis. 78.
Přednášky v. š. s. 81.
Předseda promočního aktu dis. 78.
Předpisy zkušební v. š. s. 82.
Předtitul 11.
Přehližitel hud. 87.
Překladatel 72.
Překlady názvů 25.
— spisů původních ř. 99.
Přepis 9, 21, 27.
— hesla 50.
— notace hud. 88.
Přepisovatel číslovaného basu hud. 87.
Přepřacovatel textu 72.
Přestavení slovosledu 37, 42, (ve jménech šlechtických) 44, (v šlecht. jménech šlechtických 44 (v šlecht. jménech maďarských) ř. 99.
Přídavky 13.
Příděl pracovní 67.
Přídomek šlechtický 38, 44.
Příjmení častá 41.
— dvojitá 48, 49, ř. 99.
Přílohy, jejich výčet 29.
Přístroje astronomické m. 97.
— hodinové a otáčecí m. 97.
— vědecké 3.
Přívazky 15, 62, 70, dis. 77, hud. 85, 88.
Professor (titul) 22.
Programy divadelní a koncertní dod. 1.
Projekce mapy 95.
Proroci 39.
Provdání 48.
Provedení d. v. 92.
— m. 95.
Provenience m. 97.
Promovend dis. 78.
Prstoklad hud. 87.
Průmět mapy 95.
Průvodce historický m. 95.
— statistický m. 95.
Prvotisky 6.
Pseudonymy 46.
— částečné 47.
Publikace jubilejní v. š. s. 82.
— příležitostné v. š. s. 82.
— slavnostní v. š. s. 82.
— vysokých škol 81.
Původ d. v. 92, m. 95.
Původce díla 39, d. v. 91, 92, dod. 2.
— metody vyuč. hud. 87.
— přístrojů astronomických m. 97.

Řadění 98—99 (100).
— lístků dod. 3.
Řády jízdní dod. 1.
— nadační v.-š. s. 82.
— rigorosní v.-š. s. 82.
— studijní v.-š. s. 82.
— v.-š. s. 81.
Rám d. v. 92.
Rastrování 15, dod. 2.
Rasury 58.
Razítko (označující spis jako dissertaci) dis. 78.
Rebusy 46.
Řeči inaugurační v. š. s. 82.
— instalační v. š. s. 81, 82.
Řeči slavnostní v. š. s. 81.
Redaktor 72, hud. 87.
Regály ozdobné d. v. 89.
Registry 39.
Řeholnice 40.
Řeholníci 40, 45.
Rejstřík 39.
— spisovatelů dod. 3.
— věcný m. 95.
Rejstříky 39.
Reklamy 29.
Reliefy d. v. 89.
Repertoria 39.
Reprodukce hud. 87, d. v. 92.
— notová hud. 88.
Reproduktor d. v. 92, 93.
Respondent dis. 78.
Revisor hud. 87.
Ročník v. š. s. 82.
Rodiny panovnické 40, 45.
Rok dod. 2.
— školní v.-š. s. 81, 83.
— vydání 34.
— v. též Vročení.
Rozdělení 30.
— děl knižních 28.
— díla 16.
— v. š. s. 82.
Rozlišení jmen stejných 45.
Rozměry d. v. 92.
— globu m. 97.
— m. 95.
— v. též Formát.
Rozmnožitel d. v. 91.
Rozsah děl knižních 28.
— díla 16.
— m. 95.
Rukopisy 3.
— hud. 84, 88.

Sběratel materiálu 72.
Sbírký citátů 39.
— hud. 88.

Sbírkky kamejí 3.
— map 95.
— průpovědí 39.
Sborníky 53.
Schválení 13.
Semestr v. š. s. 81, 82, 83.
Sentence ř. 99.
Sestavovatel školy hudební 87.
Seznam abecední jmenný 1, 3, 4.
— hlavní 1.
— odborný děl výtvarných v. Díla výtvarná.
— odborný disertací v. Dissertace.
— odborný hudebnin v. Hudebniny.
— odborný map v. Mapy.
— odborný spisů drobných v. Spisy drobné.
— odborný spisů vysokoškolských v. Spisy vysokoškolské.
— soustavný věcný 67.
— speciální v. Seznam odborný.
— tištěný 39.
— základní 1.
— značek mapových 95.
Seznamy odborné 67.
— osob. v. š. s. 82.
— přednášek v. š. s. 81, 82.
— sbírek d. v. 91.
— ústavů v. š. s. 82.
Sídlo spolku, ústavu, závodu, dod. 3.
Signatura v. Značka.
Skaldové 40.
Skladatel hud. 87.
— variací hud. 87.
Skříně ozdobné d. v. 89.
Skupiny vysokoškolských spisů 82.
Slovníky 39.
Sloupce, stránkování jejich 29.
Slovosled jmen osobních 42.
Složení 52.
Směsí hud. 87.
Sochy d. v. 89, 92.
Soubory 68.
Soustava stavěcí d. v. 89.
Soustavy řadicí 98.
Spisovatel 39.
— drobných spisů dod. 3.
Spisy drobné 3, dod. 1—3.
— oslavné 53.
— původní ř. 99.
— sebrané ř. 99.
— vybrané ř. 99.
— vysokoškolské 81—83.
Společnosti jako vydavatelé 22, 23.
Spolek vydavatelem 22, 23, dod. 3.
Spoluautor v. Spoluautorství.
Spoluautorství 72, dis. 78, hud. 87, m. 96.
Sprážky 21.

Stanovy dod. 1.
Stav autorův 45.
Stránkování 10, 29, d. v. 92.
— dvojitě 29.
Stránky prázdné 29.
Strany světové, převrácené 95.
Stupnice výšek 95.
Svatí 40, 45, 49.
Svazování disertací 77.
Světokoule m. 94.
Svor m. 97.
Syllaby dis. 80.
Šarády 46.
Šéfredaktor 72.
Šifry 46, 51.
školy hud. 87.
— vysoké dis. 77, v. š. s. 81—83.
šlechtictví 42.
—, jeho zrušení 48.
Štítky pro značku hud. 88, v. též Etiketa.
švabach 21.
Tabulky písem d. v. 89.
Tellurium m. 97.
Text průvodní d. v. 93.
Text slovní u hudebnin 84, 87.
These dis. 80.
Tiráž 23.
Tiskář 10, 33, dod. 2, v. též Údaje tiskařské.
Tisk částečný dis. 70.
Tituly v. Názvy.
Titulatury 22.
Tonina hud. 86.
Travestie hud. 87.
Troubadouři 40.
Tvar mapy 95.
Typy písem 21, ř. 98.
Účel dis. 78, m. 95.
Údaje autorské 13.
— členic v. Údaje rozdělovací.
— fingované 35.
— chybné v názvu hud. 88.
— knihovní 10, hud. 88.
— osobní 13, 22.
— rozdělovací 16, m. 95.
— rozsahu m. 95.
— tiskařské 10, 31, hud. 88.
— tiskařské pochybné 35.
— tiskařské předstírané 35.
— tiskařské scházející 35.
— tiskařské v. š. s. 82.
— vnější úpravy 10, d. v. 92, hud. 88, m. 95, v.-š. s. 82.
— vydavatelské 31.
Ukázky ř. 99.
Umístění díla výtvarného 92.
Unikát d. v. 92, (nenahraditelnost 58).

Úprava d. v. 93, m. 95.
— vnější 10.
Úpravce hud. 87.
Upravovatel textu 72.
Úřady jako vydavatelé 22, 23, dod. 3.
Určovatel heslový 14, 41, 43.
— heslový anonym 54.
— heslový v.-š. s. 82.
— heslový řadění podle něho 99.
Ústav reprodukční d. v. 92.
Ústavy vydavatelé 22, 23, dod. 3.
Vazba 10, 36, d. v. 92, hud. 88.
Velikost mapy 95.
— míst m. 95.
Věnování 13.
Všitátoři 39.
Vládcové 40, 45, 49.
Vlajky válečné a obchodní m. 95.
Vlastník dřívější d. v. 92.
Vložky m. 96.
Vlysy d. v. 89.
Volba hesla dod. 3.
Vpisky rukopisné 58.
Vročení 10, 34, hud. 88, ř. 99, dod. 3.
Vsuvky 17, 23.
Vůdčové výprav m. 96.
Výbory ř. 99.
— z obrazáren, galerií, výstav d. v. 91.
Výčet hlasů hud. 88.
Vydání 13, 23, m. 95.
— podloudné 13.
Vydavatel 33, 72, hud. 87.
Výhrady autorského práva 22.
Výpustky 17, 22, hud. 86, m. 96.
— pravidelné 22.
— volné 22.
Výroky ř. 99.
Výslovnost ř. 98.
Výstřižky 58, dod. 1.
Vysvětlivky m. 95.
Výšivky d. v. 89.
Výšky m. 95.
Výtahy klavírní hud. 87.
Vývěsky dod. 1.
Vzácnost knihy 58, v. též Unikát.
Vzorec školní 39.
Vzorec heslovým jmenovatelem 52.
— chemický v hesle anonymním 51.
Začátek díla hud. 88, 85.
Záhlaví živé 11, 24.
Základ knihovní 58.
Zákony 39, v. š. s. 82, 84.
Závod vydavatelem dod. 3.
Závorky 17.

Závorky vlnuté 35.
Záznam v knize kontrolní dod. 3.
Záznamy pomocné 67.
Zeměkoule m. 94.
Zhotovení mapy 95.
Zkratky 21, dod. 2.
— v přepisu 27.
Změna čísla opusového hud. 86.
— formátu 57.
— jména 48.
— jména úředně povolená 42.
— názvu 12.
Změny m. 96.
— v názvu 60, hud. 85.
— v impressu 60.
— ve vazbě 36.
Značka 10, 56, d. v. 92, m. 95, v. š. s. 81.
Značka archová 29, 57.
Značky etymologické ř. 98.
— fonetické ř. 98.
— grafické ř. 98.
— konvenční m. 95.
— mapové 95.
— měn 64.
— obrázkové (anonyma) 51.
— sběratelské d. v. 92.
— transkripční ř. 98.
— vodové 58, d. v. 92.
Znaménka diakritická ř. 98.
— rozlišovací v hesle anonymním 51.
— rozeznávací ř. 98.
Znaky heraldické m. 95.
Známky poštovní d. v. 89.
Zodiak m. 97.
Zpracovatelé 39.
Zprávy agitační a reklamní dod. 1.
— korporací 39, dod. 1—3.
— spolků 39, dod. 1—3.
— účetní dod. 1—3.
— výroční dod. 1—3.
— výroční středních škol 75.
— v. š. s. 82.
— výroční v. š. s. 81, 82.
Způsob nabytí 10, 64.
Způsob provedení (reprodukce) d. v. 92.
Zůstavitel rukopisu 72.
Zvířetník m. 97.
Zvláštnosti titulu 58.
— typů 58, ř. 98.
— vazby 58.
Zvratnost v. Knihy tištěné, vázané
zvratmo.
Žehnání 13.
Životopisy dis. 80.

Příloha I.

Přepis cizích písem.

č

I. Jazyky východní.

1. Sanskrt.

अ	a	ओ	ō	उ	u	ब	b
आ	ā	औ	āu	ऊ	ū	भ	bh
इ	i	क	k	ड	ḍ	म	m
ई	ī	ख	kh	ढ	ḍh	य	j
उ	u	ग	g	ण	ṇ	र	r
ऊ	ū	घ	gh	त	t	ल	l
ऋ	r̄	ङ	ṅ	थ	th	व	v
ॠ	r̄̄	च	ç	द	d	श	ś
ऌ	ḷ	छ	çh	ध	dh	ष	ṣ
ॡ	ḹ	ज	ḡ	न	n	स	s
ए	ē	झ	ḡh	प	p	ह	h
ऐ	āi	ञ	ñ	फ	ph	ळ	ḷ

ṁ (anusvāra), ṃ (anunāsika), ḥ (visarga).

Jazyky indické, ať již užívají dévanágarí či písem jiných (kroužkového, orijského, pendžábského, gudžarátského, bengálského atd.), přepisují se v zásadě zde vyznačené, s úpravami v detailu podle svých zvláštností (na př. v prákrtech ē, ō jen v otevřených slabikách, v zavřených e, o a pod.). Urdú, hindustánštinu psanou písmem arabským, viz zvlášť č. 14.

2. Jazyk avestský.

𐬀	a	𐬀	u	𐬀	𐬀	r
𐬁	ā	𐬁	ū	𐬁	𐬁	s
𐬂	e	𐬂	k	𐬂	𐬂	z
𐬃	ē	𐬃	kh	𐬃	𐬃	š
𐬄	ε	𐬄	g	𐬄	𐬄	š(šk)
𐬅	ē	𐬅	gh	𐬅	𐬅	ž
𐬆	o	𐬆	č	𐬆	𐬆	h
𐬇	ō	𐬇	č̄	𐬇	𐬇	h̄
𐬈	ā̇	𐬈	t	𐬈	𐬈	kh ^v
𐬉	a	𐬉	th	𐬉	n,m(jen před p,b)	
𐬊	i	𐬊	d	𐬊	j	
𐬋	ī	𐬋	dh	𐬋	v	

3. Střední perština (pehleví).

𐭀	a, ā; h, h̄	𐭀	z	𐭀	p, f
𐭁	b, i, ī, ē, j	𐭁	k	𐭁	č, č̄, ž
𐭂	g(š); d(š); i, ī, ē, j (š)	𐭂	ḡ	𐭂	š, ž
𐭃	h*	𐭃	l, r	𐭃	t, t̄; d, d̄
𐭄	u, ū, w, n; r, l;*	𐭄	s		

Ideogramy aramejské se podrží, avšak v závorkách se za každým připojí jeho pehlevské čtení. Pro tento úzký vztah k jazykům semitským s jedné a k nové perštině se strany druhé přizpůsobena jim i transkripce. Mnohoznačnost písma vyžaduje, aby v přepise bylo dbáno čtení vědeckým badáním stanoveného (na př. Vidēvdāt místo staršího nesprávného čtení Vēndīdād).

*) Jen v semitských slovech.

4. Arménština.

Ա	u	a	Բ	p	i	Յ	j(h)	Տ	m	t
Բ	p	b	Լ	l	Ն	n	Ր	r		
Գ	g		Խ	ch	Շ	š	Յ	y		
Դ	d		Ծ	c	Ո	o	Ի	i	u, w	
Ե	e		Կ	k	Ձ	č	Փ	ph		
Զ	z		Տ	h	Պ	p	Կ	kh		
Է	ē		Զ	dz	Ջ	ğ	Օ	ō		
Ը	ε		Ղ	č*	Ռ	r	Ֆ	f		
Թ	th		Ճ	č	Ս	s		(nl u)		
Ժ	ž		Մ	m	Վ	v				

* V nové arménštině ğ

5. Koptština.

Α	a	Μ	m	Ψ	ps
Β	b	Ν	n	Ω	ō
Γ	g	Ξ	x	Ϩ	š
Δ	d	Ο	o	Ϙ	f
Ε	e	Π	p	Ϡ	h
Ζ	z	Ρ	r	ϡ	h
Η	ē	Σ	s	Χ	ğ
Θ	th	Τ	t	Ϝ	č
Ι	i	Υ	y	Ϛ	ti
Κ	k	Φ	ph		
Λ	l	Χ	kh		

6. Hebrejšťina.

כ	'	ט	t	פ	p f
ב	b bh	י	j	צ	s
ג	g gh	כ	k kh	ק	k
ד	d dh	ל	l	ר	r
ה	h	מ	m	ש	š
ו	w	נ	n	ז	š
ז	z	ס	s	ת	t th
ח	h	ע	'		

Samohlásky: a; ā; e; ē; i; ī; o; ō;

u; ū; e; a; ē; o.

7. Samaritánština.

Ⲁ	'	Ⲅ	t	Ⲇ	'
Ⲃ	b (bh)	Ⲉ	j	Ⲋ	p (f)
Ⲅ	g (gh)	Ⲍ	k (kh)	Ⲏ	s
Ⲇ	d (dh)	Ⲑ	l	Ⲓ	k
Ⲉ	š	Ⲕ	m	Ⲗ	r
Ⲋ	w (š b)	Ⲙ	n	Ⲛ	š
Ⲍ	z	Ⲣ	s	Ⲥ	t (th)
Ⲏ	'				

Samohlásky (v písmě neoznačované, mimo matres lectionum) jsou: a, ā; e, ē; i, ī; o, ō; u, ū.

Laryngály: ʾ, ʿ (původně h), ʰ (původně h), ʰ mají v písmě toliko úkol nositelů samohlásek, i zachází se s nimi v přepisu jako s matres lectionum; splynuvše ve výslovnosti v spiritus lenis, bývají v rukopisech i tiscích mezi sebou zaměňovány.

Spiranty se v písmě zvlášť neoznačují, ale existující v jazyce, nesmí býti přepisem opominuty.

8. Syrština.

(Sertō)

ܐ	'	ܚ	h	ܘ	'
ܒ	b	ܛ	t	ܢ	p
ܘ	g	ܝ	j	ܟ	s
ܘ	d	ܟ	k	ܠ	k
ܘ	h	ܠ	l	ܝ	r
ܘ	w	ܡ	m	ܥ	š
ܘ	z	ܢ	n	ܛ	t
		ܘ	s		

Samohlásky: (v západní syrštině, Jakobiti) Ⲁ a; Ⲑ o; Ⲓ e; Ⲕ i; Ⲇ u;

(ve vých. syr., Nestoriáni) Ⲁ a; ⲁ ā; Ⲓ ē, i; Ⲕ ē; Ⲗ i, ī; Ⲙ u, ū; Ⲛ o, ō.

Písmeny Ⲍ, Ⲏ, Ⲑ, Ⲓ, Ⲕ s označením rukkākhā (tečka dole) přepisují se bh, gh, dh, kh, f, th.

Estrangelā a písmo Nestorianů řídí se týmiž pravidly přepisovými jako sertō.

9. Ethiopština.

Tvar 1. s inherujícím ä:

ሀ	h	ቀ	k	ወ	w	ጠ	t
ለ	l	በ	b	ዐ	'	ጸ	p
ሐ	h	ተ	t	ዘ	z	ረ	s
መ	m	ነ	h	የ	j	ፀ	d
ሠ	š	ነ	n	ደ	d	ፊ	f
ረ	r	ሕ	'	ገ	g	ፐ	p
ለ	s	ሸ	k				

Samohlásky, rozdělené do sedmi řad (1. ā, 2. ū, 3. ī, 4. ā, 5. ē, 6. ě, 7. o), inherují a mění tvar písmeny. Na př.

^{1.} ا	^{2.} ا	^{3.} ا	^{4.} ا	^{5.} ا	^{6.} ا	^{7.} ا
ha	hā	hī	hā	hē	hē _{neb} h (bezvokálné)	hō

Tvar řady 6. označuje i souhlásku odpočívající (bezvokálnou). V příčině tvarů ostatních písmen, jakož i tvaru souhlásek k, ħ, k, g, g s inherujícími ū a tvarů dvojhlásek ai, au, viz syllabáře mluvnic.

10. Arabština.

ا	ا	د	د	ض	د	ك	ك
ب	b	ذ	d	ظ	t	ل	l
ت	t	ر	r	ظ	z	م	m
ث	t	ز	z	ع	e	ن	n
ج	ǧ	س	s	غ	ǧ	ه (š)	h (t)
ح	ħ	ش	š	ف	f	و	w
خ	ħ	ص	s	ق	k	ي	i

Samohlásky: ا a; ا ā; ا ā; ا i; ا ī; ا u; ا ū.

Dvojhlásky: ا ai; ا au.

11. Nová perština.

K arabským písmenám přistupují: پ p; چ ě; ژ ž; گ neb گ g.

Samohlásky: ا e, u emfatických souhlásek a; ا ā; ا i;

ا ī; ا u; ا ū.

Dvojhlásky: ا ei, u emfat. souhl. ai; ا eu, u emf. souhl. au.

12. Turečtina.

Jako arabština a perština; rozlišuje však: گ g; گ ě.

Zvláštní povaha jazyka tureckého (harmonie vokální) a jeho pravopisu vyžaduje bezpodmínečně spojení soustavu čistě prepisovací se skutečnou výslovností (samohlásky bez ohledu na ev. matres lectionum: a, o, u, y; e, ö, ü, i; místo dvojhlásek: ej, ew; گ někdy kj, j;

گ někdy gj). Ve slovech arabských a perských, i když nutno, hlavně z příčin mluvnických, prepisovati je v titulech podle výslovnosti turecké, píše se pro jednotu grafického obrazu původní dlouhé samohlásky, ač se v turečtině vyslovují už jen krátce.

13. Afgánština (puštu).

K arabským písmenám přistupují:

پ	p	چ	č	ږ	r	ښ	š
ټ	t	خ	c	ژ	ž	گ	g
ځ	dz	د	d	څ	ž	ڼ	n

Samohlásky: a, ā; i, ī; u, ū; ē; o; ą; na konci slov, bez přízvuku: ě, ö.

Dvojhlásky: ai, au.

14. Hindustánština (urdú).

Jako arabština a perština; kromě toho:

ت	t	ڈ	d	ڑ	r	ان (anunāsik)
---	---	---	---	---	---	---------------

Dále aspiráty:

بھ	bh	تھ	th	دھ	dh	کھ	kh
پھ	ph	گھ	gh	دھ	dh	گھ	gh
ٹھ	th	چھ	ch				

Samohlásky: a, ā; i, ī; u, ū; ē; o.

Dvojhlásky: ai, au.

15. Malajština.

Jako arabština; kromě toho:

ع	é	د	d	پ	p	ن	n
		ڠ	ñ	گ	g		

16. Gruzínština.

ა	a	ი	i	ს	s	ხ	č
ბ	b	კ	k	ტ	t	ც	c
გ	g	ლ	l	უ	u	ძ	dz
დ	d	მ	m	ჟ	ž	წ	č
ე	e	ნ	n	ფ	ph	ხ	h
ვ	v	ო	o	ქ	kh	ბ	h
ზ	z	პ	p	ც	č	ს	h
ყ	q	რ	r	ჭ	č	ღ	h
თ	th			შ	š	ჩ	h
				წ	š	ც	h

17 Mandžu.

ᠠ	a	ᠨ	n	ᠰ	s	ᠴ	č předí e
ᠡ	e	ᠬ	k	ᠱ	š	ᠠ	ḡ, " d
ᠢ	i	ᠭ	g	ᠲ	t	ᠠ	j
ᠣ	o	ᠬ	kh	ᠳ	d	ᠠ	r
ᠤ	u	ᠪ	b	ᠯ	l	ᠠ	f
ᠥ	o	ᠮ	p	ᠮ	m	ᠠ	w

Písmeny jsou udány ve tvaru počátečním, toliko r ve tvaru středním a koncovém, poněvadž se na začátku nevyskytá.

18. Tibetština.

ཀ	k	ཏ	t	མ	m	འ	,
ཁ	kh	ཐ	th	ཚ	c	ཡ	j
ག	g	ད	d	མ	ch	ལ	r
ང	n	ན	n	འ	ā	ཤ	l
ཅ	č	པ	p	འ	w	ཧ	š
ཆ	ch	ཕ	ph	འ	ž	ཨ	s
ད	g	བ	b(v)	འ	z	ཨ	h
ན	n					ཨ	a

Samohlásky: a (inheruje); i $\overset{\circ}{\cup}$; u $\overset{\circ}{\cup}$; e $\overset{\circ}{\cup}$; o $\overset{\circ}{\cup}$

Znak a, pokud slouží za pouhého nositele samohlásek náslovných, se nepřepisuje, nýbrž klade se dotyčná samohláska přímo.

Hlásky, které se píší, ale nevyslovují, podškrtavají se. Na př. Mdo Bskal-bzang. (Do Ka-zang).

19. Čínština.

Čínské souhlásky jsou: k, k', ng; t, t', n; č, č'; p, p', m; f, w; ts, ts', s; š; y, (=j), h, l, ž, r.

Samohlásky: a, e, i, o, u, ü; vokálické doznívání předcházející souhlásky: i.

Polosamohlásky v středosloví: u, o, iu. (na př. 'ang, uai, oah, iu'en).
Přízvuky: ' , ^ ; ' ; ' .

20. Japonština.

Japonštinu jest přepisovati tak, jak sami Japonci, užívající latinky, píší, poněvadž je to způsob nejrozšířenější a stal se již mezinárodním. Projevuje se tu vliv anglický ve psaní hlásek: ch, j, sh, ts, w, y; ostatní psaní je běžné.

Uzná-li se za vhodné, některé jméno nebo v anonimech slovo příliš rozšířené v domácí transkripci vytknouti z důvodů praktických v katalogu také tímto způsobem psaní, učiní se od něho odkaz klíčový, i když se v této transkripci na titulu nevyskytá.

Dr. Bedřich Hrozný a Dr. Jaromír Borecký.

II. Písmo řecké
a písma pro jazyky evropské z něho odvozená.

1. Řečtina stará.

A α	a	N ν	n
B β	b	Ξ ξ	x
Γ γ	g (před γ ζ ξ χ = n)	O ο	o
Δ δ	d	Π π	p
E ε	e	Ρ ρ	r
Z ζ	z	Σ σ ς	s
H η	ē	T τ	t
Θ θ	th	Υ υ	y
I ι	i	Φ φ	f
K κ	k	Χ χ	ch
Λ λ	l	Ψ ψ	ps
M μ	m	Ω ω	ō

Spiritus lenis se opomíjí; spiritus asper = h + samohláska; ου, ς = u; αυ, ευ, ηυ = au, eu, ēu; iota subscriptum se poznamenává (ω = $\bar{\omega}$), iota adscriptum se píše jako subscriptum (za příčinou řadění); přízvuky se označují: ´, `; délky: ¯. Přepisuje se vůbec jen v heslech, pokud nejde o vlastní jména starořecká (viz § 49. B), jež se podávají v latinském tvaru (kromě byzantských).

Dr. J. B.

2. Řečtina nová.

Přepisuje se jen v heslech. Spiritus asper (nevyslovovaný) se přepisuje v původní formě: Ἑρμῆς, Ῥόδος. Obdobně spiritus lenis i přízvuky (ἦ = ě, ἰ = ě, ὦ = ō), pokud je jich třeba na rozlišení homograf a pod. Iota subscriptum se píše, iota adscriptum se odkáže na subscriptum: Ἄιδες v. Ἄιδῆς.

Od novořeckých hesel, v nichž β zvukově platí v, η — i, μπ — b, mb a pod., napíší se odkazy podle této hláskové platnosti, kdežto pro hlavní lístek se přepíše podle hořejšího schématu: Ραγκαβίς v. Ραγκαβῆς (podobně pro hlavní lístek Χατζιδάκις, odkaz pak od vlastní autorovy transkripce Χατζιδάκις; Γιανναράκις, odkaz od Γιανναράκις a pod.).

Dr. H. Jarník.

3. Rumunština (kyrillice).

Ɑ Ɱ se zachovávají v titule i v hesle.
Ɱ' (symbolisující nehlasné jery) se v hesle pominou.
Ostatní přepis jako ve st. bulh. kromě těchto odchylek:

Γ gh před e ě ē i ě (i); všude jinde g	Ψ c před e ě ē i ě (i); jindy č
Ж j	Ш ș
С z (зз : z)	Ю iu
Ѓ i	И ia
Ї i	ІЕ ie
К ch před e ě ē i ě (i); jinde c	А ē
Ѕ ũ	А á
X h	А î
Иі st	И g před e ě ē i ě (i); jindy ĝ
И, ț	

Vyskytují-li se v kyril. titule latinské typy (v 1. půli XIX. stol.), odliší se — pouze v opise titulu — podtržením a vytknou se v »klíči« (obdobně v albánštině), na př. [rum. — m, t].

Kyrillské typy přimíšené do latinky (v téže době) se v titule zachovávají, na př. Кsrier; do hesla se přepíší podle hořejšího Curier.

Heslo hlavního lístku (vedle eventuálního odkazu od přepisu, jest psáti pravopisem Rumunské Akademie z r. 1904¹⁾ třeba podle ukazatele: Șt. Pop, Dicționar ortografic al limbii române. (Nehodí se velký rum.-něm. slovník H. Tiktina, pravopisně rozdvojený, kusý také pominutím větší části neologismů a ještě stále nedokončený).

Dr. H. Jarník.

Upozornění. O přepise albánštiny vyjde obsírnější stať Dr. H. Jarníka v knihovně časopisu československých knihovníků.

¹⁾ Hlavní normální korelace jeho a hořejšího přepisu jsou: místo i ě ũ z — i u z; vedle χ též cs; i — též in, n; Ɑ Ɱ Ɱ — častěji ä; — Ɑ též i nebo vůbec nic; Ɱ v násloví î; И, И : e, stojí-li v násled. slabice e, i, ě (i), jindy ea, resp. ia, po palat. a; místo č (ч) ci, na konci slova též ciu, před a též ce (чac ceas), obdobně místo ĝ (г) gi atd. (гам geam).

4. Písmo cyrillské (graždanské).*

Cyrillice	Graždanka ¹⁾	Transkripce
а	А а	a
б	Б б	b
в	В в	v
г	Г г	g, jen ukrajinsky h ²⁾
д	Д д	d
е	Е е	e ³⁾
ж	Ж ж	ž
з	—	dz
з	З з	z
и	И и	i, ukrajinsky y
і	І і	i, ukrajinsky i ⁴⁾ (v nové bulharštině ani v srbštině ho není)
—	Й й (srbsky J j)	j
к	К к	k
л	Л л	l ⁵⁾
м	М м	m
н	Н н	n ⁶⁾
о	О о	o
п	П п	p
р	Р р	r
с	С с	s
т	Т т	t ⁷⁾
у	У у	u
ф	Ф ф	f
х	Х х	ch, jen srbsky h ⁸⁾
ω	—	o ⁹⁾
ц	Ц ц	c
ч	Ч ч	č ¹⁰⁾
ш	Ш ш	š

Cyrillice	Graždanka	Transkripce
щ	Щ щ	št, rusky a ukrajinsky šč ¹¹⁾ (v srbštině ho není)
ѣ	Ђ ѣ	ǰ, rusky "z" za písmenem ¹²⁾ (v srbštině ani v ukrajínštině ho není)
ѣ	Ы ы	y (v nové bulharštině, v srbštině, v ukrajínštině ho není)
ѣ	Ь ь	i, rusky a ukrajinsky' za písmenem ¹³⁾ (v srbštině ho není)
ѣ	Ѣ ѣ	ě (v srbštině ani v ukrajínštině ho není)
—	Э э	e (jen rusky) ³⁾
ю	Ю ю	ju (v srbštině ho není)
я	Я я	ja (v srbštině ho není)
ѣ	—	je (pouze v církevní slovanštině)
ѣ	—	e (pouze v církevní slovanštině)
ѣ	—	a ¹⁴⁾ (v srbštině, v ruštině, v ukrajínštině ho není)
ѣ	—	je (pouze v církevní slovanštině)
ѣ	—	ja (pouze v církevní slovanštině)
ѣ	—	x (pouze v církevní slovanštině)
ѣ	—	ps (pouze v církevní slovanštině)
ѣ	Ө ө	th, rusky f ¹⁵⁾ (v nové bulharštině, v srbštině, v ukrajínštině ho není)
ѣ	Ѧ ѧ	y ⁹⁾ (v nové bulharštině, v srbštině, v ukrajínštině ho není)**)

Poznámky.

*Poněvadž v soupisech každé spořádané knihovny smí vládnouti jenom abeceda jedna, dnes ovšem latinská, nezbytným požadavkem je naprostý přepis všech jiných abeced abecedou touto.

Správná transkripce bez výjimky vychází z této zásady: Transkripce budiž přesná, t. j. každé písmeno cizí — v téže řeči — přepisováno buď zvláštním — za všech okolností (t. j. bez ohledu na místo ve slově nebo na přízvuk) vždy týmž — písmenem latinským! Tím nabudeme transkripce tak mechanicky jednoduché, že z přepisu kdokoli kdykoli — bez podrobných znalostí na př. výslovnosti — sestojí nepochybnou transkripci zpětnou.

Kde při přepisu cyrillice nestačila písmena latinská, tam užíváno již dříve prá-
vem zejména českých znamének rozeznávacích (diakritických), která konají tak zname-

nitou službu mezinárodní transkripci vědecké. Z důvodů praktických bude dobře, zůstane-li při dosavadním přepisu všude tam, kde se transkripce ta nepřičí zásadě předchozí, t. j. zásadě přesného přepisu s mechanickou transkripcí zpětnou.† Pouze v opačném případě jsou novoty na místě.

Vyjítí je nám ovšem z církevní slovanštiny, jejíž abeceda tvoří základnu cyrillského písma v ostatních čtyřech jazycích slovanských (pro jazyk novobulharský, jazyk srbský, jazyk ruský, jazyk ukrajinský). Přepisy těchto jazyků mladších odchylují se smějí jenom u těch písem, u kterých se setkáváme s odlišnou výslovností — za všech okolností touž (není-li však úzké souvislosti s jiným písmenem, jako je na př. u písmen **Ѧ** a **ѧ** v nové bulharštině) — v té neb oné řeči. Pouze písmena česká k transkripci — podle naší zásady — nestačí plně; nutno je proto sáhnouti — v duchu českého pravopisu Husova — k rozeznávacím znamením měrou hojnější. Protože by se nám však ani potom nedostalo písmen v počtu dostatečném, smíme zajisté znaménko — stojící jinak v českém pravopise skoro vždy nad latinským písmenem, nebo za latinským písmenem (u písmen vysokých t. zv. Oberlängen: d, t) — klásti v jistém případě pod písmeno latinské (sr. polské e neb a, přijaté přepisy za církl. slov. **Ѧ** neb **ѧ**!), při tom u nových písmen znamení nad písmenem (tečka) nebo za písmenem (čárka) značí hodnotu příslušné hlásky v čase přítomném (její měkkost), kdežto znamení pod písmenem (tečka) vyznačuje především rozdílnou platnost písmena v čase minulém (ted' ovšem vesměs pouze grafické duplikáty). Konečně by bylo dozajista lépe, kdyby se každé písmeno cyrillské přepisovalo jediným písmenem latinským; jenže v řadě případů (tak církl. slov. **Ѣ**, **Ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, **Ѻ**, **ѻ**, **Ѽ**, **ѽ**, **Ѿ**, **ѿ**, **Ѡ**, **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **ѥ**, **Ѧ**, **ѧ**, **Ѩ**, **ѩ**, **Ѫ**, **ѫ**, **Ѭ**, **ѭ**, **Ѯ**, **ѯ**, **Ѱ**, **ѱ**, **Ѳ**, **ѳ**, **Ѵ**, **ѵ**, **Ѷ**, **ѷ**, **Ѹ**, **ѹ**, <

- 5) По л stojí v abecedě srbské љ = chorvatskému ј (dříve lj).
- 6) По н stojí v abecedě srbské њ = chorvatskému њ (dříve nj).
- 7) По т stojí v abecedě srbské ћ = chorvatskému ć.
- 8) Podle chorvatštiny.
- 9) Grafický duplikát pro možnost zpětné transkripce s tečkou pod písmenem.
- 10) По ч stojí v abecedě srbské ч = chorvatskému ĉ (dříve: dž).
- 11) Podle pozměněné výslovnosti.
- 12) V církevní slovanštině je to polohláská, která se v ruštině stala již pouhým znaménkem rozeznávacím. V nové bulharštině je nejlépe zůstatí při původní transkripci ѣ, již proto, že by na př. přepis — jinak podle výslovnosti časem výstižný — rumunským ă platil též — a to větším právem — pro Ѧ, takže by přepis týž byl pro písmena dvě.
- 13) V církevní slovanštině je to polohláská, která se v ruštině a v ukrajinštině stala již pouhým znaménkem rozeznávacím. V nové bulharštině je nejlépe zůstatí při původní transkripci и, poněvadž odlišná výslovnost není za všech okolností táž.
- 14) V nové bulharštině je nejlépe zůstatí při původní transkripci а, poněvadž by na př. přepis — jinak podle výslovnosti výstižný — rumunským ă platil také — tam již ovšem menším právem — pro písmeno Ѧ.
- 15) Podle pozměněné výslovnosti, grafický duplikát pro možnost zpětné transkripce s tečkou pod písmenem.
- ***) Historický vývoj transkripce z písma cyrillského nemohl do této práce — hotové v hlavních obrysech již asi 20 let — pro nedostatek místa býti pojat.

Dr. Jaroslav Sutnar.

Priloha II.

Vzory názvových opisů.

č

Flos, Fr[antišek]

G

54 G 6507. 8°.

✓

Fr. Flos: Štěstí najdeš na ulici. Povídka. Ilustroval O. Cihelka.

129-[II] ss.-[I] tab.

V Praze, Unie 1925.

t.

S obrázkem na obálce.

$\frac{p\ 1.5577.}{24.}$

a) $\frac{6898}{1924-25}$

✓ P. v.

R. 20./12. 1925.

Peisker, Jan]

A

4 C 574. 8°

Priv. Doz. Dr. J. Peisker... Geschichte und Verwaltungstechnik eines zweifach buchenden Bibliotheksystems.

37 ss.

Graz, Leykam 1919.

pp.

2. exemplář.

$$\frac{539}{20}$$

$$a) \frac{5532}{20}$$

D.

Bl. 10./3. 1920. ✓

2. Titulní kopie hlavní.

S poukazy na záznam do hlavního katalogu svazkového a odborného, do katalogu heslového, i reálného soustavného.

Alf-lajla wa lajla

D

9 D 500. 8°

Alf lajla wa lajla ... Kad haddabahu wa sahḥahahu aḥadu - l - ābā' i - l - jesū 'īna. [Tisíc a jedna noc... Očistil a zlepšil jeden z otců Jesuitů.] [P. A[nton] Salhani.] [ar.]

5 Kutub.

Bejrūt, typ. al-matba'atu-l-katūlikijatu 1889—90.

pk.

$$\frac{240}{1898}$$

$$a) \frac{530-34}{1898}$$

B. 1/4 1898.

Harr. 1/2 98. I./V. = 1/4 Mk. ant. 1/4 40 fl.

3. Titulní kopie hlavní.
Přepis z cizího písma.

Salhani, A[nton]

D

✓ Alf lajla wa lajla... Kad haddabahu wa saħħahahu aħadu-l-ābā i-l-jesū ina. [Tisíc a jedna noc... Očistil a zlepšil jeden z otců Jesuitů.] [P. A[nton] Salhani.] Bejrūt 1889—90. 80.

V: Alf-lajla wa lajla (9 D 500.)

✓ B. 1./4. 1898.

4. Odkazový lístek slovní.

Thomayer, Josef

G

54 H 4455. 80

✓ Josefa Thomayera Sebrané spisy z oboru lehčí prosy.

10 sv. (J. n.)

V Praze, Unie 1919—1922.

pp.

Svazek I. (1919); II. (1919); III. (1920); IV. (1921); V. (1921); VI. (1921); VII. (1921); VIII. (1921) IX. (1921); X. (1922.)

Obsahuje:

Svazek I.: Pestré kapitoly. 1919. 126 - [I] ss.

» II.: Paběrky. Chuť a čich. 1919. 159 ss. b) $\frac{1200}{20}$

» III.: Z pouti životní. 1920. 205 - [I] ss. b) $\frac{4000}{20}$

⋮

atd.

p.) $\frac{2400}{1920}$

a) $\frac{5400}{1920}$

✓ P. v.

C $\frac{5.}{V.}$ 1919 — $\frac{7.}{II.}$ 1923. ✓

5. Hlavní lístek díla několikasvazkového (uzavřeného).

Holz, Arno

F

9 D 1263. 80

✓

Das Werk von Arno Holz. Erste Ausgabe mit Einführungen von Dr. Hans W. Fischer.

5 Bde.

Berlin, F. S. W. Dietz 1924—

p.

Bd. III. IV. *netržené stránkování, III. do číslované str. 388, IV. od číslované str. 395.**Obsahuje:*

Bd. I.: Buch der Zeit. 1924. IX—XVIII—390—[I] ss.

„ II.: Dafnis. Lyrisches Porträt aus dem 17. Jahrhundert. 1924. [IX]—XX—333 ss.

„ III. IV.: Die Blechschmiede. 1924. [Teil] I. II.: [XV]—XXXVIII—[II]—846—[III] ss.

a) $\frac{7271-75}{1924}$ $\frac{568}{25}$

Tř. 4. III. 1925.

✓

C. 450 Kč Bd. I.—V.

6. Hlavní lístek díla pokračujícího.

Fischer, Hans W...

F

✓

Das Werk von Arno Holz. Erste Ausgabe mit Einführungen von Dr. Hans W. Fischer. Berlin 1924 — 80.

V: Holz, Arno (9 D 1263.)

Tř. 4. III. 1925.

✓

7. Odkaz slovní k dílu pokračujícímu.

Das Werk von Arno Holz. Erste Ausgabe mit Einführungen von Dr. Hans W. Fischer.

Bd. I.—V.

Berlin, J. S. W. Dietz 1924 —

p.

C. 450 Kč Bd. I.—V.

Tř. 4. III. 1925.

8. Lístek zatímní.

✓ Bibliotéka fondu Julia Zeyera. Vydává Zeyerův fond při České Akademii.

28 sv.

V Praze, Bursík a Kohout 1909 —

t.

Čís.	1. 1909;	Čís.	6. 1912;	Čís.	11. 1914;	Čís.	16. 1917;	Čís.	21. 1918;	Čís.	26. 1924;				
"	2. "	"	7. 1913;	"	12. 1915;	"	17. "	"	22. 1920;	"	27. "				
"	3. "	"	8. "	"	13. 1915;	"	18. "	"	23. 1921;	"	28. "				
"	4. "	"	9. 1914;	"	14. 1916;	"	19. 1918;	"	24. "	"	29. "				
"	5. 1910;	"	10. "	"	15. 1916;	"	20. "	"	25. 1923;						

p) $\frac{1100-02}{1909}$ a) $\frac{2315-17}{1909}$

C $\frac{10}{XI}$ 1924 —

P. v.

Obsahuje:

- Čís. 1.: Antonín Macek: *Mému dítěti...* 1909. 127—[II] ss.
 „ 2.: Emil Pauer: *Dva sny erotické. (Vraní skála—Liliana)* 1909. 176 ss.
 „ 3.: Jaroslav Košek: *Povídky Šandora Langa o štěstí, mukách a touze lidského srdce.* 1909. 60—[I] ss.
 „ 4.: M. Jahn: *Polní růže. Lyrické básně.* 1909. 116 ss.
 „ 5.: J. B. Polom: *Ballady a dojmy slovenské.* 1910. 82—[II] ss.
 „ 6.: L. N. Zvěřina: *Před branou života. (Bolesti, touhy a hněvy).* 1909—1911. V Praze 1912. 49—[II] ss. b) $\frac{2005}{1912}$
 „ 7.: A. Vachata: *Castiglione. Historická hra o čtyřech jednáních.* 1913. 77—[I] ss.

b) $\frac{1150}{1910}$ b) $\frac{3077}{1913}$

atd.

Beránek

9 b). Hlavní titulní kopie pokračujícího díla sbírkového.
 Stránka následující po stránkách rastrovaných, s názvy zvláštními.

Macek, Antonín

G

Antonín Macek: *Mému dítěti.* V Praze 1919. 8°. 127-[II]ss.

v: *Bibliot[h]éka - fond - Zeyer Julius (54 J 3213) č. 1.*

P. v.

R $\frac{4.}{III.}$

Bibliotéka

✓

v.: Bibliothéka.

✓

E. 1./3. 1900.

11. Odkaz klíčový.
(Pravopisné sjednocení hesla.)

Řetkvička, Soliman

✓

v.: Krásnohorská, Eliška.

✓

P. 20./11. 1899.

12. Odkaz klíčový.
(Přechodný pseudonym odkázán na stálé jméno básnické.)

Art in America. An illustrated Quarterly. Edited by Wilhelm R[einhold] Valentiner.

11 voll.

New York, F. F. Sherman 1913 —

p.

Vol. 1. 1913. VIII—375 ss.	Vol. 7. 1919. VIII—260 ss.
„ 2. 1914. VIII—432 ss.—[I] tab.	„ 8. 1920. VIII—310 ss.
„ 3. 1915. X—320 ss.	„ 9. 1921. VIII—268 ss.
„ 4. 1916. VI—366 ss.	„ 10. 1922. V—282 ss.
„ 5. 1917. VIII—314 ss.	„ 11. 1923. V—336 ss.
„ 6. 1918. VIII—308 ss.	

BK 900 Kč + 1600 Kč, vol. 1.—11.

a) $\frac{11484-94}{1924}$

Tř. 6. III. 1925 —

13. a. Hlavní lístek pokračujícího díla periodického.

První strana s rastrovaným výčtem svazků a se záznamem dvojitého knihování, když svazky dostaly se do knihovny v témž roce a najednou.

Pokračování:

- Vol. 2.— : ... *An illustrated Magazine published bi-monthly.*
 ... 1914 —
 „ 5.— : ... *Edited by Frederic Fairchild Sherman. 1917 —*
 „ 10.— : *Art in America and Elsewhere. ... 1922 —*

*Valentiner, Wilhelm R[einhold]**M*

✓
Art in America. ... Edited by Wilhelm R[einhold] Valentiner. New York 1913—1916. 8°.

V: Art (11 EE 68.) vol. 1.—4.

✓
Tř. 6. III. 1925.

14. Odkaz slovní při změně vydavatele již ukončené.

*Sherman, Frederic Fairchild**M*

✓
Art in America. ... Edited by Frederic Fairchild Sherman. New York 1917 — 8°.

V: Art (11 EE 68) vol. 5.—

✓
Tř. 6. III. 1925.

15. Odkaz slovní při změně vydavatele ještě otevřený.

Révue internationale du Travail [publiée par] (Bureau internationale du Travail.)

9 voll.

Genève, (Bureau int. du Travail) 1921 —

pp.

Vol. I. Janvier-Mars 1921	470-[II] ss.	Vol. VII. Janvier-Juin 1923	[III]-2064 ss.	b) $\frac{1201}{1924-5}$
„ II. Avril-Juin	„ 301-[II] „	„ VIII. Juillet-Décembre	„ VII-1026 „	b) $\frac{1202}{1924-5}$
„ III. Juillet-Septembre	„ 438 [II] „	„ IX. Janvier-Juin 1924	1064 „	b) $\frac{1577}{1924-5}$
„ IV. Octobre-Décembre	„ 661 „			
„ V. Janvier-Juin 1922	1112 „			
„ VI. Juillet-Décembre	„ 1112 „			

Trž. T. 350 Kč vol. I.—VI.

a) $\frac{1889-94}{1923}$

16. Hlavní lístek pokračujícího díla periodického.

Se záznamem dvojího knihování při pokračování docházejícím do knihovny postupně.

Wrede, Ernst

F

8 L 463. 8°

...Fickordbok öfver svenska och tyska språket... Af Ernst Wrede.

2 del.

Köpenhamn, Ursin (1911—1912.)

p.

Toussaint - Langenscheidts Metod.

Se souběžným názvem:

...Taschenwörterbuch der schwedischen u. deutschen Sprache... Von Ernst Wrede.
Berlin, Langenscheidt (1911—1912.) 8°

Obsahuje:

Del I.: Svensk — Tysk. Sjunde upplagan. (1911.)
„ II.: Tysk — Svensk. 31.—40. tusen. (1912.)

$\frac{5619}{24}$

BK. 54 — Kč.

Pr. 11./III. 1925.

a) $\frac{2081-82}{1924-25}$

17. Hlavní titulní kopie se souběžným názvem.

Wrede, Ernst

F

✓ ...*Taschenwörterbuch der schwedischen u. deutschen Sprache. Mit Angabe der Aussprache nach dem phonetischen System der Methode Toussaint-Langenscheidt. Von Ernst Wrede. Berlin, Langenscheidt (1911—1912.) 8°.*

V: *Wrede, Ernst... Fickordbok öfver svenska och tyska språket. Med uttalsbeteckning efter Toussaint-Langenscheidts fonetiska system. Af Ernst Wrede. Köpenhamn, Ursin (1911—1912.) 8°.* (8 L 463.)

✓ Pr. 11./III. 1925.

18. Odkaz názvu souběžného.

Erben, Karel Jaromír

G

54 G 671. ^[8°]/_{12°}

✓ *Kytice z pověstí národních. Od Karla Jaromíra Erbena.*

[III]-149 ss.

V Praze, Pospíšil 1853.

pk.

Trésor F 64.

Přívazek:

Erben K. J. Skarb zaczyrowany. Powieść... Od K. J. Erbena a tlómczona przez Adama Rościszewskiego z Rościszewa. V Pradze czechskéj. 1853. 12° [8°] 24 ss.

a) $\frac{551}{1853}$

R. $\frac{4.}{III.}$ 1924.

✓ P. v.

19. a) Hlavní názvový opis díla s přívazkem.

✓ Skarb zaczarowany. Powieść ludu narodowa czeska, napisana od K. J. Erbena a tłómczona przez Adama Rościszewskiego z Rościszewa.

24 ss.

V Pradze českéj, Pospíšil 1853.

pk.

✓ Přívazek k: Erben, Karel Jaromír. Kytice z pověstí národních. V Praze 1853. 12° [8°]

✓ P. v.

R. $\frac{4.}{III.}$

19 b). Hlavní opis názvový přívazku.

Die Kunst der Polyglottie. Eine auf Erfahrung begründete Anleitung jede Sprache in kürzester Zeit und in Bezug auf Verständnis, Konversation und Schriftsprache durch Selbstunterricht zu erlernen.

Wien, A. Hartleben s. a.

p.

Teil 1.	Clairbrook, R.: ... Englische Sprache ...	6. Aufl.	(8 K 352.)
» 2.	Schmidt-Beauchez: ... Französische Sprache ...	3. Aufl.	(8 K 362.)
» 3.	Fornasari, von Berce: ... Italienische Sprache ...	7. Aufl.	(8 K 347.)
» 4.	Manassewitsch, B.: ... Russische Sprache ...	5. Aufl.	(8 K 346.)
» 5.	Avalos, J. M.: ... Spanische Sprache ...	3. Aufl.	(8 K 359.)
» 6.	Görg, F.: ... Ungarische Sprache		(8 K 353.)

První výroční zpráva c. k. státní reálky v král. hor. Městě Kladně za škol. rok 1900—01.

17 sv.

V Kladně, typ. J. Šolc 1901 —

pt

r.	1.	(1900—1901). 48 ss.	r.	7.	(1906—1907). 67 ss.	r.	13.	(1912—1913). 78 ss.
»	2.	(1901—1902). 52 ss.	»	8.	(1907—1908). 56 ss.	»	14.	(1913—1914). 66 ss.
»	3.	(1902—1903). 68 ss.	»	9.	(1908—1909). 65 ss.	»	15.	(1914—1915). 44 ss.
»	4.	(1903—1904). 70-[I] ss.	»	10.	(1909—1910). 53 ss.	»	16.	(1915—1916). 51 ss.
»	5.	(1904—1905). 100 ss.	»	11.	(1910—1911). 67 ss.	»	17.	(1916—1917). 48 ss. ✓
»	6.	(1905—1906). 75 ss.	»	12.	(1911—1912). 58 ss.			

W. 5./6. 1901 —

21. Hlavní titulní kopie výroční zprávy středoškolské.

Dostál, Josef

R

Galileo Galilei. Apologetická črta. Napsal Josef Dostál. (V Kladně 1902 a 1903.) 8°.

V: Zpráva, Výroční — Kladno — reálka (57 B 343). II. 1901—02. Ss. 1—19;

III. 1902—03. Ss. 5—28.

W. 5./6. 1901. ✓

22. Odkaz názvový z výroční zprávy středoškolské.

The Direct Primary in New Jersey. By Ralph Simson Boots ...

[III]-347-[III] ss.

New York s. t. n. 1917.

pt.

Thesis: Columbia University.

D.

We. 3./2. 25. ✓

23. Hlavní opis názvový dissertace.

[I.] Seznam přednášek.

Běh zimní: 1882/3. 1883/4. 1884/5. 1885/6. 1886/7. 1887/8. 1888/9. 1889/90. 1890/1. 1891/2...

» letní: 1883. 1884. 1885. 1886. 1887. 1888. 1889. 1890. 1891. 1892...

[II.] Stav osob: 1882/3. 1883/4. 1885. 1886. 1887. 1888. 1889. 1890. 1891. 1892...

[III.] Zpráva*) o studijním roku 1907/8. 1908/9. 1909/10. 1910/11. 1911/12. 1912/13...

[IV.] Sbirka zákonů a nařízení:

Díl obecný: 1902—1905. 1911. 1917. 1921...

Fakulta theologická: 1914...

» právnická: 1902. 1904. 1907. 1919. 1921...

» lékařská: 1900. 1902. 1911. 1919...

Tř. 11. III. 1925.

Fakulta filosofická: 1904. 1909. 1910. 1913. 1923...

Studium farmaceutické: 1899. 1909. 1913...

[V.] *Installační řeči:*

[1.]: *J. Janošik. Obtíže postupu zkoumání biologických. Installační předn. 9. listopadu 1910. V Praze typ. Leschingra 1910.*

[2.]: *Slavný básník a myslitel arabský XV. stol. Abul'alá. Přednáška, již měl při své instalaci za rektora... 19. října 1915. Ph. Dr. Rudolf Dvořák... V Praze, typ. Spol. kniht. v Zábřeze 1916.*

a. t. d.

[VI.] *Varia:*

a) *Lidové přednášky českých vysokých škol pražských.*

Stanovy, zásady a seznamy přednášek:

Praha: 1906/7, 1912/13 — 13/14. a. t. d.

Litomyšl: 1904. 1906. a. t. d.

Kolín: 1904. a. t. d.

Čáslav: 1904. a. t. d.

*) Oddělení [III.] dle sdělení rektorátu počíná zprávou o stud. roku 1907/8.

24 b) Hlavní lístek spisu vysokoškolského.
Strana druhá.

Dvořák, Rudolf

D

Slavný básník a myslitel arabský XI. stol. Abul'alá. Přednáška, již měl při své instalaci za rektora c. k. české university Karlovy Ferdinandovy dne 19. října 1915 Ph. Dr. Rudolf Dvořák... V Praze 1916. 8°.

V: Praha — Česká universita Karlova (57 A.) [V. 2].

Tř. 11. III. 1925. ✓

Suk, Josef

59 A 809. ⁴⁰

Josef Suk, Op. 34: Zrání. Symfonická báseň pro velký orchestr. — Lebensreifen. Symphonische Dichtung für grosses Orchester. — Maturation. Poème symphonique pour grand orchestre. — Ripening. Symphonic poem for large orchestra. — Partitura.

[III]-183 ss. Praha, Hudební Matice Umělecké Besedy 1924. pk.

Vydání na ručním papíře s podpisem autorovým.

Subskr. 500 Kč.

L. V. 22./2. 24.

26. Hlavní titulní kopie partitury.*)

Novák, Vítězslav

59 A 513. ⁴⁰

Quintett für Pianoforte, 2 Violinen, Bratsche und Violoncell von Vítězslav Novák. Op. 12.

5 hlasů. Berlin, N. Simrock 1901. pp.
S kapsou.

Hlasy: Klav. (jako partit.), Viol. I., Viol. II., Viola, Vcello.

Simr. 15 M.

L. V. 22./12. 24.

27. Hlavní titulní kopie skladby vydaná v hlasech.

*) V názvových opisech hudebnin a výtvarnin vedlejší záznamy ve vzorech pro zjednodušení ukázek vynechány.

Vitásek, Jan Nepomucký

59 A 559. <sup>pr.
40</sup>

Rondo pour le Piano-Forté composé par J. Wittasseck.

7 ss. A. Offenbach, J. André b. r. t.

No. 103 du Journal de Musique pour les Dames. — Nakladatelské číslo 1414.
— S vtačovanými plotnami.

Ant.

L. V. 22/12 24.

28. Hlavní opis názvový s počátečním motivem.

Wittasseck, J...

59

v: Vitásek, Jan Nepomucký

L. V. 22/12 24.

29. Odkaz klíčový. (Pravopisné sjednocení hesla.)

České tance pro piano na 2 ruce složil Bedřich Smetana. Nové vydání uspořádal Dr. V. Štěpán...

2 díly. Praha, Mojm. Urbánek 1919—1923. pp.

Těž s názvem francouzským (*Danses tchèques*) a německým (*Böhmische Tänze*) na společném tit. l.-Edition M. U. 1387. 1100. — Copyright (1918) a 1923.

Obsahuje:

Díl I.: Polky. 1923.

Díl II.: 1. *Furiant*. 2. *Slepička*. 3. *Oves*. 4. *Medvěd*. 5. *Cibulička*. 6. *Dupák*. 7. *Hulán*. 8. *Obkročák*. 9. *Sousedská*. 10. *Skočná*. 1919.

P. v.

L. V. 22/12 24.

30. Hlavní opis názvový hudebního díla několikavazkového se souběžnými názvy a s názvy zvláštními.

Štěpán, V[áclav]

České tance pro piano na 2 ruce složil Bedřich Smetana. Nové vydání uspořádal Dr. V. Štěpán... V Praze 1919—1923. 4°.

V: *Smetana, Bedřich (59 D 424.)*

L. V. 22/12 24.

31. Odkaz vydavatele hudebniny na autora.

Ďáblovy pilulky. *Féerie*. Napsali Laloue, Bourgeois a Laurent. Balety od Aug. Bergera. Hudbu složil *Forgeron-Maréchal*. [Směs pro klavír na 2 ruce.]

2 seš. v 1 sv.

V Praze, F. A. Urbánek [1891.]

t.

Seš. 1. 2.

Obrázkový titul barevný.

P. v.

L. V. 22./12. 24.

32. Hlavní titulní kopie hudebního díla pokračujícího (uzavřeného).

Forgeron-Maréchal, Charles

V.: *Kovařovic, Karel*

L. V. 28./12. 24.

33. Odkaz klíčový (pseudonym na jméno pravé).

Ouvertury

59 C 250. 4°

Ouvertury našich skladatelů. Pro klavír na čtyři ruce.

1 č. V Praze, A. Velebín Urbánek [1892] — p.

Trojbarevný ozdobný titul.

Obsahuje:

Č. 1.: ... *Komenský. Slavnostní ouvertura. Složil Zdeněk Fibich Op. 34.*
Upravil skladatel. [1892.]

P. v. L. V. 22./12. 24.

34. Hlavní opis názvový souborného díla hudebního.

Fibich, Zdeněk

... *Komenský. Slavnostní ouvertura. Složil Zdeněk Fibich. Op. 34. (Pro klavír na čtyři ruce) upravil skladatel. V Praze [1892.] 4°*

V: *Ouvertury* — skladatelé — češti (59 C 250.) č. 1.

L. V. 22./12. 24.

35. Odkaz názvu zvláštního.

Pirner, Max

54 A 401. fol.

Démon láska. Řada třinácti obrazů Maxe Pirnera. Cyklus romancí napsal Jaroslav Vrchlický. Úvod napsal Karel B. Mádl.

IV-29-[III] ss. — 13 obr. V Praze, F. Topič [1893]. pk.

Pomocí České akademie pro vědy, slovesnost a umění.

P. v. B. 14/4 1898.

36. Hlavní opis názvový výtvarného díla tvaru knižního (s odkazy do hlavního lístkového seznamu knih).

Aleš — Mikoláš

54 D 3117. [4°]

Mikoláš Aleš, jeho život a dílo... Vydala Maryna Alšová. Text napsali V. V. Štech a F. X. Jiřík.

2 sv. V Praze, F. Topič (1913) — pk.

I. (1913—15). Ss. 1—76. Tb. 1—160. II. (1915—21). Ss. 77—122-[11] Tb. 161-288.

Netržené stránkování i netržené číslování tabulek.

P. v. B. 2/1 16—

37. Hlavní opis názvový pokračujícího díla výtvarného podoby knižní o hesle anonymním, kryjícím se tu s autorským.
(s odkazy do hlavního lístkového seznamu knih i do lístkového seznamu odborného).

Washington Irving. [Kreslil] (A. H. Payne).

1 l. Leipzig, Tauchnitz jun. b. r. volný l.

Lith. — Deska 43·7 cm × 30 cm, lith. plocha 17·1 cm × 10·5 cm. Poprsí en face.

Std. 15./11. 24.

38. Hlavní opis názvový výtvarného díla listového.

Irving, Washington

Washington Irving. [Kreslil] (A. H. Payne). Leipzig b. r.

v: *Payne, A... H...* (Vt. č. inv. 24909).

Std. 15./11. 24.

39. Odkaz věcný (hesla věcného) u děl výtvarných.

Die Apokalypse. Älteste Blockbuchausgabe in Lichtdrucknachbildung. 50 Tafeln nebst 4 Tafeln aus zwei späteren Ausgaben und 5 Abbildungen im Text. Herausgegeben von Paul Kristeller.

55 str. - 54 tab. - 5 obr. v tekstu. Berlin, Cassirer 1916. p.

B. K. 100 M.

p. $\frac{1556.}{18}$
Std. 15./11. 18.

40. Hlavní titulní kopie výtvarného díla anonymního podoby knižní.

Kristeller, Paul

Die Apokalypse. Älteste Blockbuchausgabe ... Herausgegeben von Paul Kristeller. Berlin 1916 fol.

v: *Apokalypse, Die (11 A 440).*

Std. 15./11. 18.

41. Odkaz vydavatele anonymního díla výtvarného.

Spezialkarte vom Westlichen Kleinasien. Nach seinen eigenen Reisen und nach anderen grösstenteils noch unveröffentlichten Routenaufnahmen bearbeitet von Heinrich Kiepert. 15 Blätter. 1:250.000

16 l. v knižních deskách. *Asie Malá Západní*

Berlin, D. Reiner 1892.

pl.

Též s názvem francouzským a anglickým. Na titulním listě je též vytištěn: »Übersichtsblatt mit der administrativen Einteilung der in der Karte enthaltenen Provinzen des Osmanischen Reiches«. Nahoře podle Green-

42 a). Hlavní opis názvový mapy (první strana kopie).

wiche, dole podle Paříže. 62.5 × 49.5. Několikabarevná; značkováná. Lithografie.

Pokračování:

Ergänzungsblatt: Fortsetzung der Eisenbahnlinie nach Angora, im östlichen Anschluss an Sec. VI. 65 × 35.

Ant. 40 tur. £

W. 29./10. 24.

42 b). Hlavní opis názvový mapy (druhá strana kopie).

Spezialkarte vom Westlichen Kleinasien. Nach seinen eigenen Reisen und nach anderen grösstenteils noch unveröffentlichten Routenaufnahmen bearbeitet von Heinrich Kiepert. 15 Blätter. 1:250.000. Berlin 1892.

v: Kiepert, Heinrich (*Mp. Skřín III. č. inv. 5528*).

W. 29./10. 24.

43. Odkaz věcného hesla mapy.

Přehledná mapa Československé republiky. Provedeno a vydáno Českoslov. vojenským zeměpisným ústavem. Kresbu terénu navrhli a kreslili mjr. Semík a nadp. Leizner. 1:1,000.000.

1 l. *Československo.*

Praha, Českoslov. zeměp. ústav 1920.

p.

Hořejší nápis. 94.5 × 42. Tříbarevná; barevná hranice. Značkováná. Fotochromografie.

P. v.

W. 29./10. 24.

44. Hlavní opis názvový mapy dvou autorů z nadpisu.

Leixner, [František]

Přehledná mapa Československé republiky. Provedeno a vydáno Českoslov. vojenským zeměpisným ústavem. Kresbu terénu navrhli a kreslili mjr. Semík a nadp. Leixner. 1:1,000.000. Praha 1920.

V: *Semík, Matěj* (Mp. Skříň II. č. inv. 2643.)

W. 29./10. 24.

45. Odkaz spoluautora mapy.

Československo

Přehledná mapa Československé republiky. Provedeno a vydáno Českoslov. vojenským zeměpisným ústavem. Kresbu terénu navrhli a kreslili mjr. Semík a nadp. Leixner. 1:1,000.000. Praha 1920.

V: *Semík, Matěj* (Mp. Skříň II. č. inv. 2643.)

W. 29./10. 24.

46. Odkaz věcného hesla mapy.

Ptačovský, K[lement]

54 H 5145 [8°]

Značené stezky v Malých Karpatech. 1:200.000. Ing. K. Ptačovský.

1 l. *Karpaty Malé*

Bratislava, Klub českoslov. turistů 1922.

pt.

Spodní nápis 35×15. Tříbarevná. Barevné označení stezek. Značkováná. Lithografie.

P. v.

W. 29./10. 24.

47. Hlavní opis názvový mapy z nápisu spodního.

Karpaty, Malé

Značené stezky v Malých Karpatech. 1:200.000. Ing. K. Ptačovský. Bratislava 1922. [8°].

V: *Ptačovský, Klement* (54 H 5145).

W. 29./10. 24.

48. Odkaz věcného hesla mapy z nápisu spodního.

Tomášek, Václav Jan

58 fasc. 303.

Čís.

1. An Herrn W. J. Tomášek bei Aufführung seiner Oper: Seraphine, am 30sten

Dezember 1811. (S. S. Dambel.) b. m. t. [8°] [IV] ss. [Báseň.]

atd.

49. Jméno osobní heslem věcným.

Zkušebna, Státní — průmysl obuvnický a kožní — 58 fasc. 423.
Pardubice — zpráva

Čís.

1. Výroční zpráva státní zkušebny průmyslu obuvnického a kožního v Pardu-

bicích z období činnosti od 24. března 1920 do 24. března 1921. (V Pardu-

bicích, typ. F. Hoblíka nástupci 1921.) 8° 12 ss.

atd.

50. Jméno ústavu heslem věcným.

OPRAVY A DOPLŇKY PRAVIDEL KATALOGU ZÁKLADNÍHO

SESTAVIL

PH. DR. JAROMÍR BORECKÝ

ČÁST I.

PRAVIDEL KATALOGISAČNÍCH PRO STÁTNÍ VĚDECKÉ KNIHOVNY

OPRAVY A DOPLŇKY

PRAVIDEL KATALOGU ZÁKLADNÍHO

- Str. 4. § 10.
4. b) Před slova „počet svazků“: *rozdělení t. j.*
- Str. 8. § 14. 1. Za slovem „převedeno“: *nebo z nominativní skupiny jmen podstatných zvoleno (viz § 52.),*
- Str. 14. § 26. 2. Stůž: (v pražské úpravě 2 cm) pod údaji tiskařskými (vydavatelskými), *je-li knihopisná poznámka, pod ní, těsně . . . (po př. Se souběžnými názvy), načež následuje o 1 cm doleji jeho (jejich) opis. (Slovo „v uvozovkách“ odpadá.)*
- Str. 16. § 30. 2. Po slovech „s údaji roku“ před slovem „tabulek“ *stránek.*
- Str. 31. § 46. Výčet pomůcek českých doplň: v Riegrově (1860—74) i Ottově Slovnících naučných (1882—1909), v Malém Ottově slovníku naučném (1906), v Masarykově slovníku naučném (1925-), v Novém velkém illustrovaném slovníku naučném Praha, 1929- (Guttenbergové), v Ottově slovníku naučném nové doby (1930-).
- Str. 44. § 52. Před odstavec o heslovém jmenovateli číselném vsune se (jako 15.) nový odstavec: *U anglických anonym se dvou neb několika podstatných jménech volí se za heslového jmenovatele ono substantivum neb ona substantivní skupina v prvním pádě, která vyjadřuje jednotný pojem a není rušena žádným jménem přídatným, ani některým pádem jmen podstatných, a není-li rozhodující substantivum, ať prosté, ať složené, běžným knižním termínem druhovým (Journal, Text Book, Year Book a pod.).*
Příklady: War aims and peace ideals. Heslo: War aims. Ale: John Hopkins University Studies. Heslový jmenovatel: Studies. The London and Edinburgh Philosophical Magazine. Heslový jmenovatel: Magazine.
- Str. 49. § 61. 6. Za slovem „vročením“ *menším písmem oddělen od něho . . .*
V témže odstavci za odkaz „(viz § 29.)“ přijde: *Je-li vročení od údajů stránkovacích již dostatečně graficky odděleno, na př. závorkou, rozdělovací čárka odpadá.*

Str. 49. § 61.
na konci.

Přidati jest 7. odstavec: *Jsou-li v souboru obsažena díla, jež sama zase pokračují, ponechává se při prvním jejich svazku na titulní kopii místo pro připisování svazků dalších. Číslování se podržuje, jak jest označeno na souborném díle, ale vyznačuje se též, aby neutrpla spojitost, na příslušném místě hlavního výčtu, při čemž číslo souboru, vyznačující zároveň pokračování díla podřazeného, odkáže se na číslo, jímž dílo ono začalo. Na př.: Vol. 82.: V. Vol. 70. II. Je-li v souboru takových případů mnoho, doporučuje se ještě přidati v závorce heslo názvu zvláštního, na př.: V. Vol. 70. (Mira de Amescua II.).*

Str. 52. § 64. Poznámka: Měny zemí evropských. V heslu Rakousko přijde za středník dodatek: *S* (šilink rak.), *gr* (groš rakouský); za heslo Německo: *GM* (Goldmark, zlatá marka); *RM* (Reichsmark, říšská marka).

Str. 57. § 71. 3. Za slovem „formát“, za formátem u děl několika-svazkových svazky (díla), zpravidla jen první a poslední, na př. díl I.—V. Jen tam, kde lístky slouží i k účelům bibliografickým, uvádějí se i stránky a přílohy, a to nejen u děl jednosvazkových, nýbrž i u několika-svazkových, po každém vyčíslení svazku (dílu) zvlášť.

Str. 59. § 73. Za slovy „jeho opisem“ před závorkou jest čárka; čárka za závorkou odpadá.

Str. 68. § 86. Za odstavec 3. vsune se odstavec 4.: *Různé nástrojové úpravy téže skladby, t. zv. úpravy kombinační (skládací), jež vznikají tím, že se rozmanitými kombinacemi hlasů pořizují nové ensemblové úpravy — pokud jsou to ovšem úpravy téhož nakladatele i upravovatele — popisujeme zjednodušeně. Na titulní kopii vyznačí se shora vše, co jest těmito kombinacím upravám společné (autor, název, místo vydání, nakladatel, vročení atd.), doleji pak pod ná-
věštím*

Ú p r a v a

vyjmenují se jednotlivé úpravy se speciálními údaji (druh kombinace, počet hlasů, signatura, druh vazby a pod.).

Str. 70. § 88. Na konci odstavce 3. za slovo krabice (kartony) vloží se: *Takovéto desky, do nichž se hlasy pouze vkládají, bývají zcela jednoduché (lepenkové, s pa-*

pirovými chlopněmi, aby hlasy nevypadly). Mohou však býti i nákladnější (na př. poloplátěné, polokožené s plátěnými chlopněmi), mají-li se do nich uschovati díla vzácnější (na př. autografy, jež se nedoporučuje svázati, aby ráz památky nebyl porušen). Při popisu na titulní kopii užívá se zkratek: plk. d., pp. d., pk. d.

- Str. 95. UKAZATEL. Před „desky pamětní“ přijde: *Desky na hud. 88.*
- Str. 95. Za „díla pokračující“ přijde: *Díla pokračující podřazená. 61.*
- Str. 95. Za „glagolice 21“:; příloha I. oddíl II., 5.
- Str. 98. Po slovech: „Poznámka bibliografická čili knihopisná 10“:; 26,
- Str. 99. Po hesle „Rozdělení“ přijde: *(skupin) 4, (svazků) 10, 30, 61, 71.*
- Str. 100. Za heslo „Spisy oslavné“: *(pamětní) 53.*
- Str. 100. Za heslo „Stránkování 10, 29,“ přijde *30, 71, d. v. 92.*
- Str. 101. Mezi „Úprava d. v.“ a „Úprava vnější“ vsune se: *Úprava hud. 86.*
- Str. 120. Za poznámky dra. Jaroslava Sutnara přijde odstavec 5.:

J i n á p í s m a s l o v a n s k á.

Obdobně přepisují se i glagolice, okrouhlá (bulharská neb makedonská) i hranatá (chorvatská) a bosanice, přechodní tvar mezi glagolici a kyrillicí.

- Str. 127. Vzor č. 5. V oddílu „Obsahuje“ má býti za tečkou vročení, v stejné výši s ní rozdělovací čárka; údaje stránek buďtež psány menším písmem. Obdobně ve vzorech 6., 9. b.; 13. a., 16. (v rastru).
- Str. 141. Vzor 17. V oddělení „Obsahuje“ jest za vročením vytčených dílů doplniti *stránkování.*
I. .... XVI—20—646 ss.
II. .... XXIV—433 ss.
- Str. 144. Vzor 19 b. V podpisu „R. $\frac{4}{III}$ “ přidati rok: 1925.

STÁTNÍ TISKÁRNA
V PRAZE